

WILEY

=====

=====

2002.041

"AL IN DE EERSTE FASE MOET EEN LAND-
SCHAPSARCHITECT KUNNEN MEEDENKEN.
HET MEEST INTERESSANT IS DAN HET KRITISCH
MEEFORMULEREN VAN DE VRAAG."

BERRIE VAN ELDEREN (BUREAU ALLE HOSPER)

"ALS JE JE ALS LANDSCHAPARCHITECT BEWIJST ALS
VOLWAARDIG GESPREKSPARTNER IN HET TRAJECT VAN
VOORBEREIDING TOT UITVOERING WORD JE AUTOMATISCH
VROEG INGESCHAKELD."

JOHAN MEEUS (DR IR J.H.A. MEEUS)

"VÓÓR ER ERGENS WORDT INGE GREPEN, MOET
ER ÉÉRST EEN GOED PLAN ZIJN. EEN PLAN DAT
UITGAAT VAN TOEKOMSTIGE KWALITEITEN."

LODEWIJK VAN NIEUWENHUIJZE (H+N+S LANDSCHAPSARCHITECTEN)

WIE = WIE

LANDSCHAPSARCHITECTEN VOOR HET NATTE
WERKVELD VAN RIJKSWATERSTAAT

RIZA rapportnummer: 2002.041

ISBN 90 369 5469 x

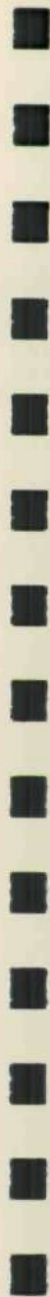
SCHAKELPUNT WATER EN RUIMTE
Schakelpunt@riza.rws.minvenw.nl
André Rijdsdorp (coördinator)

Ministerie van Verkeer en Waterstaat

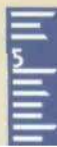
Directoraat-Generaal Rijkswaterstaat

Rijksinstituut voor Integraal Zoetwaterbeheer en Afvalwaterbehandeling RIZA

INHOUD

INLEIDING	7
LEESWIJZER	9
SAMENVATTING	10
DEEL 1 BUREAU-INFORMATIE VAN BUREAUS DIE PER 1/1/2002 WERKEN OF GEWERKT HEBBEN VOOR HET 'NATTE' WERKVELD VAN RIJKSWATERSTAAT (35 BUREAUS)	13
DEEL 2 BUREAU-INFORMATIE VAN BUREAUS DIE PER 1/1/2002 (NOG) NIET GEWERKT HEBBEN VOOR HET 'NATTE' WERKVELD VAN RIJKSWATERSTAAT (50 BUREAUS)	83
ALFABETISCH REGISTER	136
REGISTER PER PROVINCIE	139
COLOFON	143

INLEIDING

HET DOET ERTOE HOE HET ERUIT ZIET

'Meer ruimte voor het water'. Zo luidt de nieuwe strategie voor het waterbeheer, waarmee de 'natte' poot van Rijkswaterstaat meer en meer het terrein van de landinrichting betreedt. Of eigenlijk de 'waterinrichting'. Onze organisatie heeft nog geen lange traditie op dit terrein, zeker in vergelijking met een collega-ministerie als het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, dat zich al geruime tijd bezighoudt met integrale gebiedsinrichting.

Ook de samenstelling van het ambtelijk apparaat van Rijkswaterstaat - en van de projectteams in het bijzonder - weerspiegelt de relatief geringe ervaring met landinrichting. We hebben bijvoorbeeld veel meer civieltechnisch dan cultuurtechnisch opgeleide ingenieurs. Binnen deze laatste groep zijn de landschapsarchitecten al helemaal schaars. Alleen bij RIZA-Lelystad werken er iets meer dan een handvol. Verder tref je binnen RWS slechts hier en daar een enkele landschapsarchitect aan.

Zoals een architect onmisbaar is voor een goed ontworpen gebouw, is de landschapsarchitect onontbeerlijk voor goed ontworpen landschappelijke ingrepen. Duurzaamheid en functionaliteit zijn immers niet de enige aspecten waar

we als RWS op afgerekend willen worden. Het doet er ook toe hoe het eruit ziet. Dat wil zeggen: esthetisch verantwoord, passend bij het omliggende landschap en met respect voor (cultuur)historische gegevens. Een leesbaar landschap dus, waar bewoners en gebruikers zich in herkennen.

'Bewoners en gebruikers', daar zeggen we wat. Het gaat al lang niet meer om het deskundigenoordeel alleen. We vragen van de landschapsarchitect ook een begeleidende rol. Hij moet de wensen van gebruikers kunnen vertalen naar het ontwerp, maar vervolgens moet hij gebruikers ook kunnen inspireren gezamenlijk nieuwe wegen te bewandelen. Daarbij spelen visualisatietechnieken als communicatiemiddel een steeds grotere rol.

Uiteraard vragen niet alleen grote ingrepen, zoals uiterwaardinrichting en natuurontwikkeling in grote wateren, aandacht van de landschapsarchitect. Een mooi ingepast opslagterrein bijvoorbeeld, oogt heel wat beter dan de semi-vuilstorten die het soms ook nog zijn. En meer aandacht voor het uiterlijk van natuurvriendelijke oevers kan hopelijk voorkomen, dat die oevers er door heel Nederland vrijwel hetzelfde uit gaan zien.

Kortom: landschapsarchitecten hebben een duidelijke meerwaarde voor onze projecten, maar we hebben ze nauwelijks in dienst. Gelukkig zijn er wel veel bureaus voor landschapsarchitectuur die ons van dienst kunnen zijn. Om de toegang tot deze bureaus te vergemakkelijken, is dit boekje gemaakt. Zie ook de 'leeswijzer' voor een verdere toelichting op de inhoud. U vindt zo ongetwijfeld het bureau dat bij uw project past.

Overigens, als u vragen heeft over het inzetten van landschapsarchitecten bij projecten, over de selectie van bureaus, etc, dan kunt u altijd contact opnemen met het Schakelpunt Water en Ruimte¹ (Schakelpunt@riza.rws.minvenw.nl) of de afdeling Landschapsontwikkeling bij het RIZA. Zij zijn u graag van dienst.

ANDRÉ RIJSDORP

(COÖRDINATOR SCHAKELPUNT WATER EN RUIMTE)

water en ruimte
SCHAKELPUNT

- 1 Het Schakelpunt Water en Ruimte is een netwerk binnen Verkeer en Waterstaat, waarin alle regionale directies, specialistische diensten, hoofdkantoor en het Directoraat Generaal Water zijn vertegenwoordigd. De coördinatie van het Schakelpunt is ondergebracht bij het RIZA. Het Schakelpunt wil de doelen van het waterbeheer en die van de ruimtelijke ordening bij elkaar brengen door de integratie van beide thema's. Integrale en interactieve plan- en beleidsvorming staan daarbij centraal. Daartoe wil het Schakelpunt de wisselwerking tussen beleidsmakers, beleidsuitvoerders en onderzoekers versterken. Door samen te praten, samen te denken en samen te werken. Een van de speerpunten betreft de ruimtelijke kwaliteit van waterlandschappen. Onder het motto 'het doet ertoe hoe het eruit ziet' worden Rijkswaterstaters bewust gemaakt van de impact van hun handelen op het uiterlijk van Nederland. Tegelijkertijd biedt het Schakelpunt informatie en instrumenten om het verhoogde bewustzijn te kunnen omzetten in handelingen. De wie=wie gids is daarvan een voorbeeld.
- 2 Ten behoeve van de selectie van de bureaus zijn alle bij de Nederlandse Vereniging voor Tuin- en Landschapsarchitectuur (NVTL) ingeschreven bureaus benaderd en in de gelegenheid gesteld een bijdrage te leveren voor de wie=wie gids.

LEESWIJZER

DE WIE = WIE GIDS BESTAAT UIT TWEE DELEN MET INFORMATIE OVER BUREAUS VOOR LANDSCHAPSARCHITECTUUR.

Deel één omvat alle bureaus voor landschapsarchitectuur, die werken of recent hebben gewerkt voor het natte werkveld van Rijkswaterstaat [bureaunaam in blauw]. Voor een kernachtige kennismaking zijn deze bureaus geïnterviewd aangaande hun zienswijze op het vak en op het werkveld van Rijkswaterstaat. Daarnaast is ook de meer technische bureau-informatie opgenomen.

In deel twee vindt u de bureaus voor landschapsarchitectuur, die (nog) niet voor Rijkswaterstaat hebben gewerkt, maar dat wel zouden willen [bureaunaam in rood]². Deze bureaus zijn niet geïnterviewd, maar hebben uitsluitend eigen tekst aangeleverd.

De indeling zegt uiteraard alleen iets over de ervaring met het natte werkveld van Rijkswaterstaat en zeker niets over kwaliteit, specialiteit of wat dan ook.

Achterin vindt u een register om het bureau dat u zoekt gemakkelijk te kunnen vinden. Behalve de namen van de bureaus zijn ook de namen van de geïnterviewde landschapsarchitecten opgenomen in het alfabetische register. Verder vindt u hier een register per provincie met vermelding van de vestigingsplaats.

De gids is bedoeld als naslagwerk, maar biedt met de interviews ook boeiende lectuur voor hen die geïnteresseerd zijn in de landschapsarchitectuur. De gids is bewust zó uitgevoerd, dat hij geschikter is voor in de la of op het bureau dan voor een plekje in de boekenkast. Bijdehand dus!

SAMENVATTING

WAT BEZIELT, BEWEEGT EN BETOOGT DE NEDERLANDSE LANDSCHAPSARCHITECT? DE HOOFDLIJNEN UIT 34 INTERVIEWS

Wat zijn je zorgen over en je aanbevelingen voor het Nederlandse landschap? Stel die vragen aan 34 Nederlandse landschapsarchitecten van naam en een verrassende eensgezindheid tekent zich af.

De voornaamste zorg betreft het verdwijnen van de contrasten in- en eigenheid van het landschap. De verwording van Nederland tot één pot nat. Dezelfde nieuwbouwwijken in Julianadorp en Kerkrade, te pas en te onpas natuurontwikkeling, de ziellose bedrijventerreinen. Het landschap verliest zijn geheugen. De meest genoemde aanbeveling hangt hier direct mee samen: kijk naar de plek waar je bezig bent. Wat is de landschappelijke onderlegger, het oeroude ontginningsspatroon? Wat zijn de karakteristieke kenmerken en hoe kan je op een specifieke plek zó ingrijpen, dat je toekomst, heden en verleden recht doet?

In het kielzog van de hang naar meer onderscheid klinkt het verlangen door naar visionaire daden, allure en heroïek. Monumentale en fascinerende ingrepen, waar we met z'n allen weer trots op kunnen zijn. De compromisloze Delta-werken en droogleggingen herinneren ons aan de traditie van aanpakken en het optimisme van maakbaarheid. Nederland zou mooier worden en zich internationaal onderscheiden als we weer

échte keuzes durven maken. De HSL en de Betuwelijn zijn in dit licht gemiste kansen.

Compromisloos ontwerpen of bouwen, is zeker niet hetzelfde als werken met de rug naar de samenleving. Het gaat erom dat de landschapsarchitect, alle randvoorwaarden eisen en wensen onbevooroordeeld en met respect aanhoort en die informatie vervolgens omzet in een zelfbewuste en krachtig vorm van hoge kwaliteit. Een vorm die tegelijkertijd verrassend tegemoetkomt aan de wensen en eisen van de opdrachtgever en alle betrokkenen. Op die manier ontstaan eigenzinnige en vernieuwende uitkomsten, voorbij het voorspelbare.

Pragmatisme, bestuurlijke onverschilligheid en het politieke korte termijndenken worden genoemd als oorzaken voor het gebrek aan visie en allure. Ook de schaarste aan goed opdrachtgeverschap doet het landschap geen goed. Er wordt steeds minder gestuurd vanuit een duidelijke visie en persoonlijke betrokkenheid en steeds vaker vanuit gedelegeerde verantwoordelijkheid en commissies. Er is grote behoefte aan opdrachtgevers die zich in alle aspecten daadwerkelijk ontfermen over hun project.

Nog een politiek aspect is de versnippering van invloed en aandacht. Veelzeggende uitspraken zijn: 'iedere gemeente wil iets leuks doen voor z'n mensen en natuur is populair, dus...' of 'door de vervulling van allemaal persoonlijke wensjes ontstaat een onsaamhangende landschappelijke lappendeken'. Diezelfde versnippering en verambtelijking maakt het moeilijk alle informatie over watersystemen in een bepaald gebied boven tafel te krijgen. Voorheen waren de waterschappen invloedrijk en alwetend, nu moet diezelfde informatie van her en der bijeengesprokeld worden.

Het landelijk gebied en de verdwijnende landbouw is een ander punt van bezorgdheid. Het agrarisch gebied verstedelijkt onder meer door de Ruimte voor Ruimte-Regeling, waarbij leegkomende stallen mogen worden omgezet in woningen. Zo verschijnen om de 150 meter clusters 'boerrettes'. Een prima oplossing voor een urgent probleem, maar of de lange termijngevolgen worden overzien, is de vraag. Voor het landelijk gebied zijn dringend integrale, grootschalige oplossingen nodig. Plannen met meer betekenislagen met ruimte voor water, natuur en recreatie.

Tussen landschapsarchitecten en ecologen botert het niet altijd. Ecologen wordt verweten dat ze overal 'fake'-natuur in willen knutselen. Ongeacht de plek. En dan ook nog natuur met romantische rafelrandjes en slingerpaadjes. Landschapsarchitecten vinden dat het niet gaat om 'natuur aanleggen', maar om het scheppen van condities voor natuurlijke processen. Je hoeft de meanders van een riviertje niet voor te

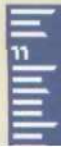
graven. Schep de ruimte, dan maakt de natuur het werk zélf af.

Een ontwikkeling die hierbij aansluit, is de meer holistische kijk op het water. De keuze mee te bewegen met de stroom. Het besef daagt, dat we niet langer moeten vechten tegen het water, maar moeten gaan werken mét het water. Verschillende landschapsarchitecten zien een grote toekomst weggelegd voor wonen en werken aan, op en met het water.

Rijkswaterstaat tot slot krijgt lof toegezwaid, maar moet ook incasseren. De meest geuite kritiek is dat RWS nog te weinig integraal of te sectoraal opereert. Te eenzijdig gericht op de techniek, op het water of op ecologische aspecten. Verder wordt RWS verweten te solitair te werk te gaan. Plannen komen vaak pas in een heel laat stadium naar buiten en dat roept weerstand op. Doordat RWS te strak vasthoudt aan tradities en oude opvattingen en te starre randvoorwaarden hanteert, worden er kansen gemist.

Algemene waardering is er voor de reeks indrukwekkende waterstaatkundige werken, die dankzij RWS tot stand zijn gekomen. Verder is er respect voor de kennis en het overzicht van RWS waar het gaat om de vele aspecten van water: transport, veiligheid, drinkwater, etc. Positief is ook dat RWS visies verrassend snel weet om te zetten in daden. Dat vernieuwing niet blijft steken bij beleidsvoornemens is voor zo'n grote club een hele prestatie.

ELLA VAN OOSTEN
(INTERVIEWS)

"JE MOET DINGEN WELISWAAR TECHNISCH OPLOSSEN,
MAAR JE MOET ER TEGELIJKERTIJD EEN WAANZINNIG
RUIMTELIJK BEELD VAN MAKEN. EEN BEELD DAT MENSEN
IN HUN HART KUNNEN SLUITEN."

STEVEN SLABBERS (BOSCH SLABBERS)

"TECHNISCHE EISEN LATEN ZICH VANZELF
WEL GELDEN, ESTHETISCHE EISEN NIET."

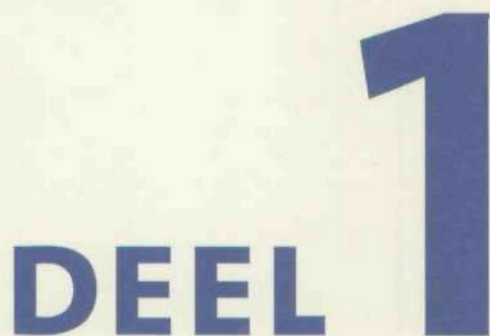
KEES HUND

"DE BOETSEERKLEI MOET UIT MEER BESTAAN DAN
UIT TECHNIEK. MET ELEMENTEN MOET JE BLIJVEN
VRIJEN, MAAR WEL VEILIG."

*ASHOK BHALOTRA (KUIPERCOMPAGNONS, BUREAU VOOR RUIMTELIJKE
ORDENING EN ARCHITECTUUR BV)*

“MET HET OOG OP DE WATERHUISHOUDKUNDIGE
VERANDERINGEN MOETEN WE IN BEPAALDE GEBIEDEN
WELLICHT KOMEN TOT NIEUWE ONTGINNINGSAFSPRAKEN
ALS DRAGER VOOR HET TOEKOMSTIGE LANDSCHAP.”

LODEWIJK VAN NIEUWENHUIJZE (H+N+S LANDSCHAPSARCHITECTEN)

DEEL 1

“TECHNICI WERKEN VANUIT HET PROGRAMMA VAN EISEN.
DAAR ONTSTAAT WEL EEN BASIS VOOR SCHOONHEID,
MAAR HET LEVERT VAAK NET GEEN SCHOONHEID OP.”

MICHIEL VELDKAMP (DIENST LANDELIJK GEBIED)

ALTERRA

HENK WOLFERT/PETER SMEETS: 'EXPERTS IN SCENARIOSTUDIES, KWALITEITSBORGING EN ONTWERPEND ONDERZOEK'

Alterra blinkt uit in scenariostudies, de what if-vragen. Wat zijn bijvoorbeeld de consequenties wanneer er in plaats van 15.000, 21.000 kuub water bij Lobith ons land zou binnenstromen. Om dergelijke vragen te kunnen beantwoorden, beschikken wij over geografische informatiesystemen, die essentiële gegevens bieden voor wateropgaven en ruimtelijke ordening. **Wij houden ons niet bezig met het uitvoerende niveau, maar met het verkennende en ideeëvormende.**

Tot 2000 was Alterra onderdeel van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij (LNV) maar is nu verzelfstandigd. Wél zijn de opdrachten in de vorm van onderzoeksvragen nog grotendeels afkomstig van dit Ministerie. Anders dan Rijkswaterstaat is LNV sterk gericht op de haarvaten van het watersysteem, de circa 40.000 km beken, sloten en slootjes. Vroeger stond ons onderzoek rondom die haarvaten vooral in dienst van de landbouw. De laatste decennia zoeken we integrale oplossingen voor een heel (stroom)gebied en kijken naar alle relevante aspecten: milieu, landbouw, biodiversiteit, natuur, wonen en recreatie.

Een sleutelbegrip voor Alterra is 'ontwerpend onderzoek'. Aan de hand van ontwerpen wordt geanalyseerd welke problemen zich kunnen voordoen. Neem rivierverruiming. Een rivier kan bijvoorbeeld niet worden verbreed waar onze databestanden een oude chemische stortplaats aangeven. **Centraal staat ook kwaliteitsborging.** Onze ontwerpers werken aan leidraden voor kwaliteit in plannen en ontwerpen en proberen de kwaliteitssprongen die andere ontwerpers maken te documenteren.

Een probleem, óók bij RWS, is de kwaliteit van het opdrachtgeverschap. Een slecht ontwerp komt vaak voort uit de verkeerde vraagstelling. Vaak kijkt de opdrachtgever nog te sectoraal. of wordt er met de rug naar de samenleving ontworpen. Zo roep je tegenstanders in het leven die je tot aan de Hoge Raad blijft tegenkomen.

HENK WOLFERT/PETER SMEETS

ARCADIS

ADRIAN NOORTMAN:

'WATEROPGAVEN HEBBEN SPEELRUIMTE NODIG'

De landschapsarchitecten binnen Arcadis houden zich bezig met veel soorten projecten. Van grootschalige visies en plannen, zoals milieueffectrapportages, herinrichtingsplannen voor rivieruiterwaarden en landschapsplannen tot concrete ontwerpogaven. Daarbij wordt intern intensief samengewerkt in diverse kennisclusters. We hebben een bijzondere expertise opgebouwd in riviergebonden en infrastructuurele projecten en **we zijn één van de weinige organisaties die een MER volledig in eigen huis aan kunnen.**

Wateropgaven bieden enorme kansen voor nieuwe functies en voor meervoudige en integrale oplossingen. Vaak blijven die kansen nog onbenut door belemmerende bepalingen en uitgangspunten. Wat dat betreft zou Rijkswaterstaat aanzienlijk integraler en creatiever kunnen opereren. Bij een recent project voor rivierbedverruiming in de uiterwaarden waren de randvoorwaarden bijvoorbeeld heel star vastgelegd, terwijl de grootste winst nèt buiten dit traject behaald had kunnen worden. Een ruimere scope had het afgraven van oeverwallen misschien kunnen voorkomen.

Wij streven ernaar met weinig middelen, veel te bereiken: 'less is more'! Kernwoorden bij ontwerpogaven zijn: helderheid, eigentijds, verrassend en bijzondere materiaalkeuzes. Bij projecten op een hoger schaalniveau werken we steeds meer ontwikkelingsgericht. Het gaat niet meer om een bomerrij wel of niet handhaven, maar om het schetsen van de gewenste ontwikkeling en die te vertalen in een ontwikkelings- en uitvoeringsstrategie.

Als ik met een MER bezig ben, denk ik soms 'waar zijn we mee bezig?' Een MER biedt geen garantie dat er daadwerkelijk iets goeds wordt aangelegd. **Durf te kiezen voor een heldere oplossing zonder compromissen!** De MER-methodiek is in feite een eenzijdige benadering vanuit een negatieve invalshoek, waardoor kansen onbelicht blijven. Er zou naast de Milieueffectrapportage ook een 'Ruimtelijke Ordenings Kansenrapportage' moeten komen.

ADRIAN NOORTMAN

'De Blauwe Bypass'

Inzending van Arcadis voor de Habiforum-prijsvraag 'Waterlandschappen van de Toekomst'. Zutphen wordt duurzaam beschermd tegen hoogwater door een oude IJsselmeander weer aan te sluiten op de rivier. Zo ontstaat een landschap waarin natuurontwikkeling samengaat met nieuwe mogelijkheden voor wonen, werken en recreatie door gebruik te maken van de dynamiek van het water.

RECENTE OPDRACHTGEVERS/PROJECTEN

- RWS/Hoogheemraadschap Alblasserwaard
 - Visievorming en inrichtingsvoorstellen zuidelijke Lek-uiteerwaarden bij Everdingen, Vianen en Lexmond, voor Startnotitie en Projectnota/MER (1999) en uitwerking ontwerpplannen (2001).
- Hoogheemraadschap van Uitwaterende Sluizen in Hollands Noorderkwartier
 - Opstellen Startnotitie, Trajectnota/MER en Ontwerp-/Natuurcompensatieplan voor de dijkversterking tussen Medemblik en Enkhuizen (2000).

ARCADIS RUIMTELIJKE ONTWIKKELING

VAKGROEP RUIMTELIJKE INRICHTING

Het Rietveld 59a
7321 AR Apeldoorn

Postbus 673
7300 AR Apeldoorn

telefoon (055) 581 59 99
fax (055) 581 55 99
a.r.j.noortman@arcadis.nl
www.arcadis.nl
www.info@arcadis.nl

ook vestigingen in Arnhem (hoofdkantoor), Assen, Den Bosch, Hoofddorp, Goes, Hoorn, Maastricht, Leeuwarden en Rotterdam

Arcadis Ruimtelijke Ontwikkeling circa 1300 medewerkers, vakgroep Ruimtelijke Inrichting circa 8 vaste medewerkers

BOSCH SLABBERS

STEVEN SLABBERS:

'WATER GEEN VIJAND MAAR EEN VRIEND'

“Wij werken van waanzinnig groot tot waanzinnig klein en van superstedelijk tot superlandelijk. Het bureau bestaat uit 25 mensen. Sommigen rillen bij een trottoirtegel, anderen werken graag stedelijk. Als bureau doen we het allemaal even goed. Het meest houden we ons bezig met regionale planvorming en ontwerpend onderzoek. Met grote, soms grensoverschrijdende plannen hebben we inmiddels een reputatie opgebouwd.

We zijn gewend op ieder schaalniveau te werken én te denken. **Onze voorstellen zijn daarom tot in detail maakbaar, functioneel en realistisch.** Maar ook simpel. Want als je beheerders opzadelt met complexe ideeën raakt de essentie gaandeweg zoek. Dat we het beheer meenemen in het ontwerp is redelijk uniek.

Wat je ook doet, zonder sterk concept ben je nergens. Met duidelijke headlines en ankerpunten. Je moet heel duidelijk kunnen maken waar je op inzet. Bovendien wil een opdrachtgever weten waar hij eigenlijk precies 'ja' tegen zegt. Daarom besteden we veel aandacht aan visualisaties met ruimtelijke sfeerbeelden. Je stelt je deskundigheid ten dienste van je

opdrachtgever, maar je kunt niet dwingen. Ergens houdt je eigenwijsheid op. Wel kun je verleiden en bewust maken. Soms als verhalenverteller. Toen we begonnen met de Afsluitdijk hoorden we vaak: 'doodsaai, niets aan te beleven'. Ik wist toevallig dat 4,5 miljard Chinezen in hun eerste taallesje hebben geleerd, dat vanaf de maan behalve de Chinese muur óók de Afsluitdijk zichtbaar is. Zo'n verhaal draagt bij aan het opnieuw zien van een onwaarschijnlijk mooi stukje ingenieurskunst.

Water is alleen een vijand als je ervoor kiest het zo te zien. Wat mij betreft mag Nederland veel natter worden. **Met name West-Nederland zou zich internationaal kunnen onderscheiden door wonen en werken aan schóón water.**”

STEVEN SLABBERS

Natte natuur als avontuur

RECENTE OPDRACHTGEVERS/PROJECTEN

- RIZA
 - Het opstellen van de deelverkenning landschap ten behoeve van de integrale verkenning beneden rivierengebied.
- Ministerie LNV
 - Het opstellen van de Visie Deltanatuur.

BOSCH SLABBERS, LANDSCHAPSARCHITECTEN

Vestiging Den Haag
Zwaardstraat 16
2584 TX Den Haag

telefoon (070) 355 44 07
fax (070) 306 16 18
den-haag@bosch-slabbers.nl
www.bosch-slabbers.nl

*ook vestigingen in Middelburg en Arnhem
2 partners, 18 medewerkers*

NUCHTER-ORIGINEEL-REALISTISCH

BRO

JEROEN HOEFSLOOT/HANS VAN KEMPEN:

‘WIJ ONTWERPEN MIDDENIN DE SAMENLEVING’

“We bekijken ontwerpogaven in hun totale breedte: maatschappelijk, technisch en financieel. Dat levert creatieve en eenduidige plannen op, die ook haalbaar en uitvoerbaar zijn. Verder beschikt BRO over veel expertise met de management- en realisatieaspecten van complexe projecten. Een belangrijk voordeel is dat binnen ons bureau véél disciplines dicht op elkaar werken. Onder meer landschapsarchitecten, stedenbouwers, juristen, planologen, verkeerskundigen en ruimtelijk economen.

Eén bruisende club met een effectieve integratie van deskundigheid en innovatieve durf.

In onze integrale plannen neemt het aspect water áltijd een centrale plaats in. Op welk schaalniveau dan ook. **Water zou in de planvorming altijd voorop moeten staan en niet als watertoets achteraf.** Want belangrijker dan economische of politieke afwegingen is het effect op de watersystemen. Ons bureau heeft recent ruim twee jaar gewerkt aan een plan voor een woonwijk op de locatie van Vliegveld Valkenburg. Een plan voor drie gemeenten, waarin watersystemen een essentiële rol spelen. Bovendien is water als expressief ruimtelijk element toegepast.

In dit project kwam ook ons tweede specialisme ruim aan bod: het omgaan met uiteenlopende belangengroepen. We hadden te maken met bewoners van Katwijk en Wassenaar. Het zegt iets over onze communicatieve kwaliteiten, dat deze volstrekt verschillende gemeenschappen elkaar hebben gevonden in onze voorstellen. Heel goed werken bijvoorbeeld de ‘beleidsemotiesessies’: bijeenkomsten met bijvoorbeeld álle betrokken bewoners of belanghebbenden. Voor we ook maar iets doen, luisteren we in zo’n sessie naar alle (voor)oordelen. Des te beter je luistert, des te scherper word je als adviseur. Je plannen worden breder en veelzijdiger. Belangrijk is ook dat mensen elkaars standpunt horen. Zelf veroveren we zo een positie, waarin men ook naar ons wil luisteren.

Over het algemeen zouden plannen er trouwens aanzienlijk op vooruit gaan als ontwerpers de lokale betrokkenheid zouden versterken.

JEROEN HOEFSLOOT/HANS VAN KEMPEN

'Ruimte om in te leven' is het motto van BRO. Voor de oevers van de Rotte is dit toegepast in een visie voor de ruimtelijk/ economische ontwikkeling.

RECENTE OPDRACHTGEVERS/PROJECTEN

- Provincie Zeeland
 - Robuuste, brede duinen (bij Walcheren) bieden duurzame bescherming en natuurlijke veerkracht. BRO schetst ideeën ook met oog op (o.a. recreatief) gebruik.
- RIZA
 - Ruimtelijke beleidsanalyse Maas. Inventarisatie en analyse van kansen en knelpunten bij rivierverruimende maatregelen langs de Maas van Eijsden tot aan de Biesbosch.

BRO, ADVISEURS IN RUIMTELIJKE ORDENING, ECONOMIE EN MILIEU

BRO Vught
Postbus 68
5260 AB Vught

telefoon (073) 658 90 40
fax (073) 656 16 65
vught@bro.nl

*ook vestigingen in Tegelen en Amsterdam
circa 140 medewerkers*

BTL PLANBURO

RINUS VAN DER HEIJDEN:

'DE JUISTE BEPLANTING OP DE JUISTE PLEK'

“We gaan voor maatwerk. Dat gaat nog net met twintig mensen. De kernactiviteiten van ons bureau zijn: tuin- en landschapsarchitectuur, omgevingsbeheer, recreatie, bosbouw en ecologie. Daarvoor hebben we ontwerpers, ecologen en technici in dienst en adviseurs voor directievoering en toezicht. Integraal werken zit ons in de genen. Je kunt natuurlijk een mooi architectonisch gebaar maken, maar in de eerste plaats moeten de omgevingskenmerken spreken.

Rijkswaterstaat vraagt ons vaak voor duurzame groenplannen, één van onze specialismen. De juiste beplanting of natuur op de juiste plek. Uiteraard is water daarbij een belangrijke conditionerende factor. Zo kunnen sommige bomen twee à vijfhonderd jaar oud worden, als je tenminste een goede groeiplek kiest. Wanneer je alleen bezig bent met het 'groen' aankleden van architectuur, dan plant je niet duurzaam. Op het moment werken we voor RWS intensief aan het opstellen van prestatiecontracten voor nieuwe vormen van uitbesteding. Omdat wij al jaren ontwerp- en beheeradvisering combineren, weten we exact wat er bij beheer en onderhoud van groen allemaal speelt.

De maatschappij ziet RWS vaak onterecht als een organisatie die de natuur eerder afbreekt dan opbouwt. Persoonlijk kijk ik met bewondering naar de gedegen en voortvarende manier waarop RWS bezig is met natuurontwikkeling. Bijvoorbeeld door het aanleggen van ecologische verbindingzones in de flanken van de Brabantse kanalen.

Een heel andere specialiteit van BTL is het communiceren in planprocessen. Dat hebben we gaandeweg tot kunst verheven. Daarvoor moet je door de bril van derden leren kijken. En dat gaat beter als je niet verkokerd bent geraakt in je vakgebied. Verder moet je goed weten waarover je over praat. Het gebied moet als het ware van jezelf worden.”

RINUS VAN DER HEIJDEN

De architect ontwerpt samen met de ecoloog. Zij stellen zich in dienst van het landschap, zorgvuldig zoekend naar een balans tussen gebruik en een betere leefomgeving. Duurzame oplossingen aandragend bij inrichting en beheer met kennis en inzet van natuurlijke processen. Zeker, de mensenhand mag daarin zichtbaar zijn,

RECENTE OPDRACHTGEVERS/PROJECTEN

- Dienstkring ScheldeRijnVerbinding (Zld.)
 - Inrichtingsontwerp Philipsdam inclusief natuurbouw en prestatiebestek, inrichting en beheer.
- Dienstkring Waterwegen (N.Br.)
 - Uitwerking herstel- en inrichtingsmaatregelen oevermilieus en ecologische aansluitingen op de EHS.

BTL PLANBURO B.V. OMGEVINGSADVISEUR

kantoor Haaren (N.Br.)
Rijksweg 11
5076 PB Haaren

Postbus 42
5076 ZG Haaren

telefoon (0411) 622 900
fax (0411) 623 300
planburo@btl.nl
www.btl.nl

tweede vestiging in Barendrecht (Z.H.)
1 directeur, 19 medewerkers

BUREAU ALLE HOSPER

BERRIE VAN ELDEREN:

'FASCINATIE VOOR COMPLEXE SYSTEMEN'

Opdrachtgevers kunnen bij ons goed terecht voor opgaven met een meerduidig karakter. Opgaven met véél partijen, verschillende disciplines en op verschillende schaalniveaus. Het bureau beschikt over landschapsarchitecten, stedenbouwers, architecten, industrieel ontwerpers en een kunstenaar. We werken vaak samen met gespecialiseerde bureaus, bijvoorbeeld voor waterdeskundigheid op visieniveau.

Waar we ontzettend graag aan werken, zijn opdrachten voor bruggen en technische installaties. Niet alleen de aankleding, juist de installatie of de brug zelf! We verdiepen ons dan helemaal in de techniek. We hebben bijvoorbeeld samen met architect Cor Kalfsbeek het met de Drentse welstandsprijs bekroonde monumentale ontwerp gemaakt voor de gasbergingsinstallatie bij Langelo (Drenthe). De kracht zit hem in de principiële ordening van installatieonderdelen, die vervolgens consequent is uitgewerkt in de vormgeving.

We werken verder graag en veel met water, vaak in relatie tot stedenbouw. Op dit moment geven we vorm aan een recreatieplan bij Heerhugowaard binnen een stedenbouwkundig

masterplan van Ashok Bhalotra. Wij werken hier aan een zelfvoorzienende recreatieplas. Het water is geïsoleerd van aangrenzende watersystemen en zuivert zichzelf. De systeemopzet (met Nelen & Schuurmans) is door het waterloopkundig laboratorium zo grondig doorgerekend dat het plan uitstijgt boven gewoon 'een leuk idee'.

Soms neemt de overheid te veel verantwoordelijkheid, soms te weinig. Op provinciaal niveau hebben ook goede plannen veel last van instanties die zich er tegenaan bemoeien. Aan de andere kant laat de overheid bij de HSL of de Betuwelijn de oren te veel hangen naar belangengroepen. Wat had er niet aan natuur ontwikkeld kunnen worden voor die miljardentunnel voor de HSL. Bovendien moeten we straks als een soort riooltoeristen onder het Groene Hart door. Twee keer min!

BERRIE VAN ELDEREN

Deze afbeelding van de rioolwaterzuiveringsinstallatie in Leidsche Rijn toont een van de vrij liggende carrousels en het uiterste puntje van het 'werkeiland'. Door de installatie als eiland in het water te leggen, werd het gebruik van hekken overbodig. De brug naar het eiland is zo vormgegeven (horizontaal liggende railing) dat deze het eilandkarakter benadrukt.

RECENTE OPDRACHTGEVERS/PROJECTEN

- Stuurgroep Hollandsche IJssel (zes gemeenten, Rijkswaterstaat, twee waterschappen, provincie Zuid-Holland)
 - Het maken van een beeldkwaliteitplan voor de Hollandsche IJssel.
- Zuiveringsschap Hollandse Eilanden en Waarden en het waterschap Goeree Overflakkee
 - Waterstructuurvisie voor Goeree Overflakkee in samenwerking met Nelen & Schuurmans.

BUREAU ALLE HOSPER

**RUIMTELIJK ONTWERPERS VOOR LANDSCHAP,
STAD, GEBOUW EN OBJECT**

Garenkokerskade 1 D Postbus 5231
Haarlem 2000 CE Haarlem

telefoon (023) 531 70 60
fax (023) 531 81 60
info@hosper.nl
www.hosper.nl

8 maten, 7 medewerkers

BURO IR RONALD PFEIFFER

RONALD PFEIFFER:

'BEPERKINGEN WORDEN AANGRIJPINGS-PUNTEN'

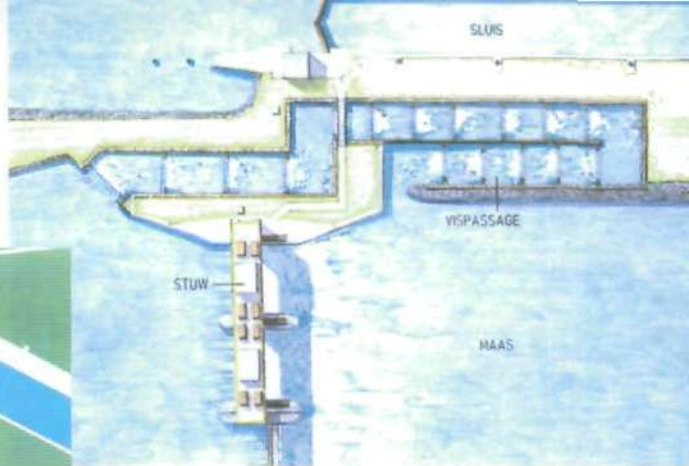
Ik word ingehuurd voor visies. Plannen maken. Geen twee van die plannen zijn hetzelfde. De plek waar iets moet komen en de lucht die je opsnuift, vormen de leidraad. De beperkingen van de omgeving worden juist de aangrijpingspunten. En als het klaar is, moet het eruit zien alsof er nooit een ontwerper aan heeft gewerkt. Als het héél gewoon is geworden, dan is het goed.

Nou ja, 'heel gewoon'. De grote lijn moet natuurlijk boeien en in detail komen de puntjes op de i. Wat je ontwerpt, moet verder altijd iets vertellen over de plek waar het komt. Mij werd ooit verzocht 'speelse' vistrappen in de Maas te ontwerpen. Ik zei: 'als jullie dan dat aangrenzende sluizencomplex speels maken.' Nu het af is, ziet men wel dat die vistrappen een prachtig onderdeel vormen van een groter technisch complex. **Het moet geen uit de lucht gegrepen truckje zijn. Ook géén design trouwens. Dat is allemaal veel te tijdelijk.** Design geeft toekomstige ontwikkelingen geen enkele ruimte.

Ik vraag een opdrachtgever nooit wat hij wil hebben. Niet dat ik niet wil luisteren, integendeel. Ik zoek naar de wensen achter de vraag. Ik praat, tast af en dan kom ik met een schot voor de boeg en meestal is dat raak. 'Met vuur verkennen' noem ik dat. **Over het omgaan met belangengroepen ben ik heel duidelijk: wees glashelder, volkomen eerlijk en luister goed.** Dat scheelt alles. Je doet het vóór die mensen. Jij woont er niet. Zij wel!

RONALD PFEIFFER

Vispassages in de Maas bij Belfeld en Sambeek in opdracht van RWS Directie Limburg (in samenwerking met Royal Haskoning)

RECENTE OPDRACHTGEVERS/PROJECTEN

- Gemeente Amsterdam
 - Geluidwerende voorzieningen A10 West.
- Stichting Golf Renkum
 - Landschapsonwerp 27 holes golfbaan.

RONALD PFEIFFER

Weverstraat 104
6862 DS Oosterbeek

telefoon (026) 334 18 37
fax (026) 334 18 37
ronpfeiffer@wish.nl

eenmansbureau

CROONEN ADVISEURS

MARK VAN GILS:

'KWALITEIT PROCESGANG ESSENTIEEL'

Croonen Adviseurs houdt zich bezig met strategie, ordening en vorm. Concreet werken we aan de openbare ruimte, natuurontwikkeling, leisu- re en recreatie, structuurvisies, juridische plan- nen en onderzoek (mer, trace's). Daartoe beschikken we onder meer over een flinke club ontwerpers, landschappers, stedenbouwers, ecologen en planologen. Met specialisten voor het stedelijk en voor het landelijk gebied. Van de middelgrote bureaus willen we een van de beste worden. In het bijzonder waar het gaat om ontwerp en het beheersen van het proces, zónder in bureaucratie te vervallen. **Ons streven naar proceskwaliteit is onlangs bekroond met een ISO-certificering.**

Onze ontwerpfilosofie? Een ontwerp moet overtuigend zijn. We streven naar heldere ingrepen met een hoge duurzaamheidswaarde. Ingrepen ook, die een band hebben met de specifieke identiteit en kenmerken van de plek. Ontwerpen is in feite een culturele activiteit.

Eerder werd het water teruggedrongen, nu dringt het besef door dat het water juist de ruimte moet krijgen. **Water zal daardoor bepa- lend worden in de ruimtelijke ordening én in de**

samenleving. Nieuwe oplossingen zullen zich aandienen in de richting van het combineren van functies en van semi-permanente en drij- vende bebouwing. Bij Hellevoetsluis zijn we bezig met de ontwikkeling van een visie voor het havenfront. Croonen en de gemeente zou- den hier graag ook buitendijks woningbouw ontwikkelen: 'wonen aan een binnenzee'. Prachtig! Maar Rijkswaterstaat reageert zeer terughoudend. Jammer! Door zo aan tradities vast te houden, worden er kansen gemist.

Verder zien wij veel mogelijkheden voor een grootschalige reconstructie van het landelijk gebied. Het ontbreekt hier aan een visie op grote schaal. Een visie waarin ook ruimte wordt gemaakt voor water. Door versnippering en bureaucratisering komt het hier helaas niet tot een integrale ontwerpogave.

MARK VAN GILS

Croonen Adviseurs heeft samen met het Werkteam Waalsprong studie verricht naar de effecten van de Waalbochtverlegging. Eindproduct is een plan waarin stedenbouwkundige, landschappelijke, verkeerskundige, ecologische, rivierkundige, waterhuishoudkundige, cultuurhistorische en planeconomische aspecten zijn geïntegreerd.

RECENTE OPDRACHTGEVERS/PROJECTEN

- RWS regio zuid
 - Wilhelminakanaal, Tilburg. Opstellen en visualiseren van bouwsteen landschap ten behoeve van milieueffectrapportage.
- Gemeente Nijmegen en Grond Exploitatie Maatschappij Waalsprong, studie in samenwerking met Planteam Waalsprong
 - Studie Waalbochtverlegging.

CROONEN ADVISEURS

postbus 435
5240 AK Rosmalen

telefoon (073) 523 39 00
fax (073) 523 39 99
bureau@croonen.nl
www.croonen.nl

circa 50 medewerkers

DEN-ETC/MICHIEL DEN RUIJTER

MICHIEL DEN RUIJTER:

'NEDERLAND IS HET PETRISCHAALTJE VAN DE WERELD'

Vanuit mijn eigen bureau werk ik aan uiteenlopende projecten. Vaak in interdisciplinaire teams. Ik geloof heilig in gelegenheidscoalities op basis van de doelstelling van het betreffende project. Ik ben coördinator van Larenstein-EMLA (European Master Landscape Architecture), een nieuwe tweede-fase opleiding in de landschapsarchitectuur. Verder steek ik als directeur momenteel veel tijd in de Stichting A4. Een coördinerende instelling tussen de gemeente Arnhem, de Hogeschool voor de Kunsten, de Academie van Bouwkunst en Larenstein-EMLA. Deze stichting beoogt de kwaliteit van de buitenruimte te verhogen via interdisciplinaire projecten, prijsvragen en symposia.

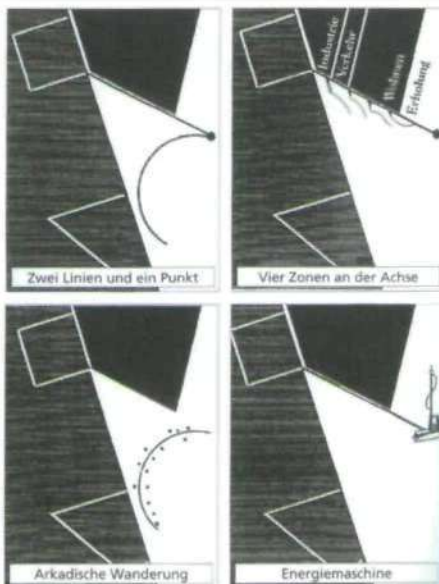
'Wat gebeurt er met Nederland als we de pompen stilzetten?' Deze kernvraag heb ik geformuleerd voor het paviljoen dat studenten en de provincie Zuid-Holland inrichten voor de Floriade 2002. Een film toont de bezoekers hier naar keuze één van de drie scenario's, die in werking kunnen treden wanneer Nederland daadwerkelijk halveert door overstromingen. Géén rampenfilms, maar overwogen voorstellingen van de nieuwe ruimtelijke constellaties

die dan kunnen ontstaan. Een gewaagd experiment, waarin wordt gespeeld met de omstandigheden. Dat zit Nederlanders in het bloed. We zijn het petrischaaltje van de wereld.

In 1992 heb ik als hoofdontwerper van de Floriade gewerkt aan een buitengewoon complexe opgave met drie planlagen: de Floriade zelf, een stedenbouwkundige uitbreiding van Zoetermeer en een regionale visie op dit gebied met onder meer de ontwikkeling van een bosgebied (de Balij). Die complexiteit, daar hou ik van!

De laatste jaren werk ik veel samen met beeldend kunstenaars. Wat mij daarin aantrekt, is hun zéér eigenzinnige programma van eisen van een bijzonder hoge kwaliteit. Met James Turrell heb ik bijvoorbeeld het 'panorama in de duinen' bij Kijkduin gemaakt.

MICHIEL DEN RUIJTER

Ontwerp voor de wereldtentoonstelling EXPO2000
in Hannover

RECENTE OPDRACHTGEVERS/PROJECTEN

- Gemeente Zoetermeer
 - Ontwerp voor het gebied van de HogeSnelheidsLijn-Zuid.
- ANWB, RIZA e.a.
 - (Projectgroep 'Meervoud, meer dan een randmeer') interactieve CD-ROM en videoproductie voor een randmeer bij de Noordoostpolder.

DEN-ETC / MICHEL DEN RUIJTER BV INGENIEURSBUREAU VOOR LANDSCHAPS- ARCHITECTUUR EN STEDEBOUW

Hoflaan 38
6953 AM Dieren

telefoon (0313) 419 135
fax (0313) 419 136
mail@den-etc.com
m.a.denruijter@larenstein.nl

eenmansbureau met freelance partners

DIENST LANDELIJK GEBIED

MICHIEL VELDKAMP:

'WIJ SPREKEN DE TAAL VAN CIVIELTECHNICI'

De Dienst Landelijk Gebied komt voort uit de toenmalige Landinrichtingsdienst van het Ministerie van Landbouw en Visserij. Wij zijn als het ware de uitvoerders van dit Ministerie. Die herkomst is nog zichtbaar in onze activiteiten, zoals herinrichtingsprojecten in het landelijk gebied, agrarische structuurverbeteringen, plannen voor recreatievoorzieningen en bos- en natuurontwikkeling. Vrijwel altijd projecten op grotere schaal. De provincies en de rijksoverheid zijn onze belangrijkste opdrachtgevers. Voor alle duidelijkheid, wij zijn nog altijd ambtenaren.

Water is een integraal onderdeel van onze projecten. **Wij brengen dan vooral de waterhuishoudkundige aspecten in.** Vaak gaat het om het vinden van een goede balans tussen 'nat en droog'. De landbouw heeft wat water betreft andere belangen dan de natuur. Verder zijn we regelmatig bezig met het herstel van beken en het creëren van bergingscapaciteit voor water.

Dankzij onze achtergrond spreken we, anders dan veel particuliere ontwerp bureaus, de taal van civieltechnici. Dat leidt in de ontwerpen tot méér dan de som der delen én tot realistische en uitvoerbare ontwerpen. De kracht van de

ontwerpen ligt in onze vormtaal en maatvoering. We sluiten aan bij de kavelmaten in het landschap. Wij werken aan de grote lijnen en vanuit concepten. Voor snelwegen zijn er bijvoorbeeld bepaalde afspraken voor taludafwerking, beplanting, etc. En bij dat beplanten, moet je dan denken aan het scheppen van de condities voor natuurontwikkeling. **Verder onderscheiden onze ontwerpen zich door een zekere ingetogenheid of soberheid.** Ten slotte bieden wij continuïteit. We zijn niet meteen weer weg nadat we een plannetje hebben gemaakt. Bij de uitvoering kunnen we gebruik maken van de vele specialistische disciplines binnen de Dienst. Zo hebben we zelfs eigen proces- en programma-managers in dienst.

MICHIEL VELDKAMP

*Tweede Heinenoordtunnel bij
Barendrecht*

*Een voorbeeld van het samenspel
tussen civiel techniek, ecologie en
vormgeving. Inpassing door DLG
(Michiel Veldkamp), ontwerp tunnel
en animatie Zwarts en Jansma.*

RECENTE OPDRACHTGEVERS/PROJECTEN

- RWS Directie Zuid-Holland
 - Landschappelijke vormgeving Tweede Heinenoordtunnel.
- RWS Directie Noord-Holland
 - Landschapsvisie Zeepoort IJmond (in samenwerking met Vlug & Partners).
- Provincie Noord-Holland
 - Natuurontwikkeling Lutkemeerpolder.

DLG CENTRAAL

contactpersoon: ing. J Heinen
Postbus 20021
3502 LA Utrecht

telefoon (030) 275 67 92
J.Heinen@DLG.agro.nl
Veldkamp@DLG.agro.nl

ook vestigingen in Groningen, Leeuwarden, Assen, Zwolle,
Arnhem, Utrecht, Haarlem, Voorburg, Roermond, Goes
en Tilburg
1200 medewerkers, waar onder 31 landschapsvormgevers

DR IR J.H.A. MEEUS

JOHAN MEEUS:

'VERGROTEN WETENSCHAPPELIJKE KENNIS STAAT VOOROP'

Ik ben een landschapsarchitect met een tik van de wetenschappelijke molen. Bij voorkeur hou ik me bezig met complexe vraagstukken en ruimtelijke experimenten. **Uiteindelijk beschouw ik het omzetten van projectervaringen in wetenschappelijke kennis als het échte werk.** Als (gast)docent geef ik colleges aan universiteiten in binnen- en buitenland en ik publiceer in wetenschappelijke tijdschriften.

Al in de jaren tachtig heb ik een gids over de landschappen van Europa samengesteld. Alle regionale condities op een rij: bodem, water, klimaat, beplanting, bebouwing, verkaveling, etc. Maar ook cultuur, geschiedenis en beleving. Deze typisch Nederlandse aanpak plaatste het landschap op de agenda van internationale instellingen, zoals de Europese Unie en de Raad van Europa.

Een van de projecten waar ik op dit moment mee bezig ben, is de uitbreiding van de haven van Rotterdam. Het grensvlak van land en zee levert bijzondere ontwerpopgaven op. Bij de havenmond krijgen zeeschepen te maken met afwijkende stromen, golven en wind. Daarnaast is er het gegeven van ecologie en recreatie

langs de kust. Elke golf, stroom, beweging en beleving wordt empirisch onderzocht en modelmatig gesimuleerd. **Hoe meer je komt te weten, hoe lastiger het ontwerpen wordt.** Vooral de laatste restjes ontbrekende kennis kunnen hardnekkig zijn. Mijn wetenschappelijk denkrant komt hier goed van pas.

Ik denk dat de komende 25 jaar de hele waterhuishouding op z'n kop gaat. Het is de vraag of we heel Nederland kunnen blijven verdedigen tegen het water. Er zijn verschillende scenario's en er is veel detailkennis, maar het overzicht ontbreekt.

JOHAN MEEUS

De Noordzee en het Breekwater, grenzend aan de Maasvlakte, waar een uitbreiding van de Rotterdamse haven is voorzien

Foto: M. de Snoo, 1998

RECENTE OPDRACHTGEVERS/PROJECTEN

- Expertisecentrum Project Mainport-ontwikkeling Rotterdam
 - Referentieontwerp en milieueffectrapport Landaanwinning Tweede Maasvlakte (1000 hectare netto uitgeefbaar haven-terrein).
- Ontwikkelingscombinatie Roggebotstaete
 - Ontwerp nieuw landgoed op de terreinen van boomkwekerij Tonsel te Dronten (45 hectare natuurpark in de Ecologische Hoofdstructuur, langs de randmeren van Flevoland).

DR IR J.H.A. MEEUS

Pels Rijckenstraat 2
6814 DL Arnhem

telefoon (026) 445 12 10
fax (026) 370 14 73
a.legierse@planet.nl

solitair

GROENTEAM

JAN OOSTERBAAN:

'ALLES HEEFT MET ALLES TE MAKEN'

“Ons werkveld is breed: iedere schaal, stad én land. Als landschapsonwerpers denken we door de schaalniveaus heen, waardoor we de grote samenhang zien. Werken vanuit dat overzicht betekent, dat je zaken automatisch integraal benadert. Het gaat niet alleen om een boompje wel of niet handhaven, maar om de ecologische structuur, de landschappelijke onderlegger en eigenheid van een plek. **Naast visuele schoonheid zoeken we naar een balans tussen alle aspecten die een plek kenmerken. In het besef dat álles wat je verandert, 'verdergaande' effecten heeft.**

Naast ontwerpen ben ik altijd met natuurlijk leven bezig. Dat fascineerde me als jongen al. **Daardoor is faunabeleid nu een van onze specialismen.** Voor Den Haag ontwierpen we bijvoorbeeld aanpassingen langs een vijf kilometer lange beekgang. De opdracht was een balans te vinden tussen natuurontwikkeling en recreatie. Ook krijgen we vaak vragen als: 'we willen een vijver veranderen, maar er zitten beschermde salamanders in. Hoe pakken we dat aan?'

Kenmerkend voor ons bureau is verder de vaste samenwerking met disciplines als ecologen en hydrologen, maar ook met technici en juristen. Het is heel inspirerend om sámen naar oplossingen te zoeken. Dat levert eenvoudig méér kennis en inspiratie op voor creatieve oplossingen.

In opdrachten werken we dicht bij de opdrachtgever. Je kunt natuurlijk eigenzinnig in je ivoren toren gaan zitten, maar zo creëer je geen draagvlak. En je wilt je plannen natuurlijk wel gerealiseerd zien. Behalve schoonheid is ook effectiviteit belangrijk.”

JAN OOSTERBAAN

Natuurontwikkeling Enkhuizerzand (RWS-RIZA)

Voortraject: formuleren van natuurdoelen, analyse natuur, landschap & recreatie, locatie-alternatieven en ontwerp tien locatievarianten voor natuureilanden. Definitief basisontwerp: een eilandcomplex, afgestemd op de situatie van de ondiepte 'Kreupel'; het recreatiedeel fungeert als 'bliksemafleider' voor het natuurgedeelte, dat zelf onbenaderbaar is. Locatie- en ontwerpdoel: wederzijdse meerwaarden tussen landschap, recreatie en natuur.

RECENTE OPDRACHTGEVERS/PROJECTEN

- Rotterdam
Vinexlocatie IJsselmonde
 - MER natuur & landschap (Maas-uitwaarden, dijken, kreekzone).
 - Ontwerp stedelijke ecologische structuur, (dijken, watergangen), kreekzone als natuurgebied met recreatiegebruik.
- RWS+Provincie+LNV
Ecologische structuur Zuid-Holland
 - Streefbeeld en knelpunten infrastructuur.
 - Ontwerp verbindingszones en fauna-passages.

GROENTeam, ADVIESCENTRUM VOOR GROENONTWERP, NATUURONTWIKKELING EN LANDSCHAPSPLANNING

Burg. Brandstraat 2
2841 XC Moordrecht
Postbus 25
2840 AA Moordrecht

telefoon (0182) 37 72 43
fax (0182) 37 23 99
groenteam@planet.nl

*1 partner, aantal medewerkers variabel op projectbasis
(vast samenwerkingsverband omvat circa dertig ervaren vakmensen verdeeld over een reeks disciplines)*

GRONTMIJ

LIVINA TUMMERS/RONALD VAN DER HEIDE:

'ONTWERPEN MET TWEE BENEN STEVIG OP DE GROND'

Wij ontwerpen mooie dingen, die ook kunnen. Die l ng meekunnen, goed beheerd kunnen worden en technisch in orde zijn. Voetjes op de vloer! Die nadruk op duurzaamheid en uitvoerbaarheid hangt waarschijnlijk samen met onze geschiedenis. Oorspronkelijk zaten we uitsluitend in de uitvoering. Nu zijn we nog altijd sterk betrokken bij de uitvoering van onze eigen plannen. En als je ontwerp niet klopt, kom je jezelf wel tegen. Zodoende!

Sommige bureaus produceren de meest fantastische visies. De sky is de limit. Wij komen daar achteraan. Wij zijn geen organisatie van 'alles moet anders'. 'Iedere keer een stapje beter' past meer bij onze cultuur. We pikken nieuwe ideeën op en werken ze uit tot haalbare plannen. Vaak wordt ons ook gevraagd projecten af te maken die ergens op uitvoerbaarheid zijn blijven steken. **Het prettige van onze grote organisatie is dat je kennis hier als in een supermarkt in je karretje kunt laden.** Er is organisatiebreed een grote bereidheid mee te kijken naar een technisch of een ontwerpvragestuk.

Recent hebben we met Rijkswaterstaat gewerkt aan natuurvriendelijke oevers voor het

Amsterdam-Rijnkanaal. Met een stoere en heldere vormgeving wilden we de trots van dit kanaal benadrukken. Een integraal ontwerp dat op termijn een sterk beeld zou hebben opgeleverd. Maar onze ideeën ketsten af op de ecologische opvattingen binnen het RWS-projectteam, dat bestond uit technici en ecologen. De verwachting ging meer richting een traditioneel ecologisch ontwerp met rafelige randen en gradiënten. Ik denk dat ons voorstel mede door die verwachtingen niet goed kon worden geïnterpreteerd. Overigens hebben we op dit punt ook goede ervaringen met RWS.

LIVINA TUMMERS/RONALD VAN DER HEIDE

Landschapsontwikkeling door brede, integrale oplossingen

Functiecombinaties, technische haalbaarheid en duurzaamheid komen samen in sterke ontwerpvoorstellen voor droge en natte infrastructuur.

RECENTE OPDRACHTGEVERS/PROJECTEN

- Rijkswaterstaat
 - Natuurvriendelijke oevers Amsterdam-Rijnkanaal: maken schetsontwerpen en helpen creëren draagvlak bij verschillende partijen.
- Stichting het Drentse Landschap
 - Hermeandering Hunze: uitwerken wensen van de opdrachtgever tot een concreet uitvoeringsplan en (in samenwerking met opdrachtgever) directievoering en toezicht.

GRONTMIJ ADVIES & TECHNIEK BV

Postbus 119
3990 DC Houten

telefoon (030) 634 47 00
fax (030) 637 94 15
i.utrecht@grontmij.nl
www.grontmij.nl

*Grontmij nv: 4300 medewerkers
Adviesgroep Ruimte: 250 medewerkers
Landschapsarchitecten en landschapsontwerpers:
45 medewerkers*

H+N+S LANDSCHAPSARCHITECTEN

LODEWIJK VAN NIEUWENHUIJZE:

'ZELFBEWUSTE PLANNEN REKENEN AF MET CULTUURPESSIMISME'

Vanuit ons verleden als landschapsarchitecten in dienst van het Ministerie van Landbouw en Visserij worden we nog steeds aangesproken op onze ervaring met visievormende regionale plannen. Als bureau werken we op de hele bandbreedte van het vakgebied. Wil je goede plannen maken, dan moet je af en toe óók uitvoerend bezig zijn.

Ieder plan begint met een grote interesse voor het probleem dat speelt. Daarbij hebben we een uitzonderlijke belangstelling voor de techniek. Gaat het om een dijk, dan graven we ons daar eerst helemaal in in, een soort speedcursus dijkenbouw. Wat is een dijk in al z'n facetten? Waarom ziet een dijk eruit zoals ie eruit ziet? Van daaruit kun je om te beginnen de geotechnici, waarmee je samenwerkt, de goede vragen stellen. Natuurlijk kun je een dijk versterken door 'm simpelweg breder of hoger te maken, maar je kunt natuurlijk ook een nieuwe, intelligente dijk bouwen. Een zelfbewust dijklichaam dat géén contrasterende inbreuk maakt in het landschap. Een verzoening met dat wat er in het verleden is gebeurd.

Vaak moet je trouwens eerst het hele probleem herdefiniëren vóór je tot ontwerpbare vragen en kwalitatief hoogwaardige oplossingen komt. Neem het rivierengebied. Niet het teveel aan water is het probleem, maar dat de speelruimte voor de rivier eruit is gehaald. De vraag moet zijn: hoe kan de rivier weer een landschapsvormende kracht worden?

Laten we afrekenen met het cultuurpessimisme en zelfbewuste plannen maken. Met duidelijke hoofd- en bijzaken. Dát zou ik willen bevorderen. Een ijkpunt voor kwaliteit is ook of er een vanzelfsprekende oplossing is gevonden met meer betekenislagen. Dus geen ééndimensionale rijgketting van oplossinkjes, waarmee je om alle waarden heen fietst.

LODEWIJK VAN NIEUWENHUIJZE

Mandelabrug project 2001

Een integraal ontwerp voor de Rijn bij Arnhem en de stad.

Stelling: alleen wanneer de stedenbouwer en de rivierbeheerder elkaar als bondgenoot beschouwen, kan de problematiek duurzaam worden opgelost. Resultaat: een archipel van eilanden temidden van een 'stromend' rivierenlandschap.

RECENTE OPDRACHTGEVERS/PROJECTEN

(strategische plannen voor het werkveld waterbeheer/ruimtelijke ordening)

- Ministerie van Verkeer en Waterstaat
 - Bijdrage aan de watervisie voor het Directoraat Water.

(inrichtings- en uitvoeringsplannen)

- Duinwaterbedrijf Zuid-Holland
 - Ontwerp verzamelkom pompstation Scheveningen.

H+N+S LANDSCHAPSARCHITECTEN

Laan van Chartroise 166
3552 EZ Utrecht
Postbus 10156
3505 AC Utrecht

telefoon (030) 244 57 57
fax (030) 244 66 77
mail@hnsland.nl
www@hnsland.nl

3 partners, 20 medewerkers

HENK VOLKERS

HENK VOLKERS:

‘NATUUR BEWUST VORMGEVEN’

Soms voel ik me een te laat geboren land art man. **Grondmassa's en het effect van grondverplaatsingen fascineren me.** Een landschap gaat leven en bewegen door kunstmatig aangebrachte hoogteverschillen. Daarmee kun je bijvoorbeeld nonplekken als overhoeken op kruisingen van wegen heel sculptureel vormgeven. Ik werk het liefst in duidelijk afgebakende, eenduidige projecten. De schaal is niet belangrijk, wél de begrenzing. Ik ben geen regisseur en concentreer me liever op het plan zélf, dan op de organisatorische inbedding ervan.

Ik kan vrij goed de essentie van een plek bepalen. Als je alle ruis weghaalt, wat blijft er dan over? Wat zijn de essentiële elementen? Met Bureau Vlug heb ik bijvoorbeeld gezocht naar de kernkwaliteiten van het IJsselmeer. Ofwel de basisbegrippen, waar ingrepen aan getoetst kunnen worden. Een van de conclusies was: 'er is van héél weinig héél veel'. Alleen water, lucht, wolken, vogels en wind, maar daar is wel heel veel van. Ja, dat klinkt heel simpel en zo simpel moet het ook zijn om iets in het landschap tot zijn recht te laten komen. Zoals Adriaan Geuze altijd zei: 'je moet het je oma kunnen vertellen'.

Wat ik in Nederland graag onmiddellijk zou willen aanpakken, is de chaos van verschillende geluidsschermen en het pretentieuze niks van de uitdijende brei bedrijfsterreinen langs snelwegen. Verder vind ik dat er veel bewuster moet worden omgegaan met het aanbrengen van- en het vormgeven aan natuur. Natuur mag blijkbaar overal ongelimiteerd worden ingeknoeid en vervolgens moet het ook nog romantisch slingeren. Kijk naar de plek waar je bezig bent vóórdát je iets doet en vervolgens áls je iets doet!

HENK VOLKERS

rijkswaterstaatsdirectie zeeland dienstkringschelderrijnsluisterrein hansweert landschapvisie inrichtingsplan

inventarisatie analyse bos blokken stortsteen verbindingen hekkenvuil containers stortsteen paaltjes grasvlakten lavendel

RECENTE OPDRACHTGEVERS/PROJECTEN

- Rijkswaterstaat Zeeland, dienstkring Schelde-Rijn
 - Landschapvisie en inrichtingsvoorstellen (bestaand) sluisterrein Hansweert.
- Provincie Noord-Holland, afdeling beheer en uitvoering
 - Landschapvisie en inrichtingsvoorstellen knoop N22/N205.

HENK VOLKERS ONTWERP&VISUALISATIE

Schellingwouderdijk t/o 337
1023 NM Amsterdam

telefoon 06 246 056 38
fax 06 243 006 14
h.volkers@wxs.nl

eenmansbureau

KEES HUND

KEES HUND:

‘WAT WIL DEZE PLEK?’

“Wat mij karakteriseert? Héél zorgvuldig kijken en met minimale middelen, maximale resultaten bereiken. Mensen zoeken het vaak te ver. Ik heb geen voorkeur voor een bepaalde schaal of een specifiek landschap, maar **in de praktijk werk ik voornamelijk in Flevoland**. Hier ben ik kind aan huis. Als ik voor Almere werk, weet ik ook wat er in andere delen van de polder gebeurt. Zo gaat mijn kennis en ervaring over van het ene project op het andere.

In de polder zijn natuurlijk veel minder aanleidingen dan op het oude land. Je moet het doen met kleine verschillen. Zo leer je vanzelf goed kijken. Sturend zijn bijvoorbeeld kleine hoogteverschillen en verschillen in waterdiepte. Daar heb je natuurlijk technische informatie over, maar als je goed kijkt, ervaar je ze ook. Als je uitgaat van wat het landschap vertegenwoordigt, kun je de bestaande of potentiële situatie versterken. Neem de dijken langs de Wieringermeer, die worden heel saai gevonden, maar dat monotone is nou juist het mooie, het kenmerkende. We moeten voorkomen dat alles één pot nat wordt.

Het liefst werk ik aan tegenstrijdig lijkende opgaven. Je moet je niet voor één gat laten vangen. **Culturele, technische, ecologische eisen en wensen van bewoners zijn voor mij allemaal gelijkwaardig. Een opdracht is pas geslaagd als ál die categorieën erop vooruit gaan.**

Door goed te luisteren en alle wensen nauwkeurig te analyseren, kun je meestal iedereen tegemoet komen. Misschien luister ik in eerste instantie meer naar wat een plek wil dan naar de opdrachtgever, maar vervolgens werk ik héél dicht bij de opdrachtgever en de mensen die erbij betrokken zijn. **Kijkend, toetsend en luisterend, dient de oplossing zich aan.**”

KEES HUND

*Natuurontwikkelingsplan Natte As
Harderwijk*
*De ecologische verbinding tussen het
Harderbroek in Flevoland en de
Meenlanden ten noordoosten van
Harderwijk. Hier wordt een natte
ecologische verbinding gerealiseerd,
die doorgang en dekking biedt aan
otter en ringslang; die foerageergele-
genheid, luwte en rust voor lepelaars,
eendensoorten en doortrekkers
vertegenwoordigt en die deels ook
mogelijkheden biedt voor recreatief
medegebruik.*

RECENTE OPDRACHTGEVERS/PROJECTEN

- RWS, Directie IJsselmeergebied, Afdeling Natte Infrastructuur
 - 'Natuurontwikkelingsplan Natte As Harderwijk'.
- Dienstkring Lelystad
 - Randmeren, Herziening Landschapsplan A6.
- Gemeente Almere, DSO, afdeling Stedenbouw & Landschap
 - Inrichtingsplan Zuidoever Weerwater.
- Staatsbosbeheer, regio Flevoland-Overijssel
 - Structuurplan Waterlandse Bos.

KEES HUND T.&L. ARCHITECT

Singel 42
1015 AB Amsterdam

telefoon (020) 420 42 08
fax (020) 420 38 07
keeshund.landschap@planet.nl

*1 partner, 2 vaste medewerkers; naar aanleiding van het
project worden specialisten aan het team toegevoegd*

KUIPERCOMPAGNONS

ASHOK BHALOTRA:

'ONTWERP VANUIT HET VERLANGEN'

Wij kunnen van iets gewoons iets buitengewoons maken. Onze kracht ligt in onze sociale en maatschappelijke idealen. We streven naar fysieke, maar ook naar sociale, culturele en economische duurzaamheid. Behalve landschapsarchitecten werken er o.a. architecten, sociologen, juristen, industrieel ontwerpers en kunstenaars in ons bureau. We houden ons zowel breed als diep bezig met structuurvisies voor stad en land, architectuur, etc. Ook in het buitenland. Op dit moment hebben we vier projecten in China.

We omarmen de complexiteit en werken gelijktijdig op alle schaalniveaus. Als ik bijvoorbeeld een nieuwe wijk opzet, bedenk ik meteen ook hoe de voordeuren eruit gaan zien. En ik hou rekening met wat je ervaart als je een stap uit die voordeur zet. De materiële aspecten zijn even belangrijk als de immateriële.

Met ons 'Dotterlandschap' hebben we onlangs de 'Prijsvraag voor het Waterlandschap van de Toekomst' gewonnen. Een ontwerp waarbij het water als een sterk meanderende slang door het landschap slingert om het water de ruimte te geven en het tegelijkertijd vast te houden.

Er zijn zo veel invalshoeken om met wateropgaven om te gaan. Mensen hebben het vaak over 'stevig met twee benen op de grond staan'. Maar laat die benen maar eens een dansje maken. Er is een andere dimensie nodig om het normatieve denken te overstijgen. We kunnen de dijken blijven ophogen, maar op den duur sijpelt het water er ook onderdoor. Voor creatieve oplossingen zou er per regio een taskforce van landschapsarchitecten, filmers, schrijvers, etc kunnen worden gevormd, zodat zij elkaar inspireren. De boetseerklie moet uit meer bestaan dan uit techniek.

Nederland maakt geen échte keuzes. We gaan niet uit van wat fascinerend of mooi is, maar denken plaatsvervangend vanuit commissies of maken louter politieke keuzes. We moeten weer leren denken vanuit ons verlangen.

ASHOK BHALOTRA

Kattenbroek, stedenbouwkundig ontwerp voor een uitbreidingswijk van Amersfoort

Bij het associatieve ontwerpproces is gebruik gemaakt van een conceptuele benadering. Een beeldend ontwikkelingsplan was de leidraad voor de stedenbouwkundige en architectonische uitwerking. Vijf elementen (metaforen als ontwerpinspiratie) geven het plangebied zijn ruimtelijke hoofdstructuur: de Ring, de Laan der Hoven, de Verborgene Zone, de Kreek en het Masker.

RECENTE OPDRACHTGEVERS/PROJECTEN

- St. Delta Expo en RWS
 - Masterplan Neeltje Jans (stormvloedkering Oosterschelde).
- Gaoqiao's People's Government, Pudong New Area, Shanghai, PR China
 - Het ontwerpen van Gaoqiao Town, een moderne stad met een Hollands karakter.

KUIPERCOMPAGNONS, BUREAU VOOR RUIMTELIJKE ORDENING EN ARCHITECTUUR BV

Ashok Bhalotra,
architect, stedenbouwkundige, directeur
Groothandelsgebouw C5
Weena 723, Postbus 29059
Rotterdam 3001 GB Rotterdam

telefoon (010) 433 00 99
fax (010) 404 56 69
kuiper@kuiper.nl
www.kuiper.nl

180 medewerkers

LAGENDIJK

RENÉ LAGENDIJK:

‘DE ÉCHTE WENSEN AANVOELEN’

Ik lever maatwerk, zowel qua functionaliteit als esthetisch. Een plan moet voldoen aan de verwachtingen, maar moet ook landschappelijk mooi worden ingepast. Ik heb ervaring met projecten van uiteenlopende aard en schaal tot circa 2000 ha. Mijn bureau bestaat op dit moment uit twee personen, maar ik kan terugvallen op een groter multidisciplinair bureau, waarmee ik een vaste samenwerking heb opgebouwd.

Ik neem mensen graag mee in een plan. Ik kruip in de huid van een opdrachtgever en voel aan wat de échte wensen zijn. Vervolgens maak ik een zorgvuldige analyse en een logische planopbouw. Zo kan ik ook achteraf uitleggen welke factoren tot welke beslissingen hebben geleid. **Bovendien kan ik hierdoor complexe problemen in overzichtelijke porties aanbieden en belangengroepen exact uitleggen hoe een plan tot stand is gekomen.** Het is niet voor niets, dat de scriptie voor mijn masters was gefocust op communicatie in de landschapsarchitectuur.

In Groot-Brittannië (Cardiff, Wales) heb ik als Chartered Landscape Architect gewerkt aan vele grote projecten, waaronder de herinrich-

ting van een havengebied. Een transformatie van een verpauperd gebied tot een plek waar je graag bent. Ook een stedenbouwkundig hoogstandje, draaiend om het water. Ik werk graag met water. Water heeft alle stemmingen in zich. Er is geen ander middel met zo'n dramatiek en contrastwerking.

Wat mij in Nederland opvalt bij terugkeer uit Groot-Brittannië is dat landschappelijke inpassing van elementen vaak zo weinig raakvlak heeft met de karakteristieken van het landschap. Je krijgt dan het gevoel dat het overal had kunnen liggen. **Het is belangrijk altijd goed te luisteren naar de ‘sense of place’ (de gebiedseigen karakteristiek),** ongeacht de schaal waarop je bezig bent en ongeacht wat moet worden ingepast.

RENÉ LAGENDIJK

Woonwijk in Cardiff Bay

Een dam maakte een einde aan het op één na grootste getijdeverschil ter wereld (11-13m). Op symbolische wijze kan het krachtenspel tussen water en land in een nieuwe woonwijk worden vastgelegd in een ontwerp.

RECENTE OPDRACHTGEVERS/PROJECTEN

- Gemeente Lelystad
 - Noordzoom-landinrichtingsplan (ca 120 ha) als basis voor bestemmingsplan.
Programma: landgoed nieuwe stijl, twee buitenplaatsen, bekenstructuur voor kwelwater, woningbouw
- Rijkswaterstaat
 - Terrein Zanen-Verstoep.
 - Beleidslijn: Ruimte voor rivier.
 - Inrichtingsplannen inzake natuur-ontwikkeling/recreatief gebied.

LAGENDIJK TUIN- EN LANDSCHAPSARCHITECTEN

Weegbree 8 Postbus 67
2861 SM Bergambacht 2860 AB Bergambacht

telefoon (0182) 35 70 77
fax (0182) 35 70 27
LagendijkTLarchitecten@compuserve.com

*2 medewerkers, met inschakeling van vaste relaties
directe uitbreiding tot 12 medewerkers mogelijk*

LODEWIJK BALJON

LODEWIJK BALJON:

'NIEUWE FUNCTIES EN GEBRUIKSMOGELIJKHEDEN SCHEPPEN'

“Wij worden vaak gevraagd voor opdrachten met meer spelers op het veld. In complexe situaties met veel tegengestelde belangen. **Je moet dan met een zekere beschouwing naar dingen kunnen kijken en goed analyseren.** Van daaruit kom je tot een concept dat de belangen op één lijn brengt. Zo werken we in hele grote infrastructurale projecten en in kleinere, vaak stedenbouwkundige projecten of in parken en tuinen. Om al dat werk te kunnen bemannen, werken we in een reservoir van kennis. Bijvoorbeeld met ecologen en stedenbouwkundigen en met een technisch bureau, dat voor ons tekent en rekent.

Om gaande een project alle disciplines ‘binnenboord’ te houden, moet iedereen zijn belang kunnen herkennen in de besluiten. **Je krijgt mensen alleen mee als je ze duidelijk kunt maken wat je, inhoudelijk goed gefundeerde, ontwerpoverwegingen zijn.** In het scheppen van die helderheid hebben we een meer dan gemiddelde ervaring omdat we ook veel studies en publicaties verzorgen.

De landschappelijke aankleding is nog te vaak een verhullende strategie. Met hier een ecologisch poeltje en daar wat schaamgroen als boetedoening. Er is zoveel meer uit het landschap te halen dan nu gebeurt. Bij ieder project zou de vraag moeten zijn: ‘hoe maken we het landschap ruimtelijk en visueel interessanter?’ Hoe kunnen er nieuwe functies en gebruiksmogelijkheden ontstaan? Kleine verdraaiingen ten opzichte van het gangbare geven vaak de grootste verrassingen. Waarom bijvoorbeeld overtollig water weren uit een woonwijk? Breng het er juist in. Mensen vinden het geweldig om over een bruggetje naar hun voordeur te lopen. Maak het ook niet spectaculair om het spectaculaire, maar laat de keuze logisch uit de omstandigheden voortvloeien.”

LODEWIJK BALJON

Het is een uitdaging de landschapsarchitectonische mogelijkheden van grote civieltechnische en infrastructurele werken te onderzoeken. Bij het Navi duct te Enkhuizen is dat markant zichtbaar door met het baggerdepot in een grote cirkelboog een voorhaven te vormen. Daarbij is het depot zo opgezet dat zich hier een natuurrijk gebied van 50 ha kan ontwikkelen.

RECENTE OPDRACHTGEVERS/PROJECTEN

- Rijksgebouwendienst
 - Penitentiaire inrichtingen te Nieuwersluis, Den Helder en Zaandam.
- RWS en Projectbureau Navi duct te Utrecht
 - Navi duct sluizencomplex te Enkhuizen, oplevering: voorjaar 2003.
- Ontwikkelingsbedrijf Leidschenveen
 - Woonomgeving 1.600 woningen.

LODEWIJK BALJON LANDSCHAPSARCHITECTEN

Postbus 37262
1030 AG Amsterdam

telefoon (020) 625 88 35
fax (020) 420 65 34
landscape@baljon.nl
www.baljon.nl

4 landschapsarchitecten, 4 ondersteunende medewerkers

ONDERZOEKEND-AMBACHTELIJK-VERNUFTIG

MARCELIS WOLAK

ANTONY MARCELIS/MONIQUE WOLAK:

'RESPECT VOOR BELANGENGROEPEN NODIG'

“Wij houden ons bezig met de vormgeving van landelijke en stedelijke buitenruimten. Van regionale gebieden tot particuliere tuinen. Het sturen van alle communicatie rond grote projecten is een van onze specialismen. Recent zijn we als ‘aspectgroepsleider’ voor Rijkswaterstaat ruim twee jaar bezig geweest met de verbreding van de Az-noord. Wij hebben hier de interactie tussen de verschillende disciplines verzorgd.

De communicatie is vaak de grootste valkuil bij projecten. Het mooiste plan is weg, als het niet goed wordt gecommuniceerd. Kort geleden hebben we consensus bereikt over een plan in een gemeente waar al 25 jaar alle stedenbouwkundige plannen waren gesneuveld. De omwonenden hadden gewoon hele goede tegenargumenten. Het is belangrijk dat je met respect luistert naar de betrokkenen. Zij weten veel meer van hun plek dan jij. Je moet écht luisteren, zonder de oplossing stiekem al klaar te hebben. Die openheid mis ik vaak bij RWS. Plannen die pas naar buiten komen als ze vastliggen, leveren bij de uitvoering veel weerstand op.

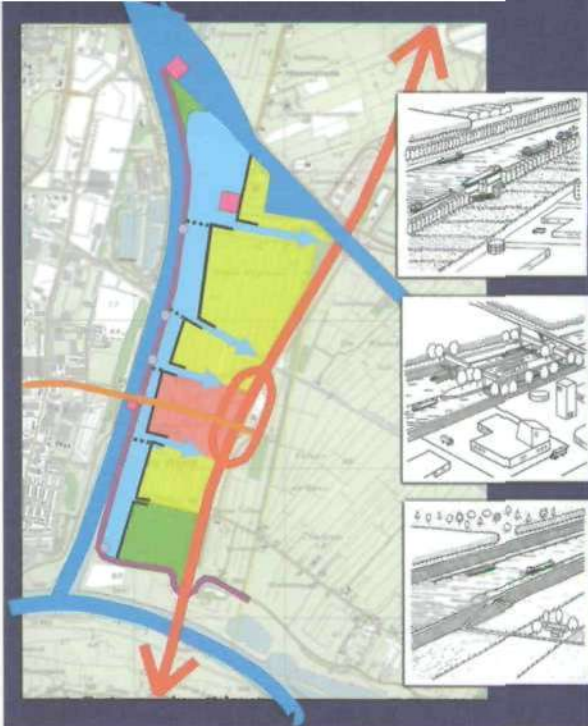
Als we werken aan het water zijn onze uitgangspunten: het zichtbaar maken van de functie en het versterken van de ruimtelijke beleavingswaarde van dat water. Recent hebben we gewerkt aan de verbreding van het Lekkanaal. Zo'n kanaal is een heel lineair element in het landschap. Die lengtebeleving is perspectivisch versterkt door het planten van bomenrijen op beide oevers. Ook de transportfunctie is uitvergroot en ‘leesbaar’ gemaakt door het benadrukken van de lengte-as.

Bij de plannen voor het Lekkanaal was het verder opvallend, hoe sterk de slagingskans samenhang met het communicatietraject en de duidelijkheid over wie uiteindelijk de besluiten nam. RWS zou hieraan bij ieder project veel aandacht moeten besteden.”

ANTONY MARCELIS/ MONIQUE WOLAK

Integrale benadering van natte gebieden biedt de basis voor duurzame vormgeving. Hierbij zijn de kwaliteiten van de plek en de beleving ervan essentieel. Interactie tussen de technische en landschapsecologische aspecten, alsmede tussen betrokkenen behoort tot de expertise.

Bij Landschapsplan Lekkanaal, Mer-Beatrixsluizen en Workshop Nieuwe Hollandse Waterlinie is deze kennis benut.

RECENTE OPDRACHTGEVERS/PROJECTEN

- RWS Directie Utrecht
 - Landschapsplan Lekkanaal, MER Beatrixsluizen en Workshop Nieuwe Hollandse Waterlinie.
- Gemeente Zevenaar
 - Met een parkachtige inrichting krijgt een gronddepot van de Betuwelijn een eigen identiteit.

MARCELIS WOLAK LANDSCHAPSARCHITECTUUR

C. Koningstraat 7
Oosterbeek

Postbus 155
6860 AD Oosterbeek

telefoon (026) 339 01 51
fax (026) 339 01 07
info@marceliswolak.nl
www.marceliswolak.nl

2 partners, 4 medewerkers

NIEUWLAND ADVIES

HERMINE DER NEDERLANDEN:

'GEEF NATUURLIJKE PROCESSEN DE RUIMTE'

Onze belangrijkste producten zijn ruimtelijke inrichtingsplannen voor stad en land. Onze opdrachtgevers zijn naast Rijkswaterstaat vooral gemeenten, waterschappen en natuurbeheerders. De kracht van Nieuwland is dat we plannen in de context zien van de omgeving en van de mensen om wie het gaat. Binnen het krachtenveld van waarden en wensen voeren wij de regie, van planvorming tot inspraak.

Een groot deel van onze inspanning zit in onderzoek en communicatie om de rol van de opdrachtgever te versterken.

Een nadeel van de ruimtelijke inrichting in deze tijd is, dat alles kán en ook wordt gedaan. Geld en techniek vormen nauwelijks een belemmering. Her en der wordt het geheugen van het landschap uitgewist, maar wat wordt er toegevoegd? **In natuurontwikkeling bijvoorbeeld wordt veelal natuur nagebootst, terwijl er juist ruimte moet worden gegeven aan natuurlijke processen;** de stroom sturen voor een gezonde leefomgeving. Met respect voor het historisch perspectief van het landschap, de betekenis van een plek en de eisen van nu.

Het mooie van water in dit verband is, dat het een fysieke factor is waar we niet omheen kunnen. Water is de drager van de gebiedsidentiteit.

Op dit moment werk ik als ontwerper in een multidisciplinair team voor Rijkswaterstaat aan de verbetering van de zoet-zout overgang bij de Afsluitdijk. We willen de ontbrekende ecologische schakel tussen IJsselmeer en Waddenzee teruggeven aan dit estuarium. Ook hier gaat het niet om gekunsteld ecologisch knutselen, maar om het streven naar een logische, robuuste inrichting met respect voor het natuurlijke én culturele landschap.

HERMINE DER NEDERLANDEN

*Het huis van Nieuwland,
symbool voor ruimtelijke
kwaliteit en duurzaamheid*

RECENTE OPDRACHTGEVERS/PROJECTEN

- Gemeenten Aalburg, Werkendam, Woudrichem en Hoogheemraadschap Waterschap Alm en Biesbosch
 - Structuurvisie Plus Land van Heusden en Altena.
- Habiforum, Nederlands Expertisenetwerk voor Meervoudig Ruimtegebruik
 - Onderzoek Ruimtegebruikvormen; 'actor- en exploitatie-inclusieve' planvorming.

NIEUWLAND ADVIES

Haagsteeg 4 (zie foto) Postbus 522
6700 AM
Wageningen

telefoon (0317) 467 246
fax (0317) 467 200
advies@nieuwland.nl
www.nieuwland.nl

20 medewerkers

OKRA LANDSCHAPSARCHITECTEN

MARTIN KNUIJT:

'IS HET NIET BIJZONDER, DAN MAKEN WE HET BIJZONDER'

“We zijn een jong en enthousiast bureau en gefascineerd door de veelkleurigheid van het landschap. We hebben een voorkeur voor complexe opgaven, waarbij vorm en functie opnieuw onderzocht moeten worden. We komen vaak uit op weinig voor de hand liggende oplossingen. Waar mogelijk maken we de factor tijd zichtbaar in onze ontwerpen. We enten nieuwe plannen op patronen en tekens uit eerdere tijdlagen. **Een aantal van onze projecten zijn voorbeeldprojecten geworden in de stedenbouw of landschapsarchitectuur.** Als het niet bijzonder is, maken we het gewoon bijzonder!

We winnen betrokkenen vaak snel voor onze ideeën. Bij Doesburg hebben we bijvoorbeeld een plan gemaakt om een nieuw woongebied langs de IJssel te integreren met de waterkering (kademuur) en de stad. Eerder sloot een dijk de stad van de rivier af. In ons plan verbindt de waterkering de rivier met de stad en het nieuwe woongebied en voegt er een kwaliteit aan toe. We hebben zo'n mooie kademuur ontworpen, dat iedereen er graag aan wilde meewerken. **Zo'n kwalitatieve oplossing werkt bovendien als katalysator voor andere ontwikkelingen.**

In het landschap moet meer ruimte komen voor het spel tussen natuurlijke processen, infrastructuur en stedelijke opgaven. We kunnen in het westen van Nederland net zo bouwen als in Midden-Frankrijk, maar we leven wel in een deltagebied. Neem onze strategie voor de kustzone in West-Zeeuws-Vlaanderen. Ons voorstel behelst een robuuste, overgedimensioneerde duingordel met daarin ruimte voor recreatie en natuur. De kustverdediging hoeft niet langer angstvallig op een technische manier te worden gehandhaafd. De natuur kan vrijelijk op dit duingebied ingrijpen, zonder dat de kustverdediging gevaar loopt.”

MARTIN KNUIJT

Transformatie van de West-Zeeuws Vlaamse kust naar een robuuste kust met ruimte voor recreatie en natuur

RECENTE OPDRACHTGEVERS/PROJECTEN

- Waterschap Rijn en IJssel
 - Herinrichting IJsselkade Doesburg.
- Provincie Overijssel/gemeente Kampen/
waterschap Groot Salland/gemeente Zwolle/
gemeente Zwarte Waterland
 - Studie Polder Mastenbroek, (i.s.m Dolte).

OKRA LANDSCHAPSARCHITECTEN

Stieltjesstraat 76
Oudegracht 23
3511 AB Utrecht

telefoon (030) 273 42 49
fax (030) 273 51 28
info@okra.nl
www.okra.nl

4 partners, circa 11 medewerkers

ORANJEWOUD

ENNO DIJKEMA:

'DE NATUUR ZÉLF MAAKT HET WERK AF'

“We zijn gericht op vernieuwing en haalbaarheid. Voor integrale plannen kunnen we binnen Oranjewoud in de volle breedte van disciplines samenwerken. We zijn vanaf de initiatieffase tot de uitvoering bij ontwerpogaven betrokken. We hebben veel ervaring met natuurontwikkeling en -verruiming. We zijn pragmatisch ingesteld. Voor plannen die niet worden uitgevoerd, koop je niets. Verder ontwerpen we nadrukkelijk voor mensen. Mensen moeten zich er prettig bij voelen.

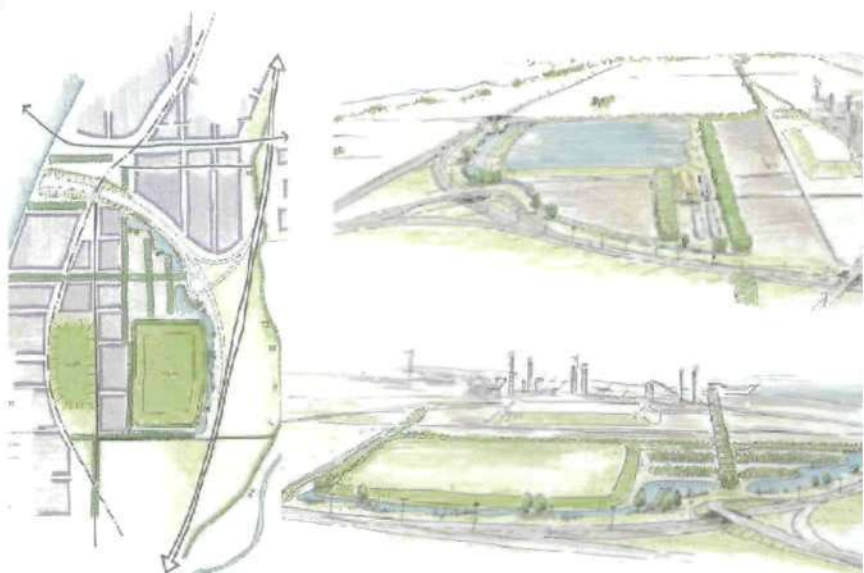
Oranjewoud heeft een eigen visie op de wisselwerking tussen cultureel ingrepen en natuurlijke ontwikkeling. **Wat natuurontwikkeling betreft, je moet niet net doen alsof je zelf natuur maakt. Je zet alleen een natuurlijk proces in gang.** Bij de aanvang is de ingreep van cultureel aard. Daar ligt een artistieke opgave die je best mag zien. De kenmerken en eigenheid van een gebied zijn daarbij inspiratiebronnen. Een voorbeeld: voor de Biesbosch wordt een plan opgesteld om de dijken door te steken, waardoor weer getijdenstromen mogelijk worden. Voor de afstroming moeten geulen worden gegraven. Je kunt die dan quasi natuurlijk, romantisch kronkelend graven. Wij hebben,

rekeninghoudend met natuurlijke laagten, globale geulen voorgesteld. De natuur maakt het werk zelf af.

Ook nú schrijven we cultuurhistorie. Daar gaan wij bewust mee om. Neem de landschappelijke inpassing van een slibdepot bij Terneuzen. Deze cultureel ingreep hebben we niet weggemoffeld, maar juist heel zichtbaar gemaakt. Geen kronkels om de techniek te verdoezelen. Laat het maar zien, maar maak er dan wél iets moois van. Door het gebied eromheen robuust te beplanten, kan het landschap het enorme depot aan.”

ENNO DIJKEMA

Ook nu wordt cultuurhistorie geschreven. Bijvoorbeeld bij de landschappelijke inpassing van het slib-depot bij Terneuzen. Deze cultureurlijke ingreep hebben we niet weggemofeld, maar juist heel zichtbaar gemaakt. Laat het maar zien, maar maak er dan wél iets moois van. Door het gebied eromheen robuust te beplanten, kan het landschap het enorme depot aan.

RECENTE OPDRACHTGEVERS/PROJECTEN

- Rijkswaterstaat (WAU)
 - Landschappelijke inpassing Baggerspeciedepot Koegorspolder.
- Dienst Landelijk Gebied
 - Natuurontwikkeling en ruimte voor de rivier in de Biesbosch (Zuiderklip).
- Hoogheemraadschap West-Brabant / Rijkswaterstaat Directie Zuid-Holland
 - Dijkverlegging en aanleg nevengeul Bergsche Maas (Dombosch).

ADVIES EN INGENIEURSBUREAU ORANJEWOUD B.V.

(HOOFDVESTIGING)

Tolhuisweg 57
Postbus 24
8440 AA Heerenveen

telefoon (0513) 63 45 67
fax (0513) 63 33 53
enno.dijkema@oranjewoud.nl (Oosterhout)
www.oranjewoud.nl

*ook vestigingen in Deventer, Almere, Capelle aan den IJssel, Oosterhout, Geleen en Rijswijk
circa 2000 medewerkers, waaronder 20 landschaps-architecten*

PARKLAAN

ALEKS DROOG:

'VECHTEN TEGEN HET WATER WORDT WERKEN MÉT HET WATER'

We houden ons voornamelijk bezig met groot-schalige planvormen, bijvoorbeeld de inpassing van autosnelwegen, natuurontwikkelingsprojecten en ontwerpen voor recreatiegebieden. We kunnen daarbij erg goed een link leggen tussen abstracte planvormen en de praktijk. Door jarenlange ervaring is Parklaan bekend met de beleidsmatige aspecten en technische randvoorwaarden die bij de planvorming van Rijkswaterstaat een rol spelen.

Vechten tegen het water, wordt steeds meer werken mét het water. Met respect voor het natuurlijke systeem. Water is zó krachtig, zó sturend. Als je daar met je plannen tegenin gaat, word je er later altijd op afgerekend. Een eerste vraag bij ieder project is daarom: 'hoe zit het met het water?' En met die informatie ga je bouwen. Verder is water natuurlijk een ontzettend mooi vormmiddel. Het schept ruimte en rust. Waar water is, kan niemand komen.

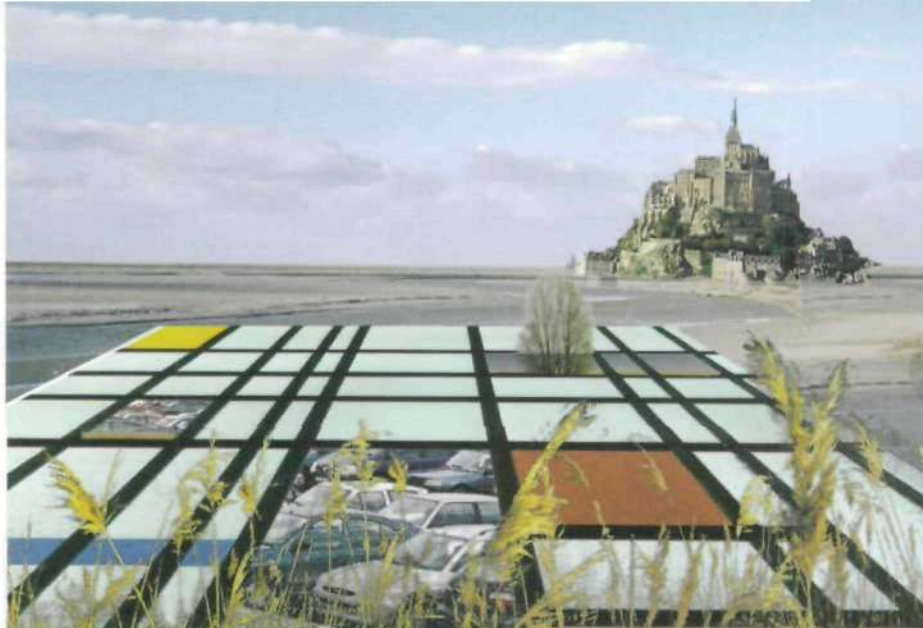
Bij RWS zie je nog altijd puur technocratische oplossingen voor wateropgaven, maar steeds vaker is het natuurlijke systeem het uitgangspunt. Bijvoorbeeld in het Grens-Maasproject, waar de kracht van de rivier centraal staat.

Het mooie is dat nieuwe visies bij RWS niet blijven hangen in beleidnota's, maar direct naar maakbaarheid worden vertaald. Het is een 'doenerig volkje'.

Onze plannen zijn opgebouwd uit conceptuele en beeldende aspecten. Daarbij werkt ons ontwerpteam regelmatig samen met beeldend kunstenaars. Dat levert rijke en verrassende plannen op. Héél inspirerend! In Utrecht waren we bijvoorbeeld betrokken bij het Masterplan Beeldende Kunst voor de Hollandse Waterlinie. Samenwerken met beeldend kunstenaars is iets wat je moet kunnen en willen. Het is belangrijk dat je weet wat er speelt in die wereld. Verder moet je soms een stapje opzij willen doen voor het autonome werk van de kunstenaar.

ALEKS DROOG

*Meervoudige opdracht voor
een transferium bij Mont
Saint Michel*

RECENTE OPDRACHTGEVERS/PROJECTEN

- Rijkswaterstaat
 - Inpassing Keersluis Heusden
 - Landschapsplan N59 Bruinisse-Serooskerke
 - Geluidwering A58 Bergen op Zoom-Vlissingen,
 - Ecoduct A2 Boxtel.
- Gemeente Deventer
 - Ontwikkelingsvisie voor de Zandwetering.

PARKLAAN LANDSCHAPSARCHITECTEN

Vughterstraat 280
5211 GR 's-Hertogenbosch

telefoon (073) 614 01 91
fax (073) 613 06 23
post@parklaan.nl
www.parklaan.nl

*Marcel Eekhout en Aleks Droog vormen de maatschap
Parklaan Landschapsarchitecten, 3 medewerkers,
afhankelijk van de opgave wordt samengewerkt met
een team van 15 à 20 verschillende specialisten*

PAUL VAN BEEK

PAUL VAN BEEK:

'IN SAMENWERKING KUNNEN WE ALLES'

“We voelen ons thuis op ieder schaalniveau. Van de landschappelijke afwerking van de Brouwersdam tot stadmeubilair. We zijn bewust monodisciplinair en dus gedwongen tot samenwerking. We hoeven niet krampachtig ons eigen bureau te promoten. **Juist het samenwerken in gelegenheidsformaties geeft ons vleugels.** We kunnen volstrekt helder maken waar wij voor staan en geven van hieruit anderen de ruimte om vanuit hún specifieke expertise met de beste oplossing te komen.

Ik kies voor de praktische en optimistische insteek van maakbaarheid. Wacht niet op de natuur, maar ga de dialoog aan. Neem de waarschuwingen deze keer serieus vóór de volgende overstroming. We moeten continu doorwerken en ik wil de herinnering in het proces zijn. Er is te veel aarzeling door de gerichtheid op het publiek, de algemene smaak en opinie. **Laten we die Nederlandse traditie van 'het maken' voortzetten, het optimisme van na '53.** En ik zou het heel leuk vinden als de contrasten daarbij bewaard zouden blijven. Juist daarin zit de schoonheid van Nederland.

Mijn oude leermeester Pieter Buys zei zo treffend: 'Maken en laten, daar gaat het om'. Soms moet je dingen initiëren om andere dingen te kunnen laten. **Durf de grote lijnen te trekken, waar de natuur vervolgens op kan reageren.** Zoals zand dat aanspoelt tegen de dijk. Wij zijn er alleen bij in de initiële fase, daarna nemen de natuur en de mensen het over. Hoe minder wij makers onze handtekening achterlaten, hoe beter.

PAUL VAN BEEK

Drie ontwerpen voor de Zeeuwse (en deels Zuid-Hollandse) Dammenroute over de Veersedam, Oosterscheldekering en Brouwersdam. Hier is men met zand en helmgras begonnen om met het vocabulaire van de kantonniërs 'de route stukje bij beetje haar nieuwe gestalte te geven'; met en door de Dienstkring Deltakust van de Rijkswaterstaat Directie Zeeland.

RECENTE OPDRACHTGEVERS/PROJECTEN

- Staatsbosbeheer
 - Reconstructie voor 'het Fort bij Vechten' in de Nieuwe Hollandse Waterlinie, met bureau Genese uit Middelburg.
- Provincies Fryslân, Groningen en Rijkswaterstaat
 - Masterplan voor de Vaarweg Lemmer-Delfzijl met architect Loerakker en Urhahn Urban Design uit Amsterdam.

PAUL VAN BEEK LANDSCHAPPEN BNT

Mathenesserlaan 197
3014 HC Rotterdam

telefoon (010) 420 08 80
fax (010) 420 08 86
pvb@paulvanbeek.nl
www.paulvanbeek.nl

2 partners, 3 medewerkers

INTERDISCIPLINAIR-ONTWERPEN & MAKEN

PETER VAN BOLHUIS

PETER VAN BOLHUIS:

'WATERSYSTEEM IS DE BLOEDSOMLOOP VAN HET LANDSCHAP'

Je zou kunnen zeggen, dat ik een expert ben in 'kijken vanuit de lucht'. Daarmee kun je een opdrachtgever vaak iets geven, waarvan hij niet wist dat het bestond: nieuwe informatie of nieuwe mogelijkheden. Vergelijk het met een verrassend concept. **Ook merk ik vaak dat een luchtfoto werkt als intermediair tussen tekenaars (landschapsarchitecten) en praters en rekenaars (ingenieurs).**

Toen ik nog full time werkte als landschapsarchitect gebruikte ik graag luchtfoto's voor onderzoek of presentaties. Maar al stuurde ik speciaal een fotograaf op pad, de foto's gaven nooit precies de informatie die ik nodig had. Zo is het idee ontstaan mijn hobby (vliegen) en mijn werk te combineren. Als ik m'n foto's nu aflever, hoor ik vaak: 'eindelijk foto's waar we iets mee kunnen'. Het gaat om de juiste context en verder de juiste hoogte en details.

Het liefst presenteer ik mijn foto's zelf. Recent nog voor het RIZA, waar wordt gewerkt aan een visie op de ruimtelijke kwaliteiten van het IJsselmeer. Aan de hand van de luchtfoto's kan ik daar dan een compleet beeld van schetsen.

Vijftien jaar lang heb ik als landschapsarchitect aan het water gewerkt. Ik beschouw het watersysteem als de bloedsomloop van het landschap. Daarbij zijn de kleine beekjes in de Achterhoek net zo belangrijk als de grote aders, zoals rivieren. En net zoals in een lichaam moet het 'bloed' voeden en afvalstoffen afvoeren om het landschap als totaal te laten functioneren. En... er moet voldoende van zijn. Wanneer iedere regendruppel meteen wordt afgevoerd, krijgt het land dus 'bloedarmoede'. Gelukkig realiseert ook Rijkswaterstaat zich, dat we zorgvuldig en integraal met water om moeten gaan.

PETER VAN BOLHUIS

Het eiland Griend in de Waddenzee is het resultaat van een perfecte balans tussen het vormenspel van de natuur en menselijk ingrijpen. Dit prachtige Nederlandse 'atol' bestaat bij de gratie van een ringdijk die voorkomt dat het eiland door de Waddenzee gaat wandelen. Een schoolvoorbeeld van subtiële natte techniek.

RECENTE OPDRACHTGEVERS/PROJECTEN

- Ministerie van Verkeer en Waterstaat - RIZA
 - Natuur en recreatie op eilanden in de Nederlandse binnenwateren. Fotoverslag en vliegexcursie planteam.
- Ministerie van LNV
 - Kustlijn; de ruimtelijke verhouding stad/land op een denkbeeldige lijn tussen Ameland en Cadzand.

**PETER VAN BOLHUIS,
PANDION LUCHTFOTO'S VOOR PLANNING,
ONTWERP EN INRICHTING**

Lange Maat 162
6932 AG Westervoort

telefoon (026) 446 20 50
fax (026) 442 81 26
pvb@pandion.nl
www.pandion.nl

eenmansbureau

RIZA

ROEL POSTHOORN:

'RUIMTE VOOR COMPLEXE VRAAGSTUKKEN'

Het RIZA is dé specialist in complexe waterhuishoudkundige vraagstukken. Onze afdeling voegt daar de landschapsinrichting aan toe. Daarbij gaat het om integrale gebiedsontwikkeling met speciale aandacht voor water en natuur.

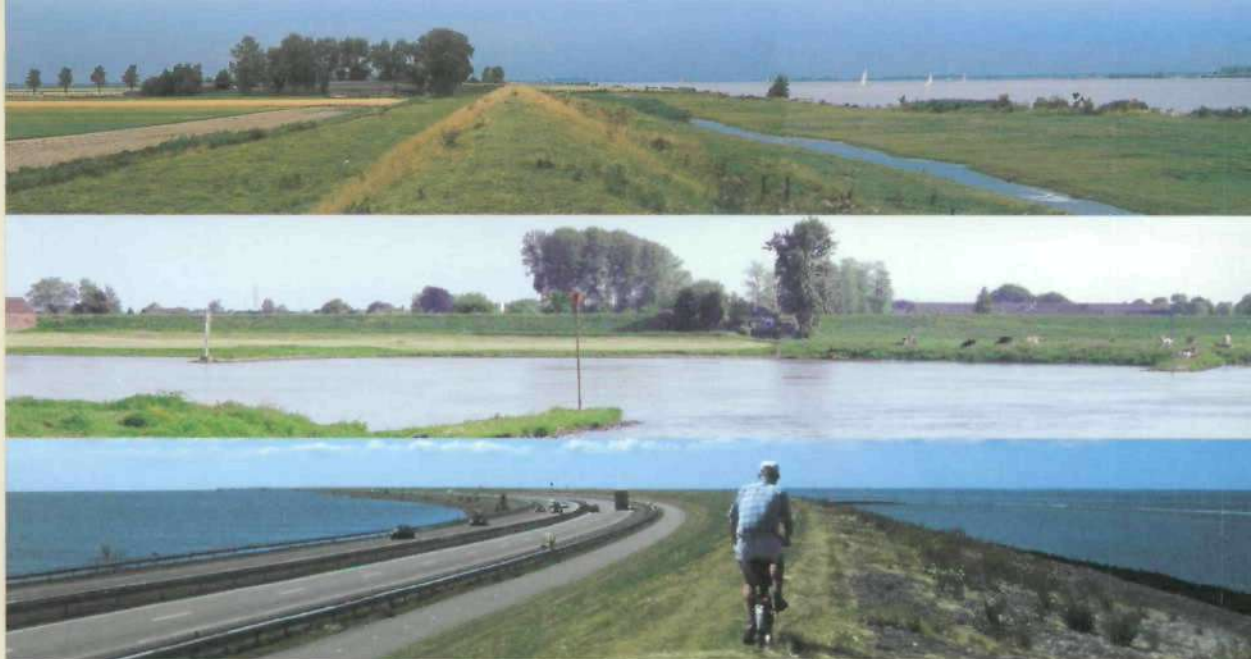
Als onderdeel van Rijkswaterstaat worden wij ingezet in lastige situaties. **Bij ons worden vraagstellingen neergelegd, die niet zo makkelijk in de markt kunnen worden weggezet.** Bijvoorbeeld omdat er veel specifieke technische of waterhuishoudelijke kennis voor nodig is. Ook krijgen wij verkennende en risicovolle opdrachten. Bijvoorbeeld wanneer het nog onzeker is in welke richting de oplossing moet worden gezocht. In het voortraject bakenen wij dan de oplossingsrichtingen af. Ten slotte ontwikkelen we nieuwe methodieken en visies, waarmee we het vakgebied impulsen geven. **Dat wij niet in korte termijnoplossingen hoeven te denken, heeft voor het hele vakgebied een belangrijke meerwaarde.**

De afgelopen twee jaar zijn we bezig geweest met ideevorming over een randmeer langs de Noordoostpolder. Een vraag die we vanuit aller-

lei invalshoeken hebben benaderd. Het zou een vrij dramatische en kostbare wijziging betekenen. In ons onderzoek hebben we onder meer een aantal kwaliteitsbepalingen voor een eventueel randmeer vastgesteld. Later zijn we benaderd door private partijen om het idee van een randmeer verder uit te werken als inzending voor een prijsvraag. Hierin werd heel duidelijk dat we elkaar goed aanvullen. De markt kwam met uitdagende ideeën voor het planproces en de realisatiestrategie.

Persoonlijk voel ik me erg betrokken bij het rivierengebied. Dit hele gebied gaat op de schop, omdat de veiligheid hier op termijn wordt bedreigd. Maar dat moet wel op een goede manier gebeuren. Onder meer door de band tussen buiten- en binnendijs gebied te versterken. Met een integrale bril op dus.

ROEL POSTHOORN

Integrale ontwikkeling van waterlandschappen

RECENTE OPDRACHTGEVERS/PROJECTEN

- Stuurgroep Natuurontwikkeling Tiengemetten (met o.a. RWS, Natuurmonumenten, provincie Zuid-Holland)
 - Ontwikkelingsvisie Tiengemetten en Inrichtingsplan Tiengemetten.
- RWS Directie IJsselmeergebied
 - Randmeer Noordoostpolder, ruimtelijke perspectieven.
- Projectbureau Ruimte voor de Rivier
 - Ontwerpproces uiterwaardmaatregelen Ruimte voor de Rivier.

RIZA - RIJKSINSTITUUT VOOR INTEGRAAL ZOETWATERBEHEER EN AFVALWATER BEHANDELING

Postbus 17
8200 AA Lelystad

telefoon/fax (0320) 29 83 54
r.posthoorn@riza.rws.minvenw.nl

*de afdeling Landschapsontwikkeling van het RIZA heeft
circa 25 medewerkers*

ROYAL HASKONING

ELSBETH LUNING:

'VELE DISCIPLINES ONDER ÉÉN DAK'

Onze opdrachtgevers hebben te maken met een enthousiaste en creatieve ontwerpgroep. We kijken niet op een uurtje meer of minder. **Verder biedt Royal Haskoning het voordeel van vele disciplines onder één dak:** landschaps-architecten, stedenbouwkundigen, ingenieurs, ecologen, planologen, etc. De kennis en ervaring van al die disciplines wordt gecombineerd ingezet in projecten, waarin onderzoek en ontwerpen samengaan.

Visievorming op regionale schaal vormt een groot deel van ons werk. Daarbij zorgt onze expertise op ieder schaalniveau ervoor, dat we de consequenties van ingrepen op grote schaal kunnen vertalen naar lagere schaalniveaus. Zo komen we altijd uit op realistische oplossingen. We werken dicht tegen de opdrachtgever aan. Natuurlijk vanuit onze expertise, maar wel in interactie. Het is belangrijk een draagvlak te creëren.

Een onderzoek naar klimaatverandering, bodemdaling en de consequenties daarvan voor de dijken is een voorbeeld van een project waarin diverse disciplines binnen Royal Haskoning hebben samengewerkt.

De ontwerpgroep heeft uiteindelijk de ruimtelijke consequenties en de voorstellen voor dijk-aanpassingen heel beeldend gepresenteerd met dwarsdoorsneden van het rivierengebied. **Duidelijke visuele presentaties vormen trouwens ook een sterk punt van ons bureau.** Schetsen in de planfase, fotomanipulaties en computeranimaties als het plan vaste vormen aanneemt. We hebben alle mogelijkheden in huis."

Graag zou ik de discussie over de waterberging willen aanpakken. Geen oplossingen per gebiedje, maar vanuit een totaalvisie komen tot originele oplossingen, die tot over de landsgrenzen reiken! In het Westland moeten we misschien wel gaan denken aan drijvende kassen. Verder zou ik 'het blauwe hart' wel eens gerealiseerd willen zien. Waarom niet? Nederland is al zo vaak veranderd."

ELSBETH LUNING

Hier zullen kadeverhogingen als permanente ophoging worden uitgevoerd en daar waar nodig als demontabele kademuur. Om te kunnen beoordelen waar een demontabele muur moet komen, heeft Royal Haskoning in opdracht van De Maaswerken een toetsingsmethode ontwikkeld. Hiermee kunnen de ruimtelijke effecten van de kadevakken met elkaar worden vergeleken.

RECENTE OPDRACHTGEVERS/PROJECTEN

- Rijkswaterstaat
 - Omlegging Zuid-Willemsvaart, 's-Hertogenbosch.
 - Ontwerp-tracébesluit: Landschapsplan; Compensatie-ontwerp, 1999.
- Rijkswaterstaat, Witteveen+Bos
 - Rivierverruiming Hondsbroeksche Pleij.
 - Startnotitie/Projectnota/MER/Dijkverleggingsplan/Inrichtingsplan, 1998.
- Rijkswaterstaat, De Maaswerken
 - Verhoging Maaskades: beoordeling van de ruimtelijke effecten, 2001.

ROYAL HASKONING, DIVISIE RUIMTELIJKE ONTWIKKELING

Catharijnesingel 41 Postbus 19009
3511 GC Utrecht 3501 DA Utrecht

telefoon (030) 230 84 11
fax (030) 234 34 21
info@utrecht.royalhaskoning.com
www.royalhaskoning.com

*Royal Haskoning Nederland: 1800 medewerkers,
Divisie Ruimtelijke Ontwikkeling: 90 medewerkers,
waarvan 15 landschapsarchitecten.*

SAB ADVISEURS

CEES SCHEEPERS:

'KORTE TERMIJNPOLITIEK MAAKT RIVIERVERRUIMING MOEIZAAM'

“We houden ons in ruime zin bezig met de ruimtelijke kwaliteit en ruimtelijke ordening. Nuchter en bevlogen tegelijk. **Met plannen en ontwerpopgaven voor het landelijk gebied heeft het bureau brede ervaring.** Alle basisdisciplines zijn in het bureau vertegenwoordigd. Naast landschapsarchitecten beschikt SAB over stedenbouwkundigen, civiel planologen en milieudeskundigen. Voor specifieke technische kennis wordt samengewerkt met specialisten. We werken zo'n 65 procent voor de overheid en verder veel voor ontwikkelaars, onder andere voor Vinex-locaties.

Recent heeft SAB in opdracht van o.a. Rijkswaterstaat twee jaar lang deel uitgemaakt van een helpdesk voor alle riviergemeenten in Gelderland. De bedoeling was deze gemeenten te bewegen hun bestemmingsplannen aan te passen om ruimte voor de rivieren te maken. Onder meer door bouwplannen in de uiterwaarden te schrappen. We hebben al die gemeenten persoonlijk bezocht. Het was een intensief en soms moeizaam karwei. Je merkt dan hoe sterk het politieke korte termijndenken is.

Bij hoog water wil iedereen direct maatregelen nemen, maar zodra het water zakt, verdwijnt meteen ook de urgentie.

Iets wat me ook bezighoudt, zijn de ontwikkelingen in het landelijk gebied. Dit moet geen uitgedund stedelijk gebied worden. Oost-Nederland is een tuin voor West-Nederland. Iemand moet die tuin aanhaken en ervoor zorgen dat die op orde blijft. Ik pleit voor een fiscalisering van het landelijk gebied. Als iemand zich op een bedrijventerrein vestigt, betaalt hij honderden euro's per m², maar gebeurt dat in de stallen van een voormalig agrarisch bedrijf, dan betaalt diegene niets. Wie profiteert, moet betalen. Dat geld kan ten goede komen aan dit gebied.

CEES SCHEEPERS

Door het maken van verschillende plassen met een eigenzinnige vorm en een eigen functie wordt recht gedaan aan het landschap en de verschillende gebruiksvragen.

Landschapsvisie Maasweterwaarden

Waal

Waal

Waal

RECENTE OPDRACHTGEVERS/PROJECTEN

- Rijkswaterstaat, Directie Oost, Inspectie Ruimtelijke Ordening en Provincie Gelderland.
 - Implementeren beleidslijn Ruimte voor de rivier in de bestemmingsplannen van de Gelderse riviergemeenten.
- Provincie Gelderland, gemeente West Maas en Waal
 - Landschapsvisie voor alternatieve winlocatie in uiterwaarden van West Maas en Waal in samenspel met ontzanders, lokale milieuorganisaties en de opdrachtgever.

SAB ADVISEURS IN RUIMTE EN LEEFOMGEVING

Frombergdwarsstraat 54
6814 DZ Arnhem

telefoon (026) 357 69 11

fax (026) 357 66 11

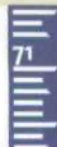
cees.scheepers@sab.nl

www.sab.nl

ook vestigingen in Amsterdam en Eindhoven

4 partners, circa 85 medewerkers

SAMENWERKING-BREED-CREATIEF

TAKEN LANDSCHAPSPLANNING

JAN NAKKEN / JHON VAN VEELEN:

'TOEKOMSTWENSEN TERUGREDENEREN NAAR HET NU'

Taken is actief in alle planfasen van de inrichting van de leefomgeving van mens, plant en dier. We houden ons bezig met onderzoek, ontwerp én uitvoering, dus ook met directievoering van projecten. Alle kerndisciplines zijn in eigen huis vertegenwoordigd. Onze landschaps-architecten, ecologen, hydrologen, planologen en technici werken lokaal en regionaal in stedelijk én in landelijk gebied. Het grootste deel van onze opdrachten komt vanuit de overheid en semi-overheidsinstellingen.

Een absolute specialiteit is onze ervaring met betrekking tot rivieren en beken. De afgelopen decennia heeft Taken Landschapsplanning met name langs de Maas gewerkt aan een scala van beleids-, locatie- en inrichtingsopgaven. Zowel bijdragen aan beleidsvorming van gemeenten, waterschappen en provincie als de realisatie van concrete projecten, zoals beekherstel en vistrappen. Rond zandwinplassen hebben we natuur- of recreatieplannen ontwikkeld.

Een ander sterk punt is onze aandacht voor de relatie tussen mens en natuur. **In onze plannen zoeken we altijd naar een gezonde balans tussen menselijk handelen en ecologische kwa-**

liteiten. De vorm komt hieruit voort. Cruciaal voor de uiteindelijke kwaliteit van een project is verder continuïteit in gedachtevorming. Wij kunnen de oorspronkelijke gedachte bewaken, doordat we in alle fasen en situaties werken. **In langdurige samenwerkingsverbanden, tien jaar of langer, zijn wij vaak de stabiele factor.** Laten we het niet te zwaar maken, we doen ook leuke, luchtige dingen. Nou ja, wél verantwoord natuurlijk.

Vanuit het economische of politieke korte termijndenken worden besluiten aangaande het landschap te vaak gebaseerd op bestaande waarden. Het is beter te denken vanuit de mogelijkheden die het landschap biedt. Wat je voor de toekomst wilt, moet je terugredeneren naar het nu.

JAN NAKKEN / JHON VAN VEELEN

*Vistrap bij Linne in de Maas
(opdrachtgever: Rijkswaterstaat,
1987)*

*Natuurontwikkeling betekent voor-
waarden scheppen in ruimte en tijd.
Met deze vistrap ontwierp Taken
Landschapsplanning een belangrijke
ecologische schakel voor vele water-
gebonden organismen. Een combi-
natie van gedreven ecologen en
hydrologen, inventieve landschaps-
architecten en ervaren technici
leverde een gefundeerde, creatieve
en uitvoerbare oplossing op.*

RECENTE OPDRACHTGEVERS/PROJECTEN

- RIZA
 - Opstellen landschapsbeschrijving Maas m.b.t. rivierverruimende maatregelen. Uitgangspunten: behoud en ontwikkeling van landschappelijke kwaliteit.
- Waterschap Roer en Overmaas
 - Onderzoek renaturatie Rode beek bij Sittard over een lengte van 13 km. Analyse verschillende concepten: weerdverlaging, vastgelegde meandering, verbinden oude meanders in combinatie met retentiebekkens.

TAKEN LANDSCHAPSPLANNING BV

Vestiging Roermond
Kapellerlaan 179
6045 AD Roermond

Postbus 120
6040 AC Roermond

telefoon (0475) 330 271
fax (0475) 330 010
info@taken.nl
www.taken.nl

*tweede vestiging in Arnhem
3 partners, 35 medewerkers*

VEENENBOS EN BOSCH

HARM VEENENBOS:

'HOU DE VERSCHILLEN OP DE KAART'

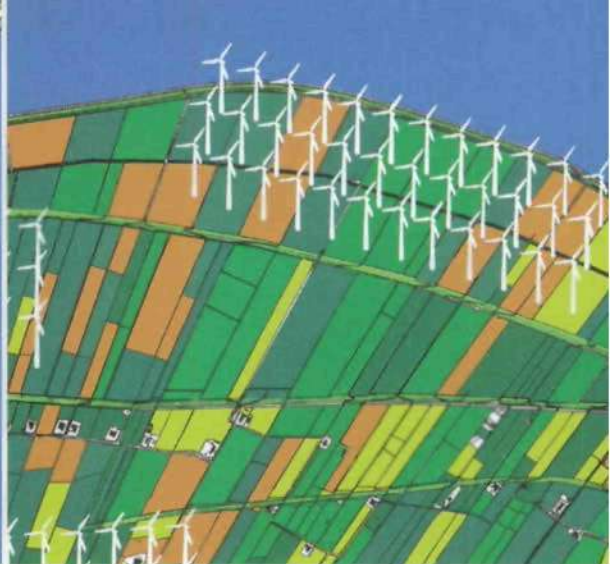
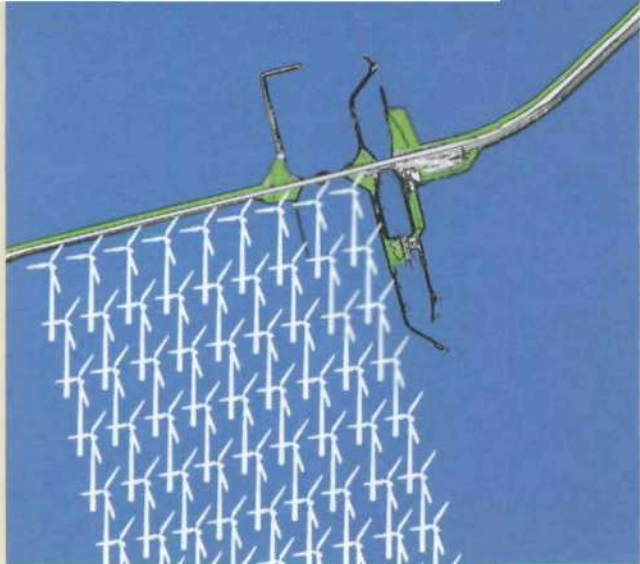
Er zijn niet zo veel bureaus met zo'n breed werkveld als wij. Grote visies, plannen voor openbare ruimtes en de inrichting van terreinen. We werken op ieder schaalniveau. Wél beperken we ons tot ontwerpen. Puur landschap, dát is ons vak. We werken regelmatig met andere specialisten, maar niet binnenshuis. Vaak zitten er in een project mensen met lokale kennis. Dat is prettig. Aan de kust heb je nou eenmaal andere ecologische kennis nodig dan in een veenmoeras.

Onze plannen worden omschreven als 'vanzelfsprekend' én 'tot de verbeelding sprekend'. En dat is precies het spanningsveld waarin wij werken. Niet van 'daar heeft iemand een kunstje uitgehaald', maar wél zoeken we naar iets verrassends, dat tóch in de omgeving past.

Voor de meeste opdrachten is het nodig eerst uitgebreid met de opdrachtgever te praten. Wat speelt er? Vervolgens spiegel je de wensen: 'als je dat zo wilt, is dat het gevolg'. We zoeken een balans tussen goed luisteren en adviseren. Soms moet je ook zeggen: 'dat moet je niet doen'. We worden tenslotte gevraagd als adviseur.

Het houdt me bezig hoe je onder de huidige omstandigheden de verschillen op de kaart houdt. Tot voor kort was het een verademing uit het dichtgeslibde westen naar het noorden te rijden. Nu kruipt ook daar de bebouwing naar de snelwegen toe. Het contrast verdwijnt. Neem de nieuwbouw. Als je tien dorpen hebt, mogen ze er allemaal nog tien huisjes bijbouwen. Waarom niet honderd nieuwe huizen bij elkaar? Hetzelfde geldt voor de op handen zijnde veranderingen in de Nederlandse waterhuishouding. De verruiming van de bergingscapaciteit zou tot nieuwe waterrijke gebieden moeten leiden. Een fors merengebied is veel interessanter voor mens en natuur, dan talloze kleine waterplasjes verspreid over het land.

HARM VEENENBOS

Twee van een achttal windlandschappen, die tezamen 20 procent van de Nederlandse elektriciteitsbehoefte dekken. In de studie 'windturbines in Nederland' wordt uitgegaan van sterk van elkaar verschillende opstellingen, die zijn gebaseerd op karakteristieken van windrijke landschappen. Door de windparken op enkele plekken te concentreren, blijven andere landschappen vrij van turbines.

RECENTE OPDRACHTGEVERS/PROJECTEN

- Gemeente Rotterdam
 - Tweede Maasvlakte, ontwerpstudies i.s.m. Rijkswaterstaat.
- Gemeente Utrecht, Projectbureau Leidsche Rijn
 - Ontwerp centrale openbare ruimtes woonwijk Terwijde.
 - Ontwerp waterwinpark en andere deelgebieden.
 - Inpassing twee stationslocaties.

VEENENBOS EN BOSCH LANDSCHAPSARCHITECTEN

Zijpendaalseweg 51
6814 CD Arnhem

telefoon (026) 351 51 95
fax (026) 351 54 95
vb@xs4all.nl

2 partners, 2 medewerkers

VISTA

RIK DE VISSER:

'PROCESGERICHT WERKEN, ZÓNDER GEFIXEERD EINDBEELD'

“ Ons werkveld omvat: visie, ontwerp en proces. We zijn gewend te denken op regionale schaal en te werken in projecten, waar veel belangen in het spel zijn. Behalve landschapsarchitecten hebben we ook ecologen en planologen in dienst. Zo nodig wordt er samengewerkt met andere bureaus.

Typerend voor Vista is dat we procesgericht werken, zónder gefixeerd eindbeeld. We zoeken de dynamiek op en geven die een plek. Als je werkt met water, kan dat natuurlijk ook makkelijker dan wanneer je een plein inricht. Deze ‘procesbenadering’ hebben we bijvoorbeeld toegepast bij het saneringsgebied Volgermeerpolder in Waterland. De vervuilde grond is eerst afgedekt. Door er daarna water op te zetten, kon de afdeklaag dunner zijn. We hadden het gebied vervolgens kunnen omsluiten met enorme dijken, maar dat is nogal plomp. We hebben gekozen voor een soort sawa-landschap met veel kleine dijkjes. Uiteindelijk zal hier een (hoog)veenlandschap ontstaan, dat hier oorspronkelijk trouwens ook voorkwam. Zo kan er vanuit een drama tóch iets moois ontstaan. We hebben het plan ‘De vuilnisroos’ gedoopt, naar het gelijknamige boek van Ben Borgart.

We ontwerpen onderzoekend, waarbij we de consequenties van keuzes steeds heel goed in beeld brengen: ‘bedoelen jullie dit?’ Zo gaan we steeds een stapje verder. Daarbij sturen we natuurlijk wel. Aan middelmaat heeft uiteindelijk niemand iets.

Persoonlijk zie ik voor nieuwe, contrastrijke combinaties van wonen, ecologie en water een grote toekomst weggelegd. **Om alle kikkers in de kruiwagen te houden, doet bestuurlijk Nederland te weinig met alle prachtige intenties voor een nieuw waterbeheer.** Ook voor ons levensgrote mobiliteitsprobleem ontbreken eenvoudig de verbeeldingskracht en ambitie. Terwijl we wél de traditie hebben om grote werken aan te pakken.

RIK DE VISSER

Ontwerp voor een Wieringerrandmeer zoals dat in optimale vorm ontwikkeld zou kunnen worden: een natuurverdeelstation voor Noord-Holland-Noord met een zeer grote diversiteit aan water- en oevermilieus, een nieuwe landschappelijke parel in Hollands Kroon, een recreatieve impuls van formaat en een nieuw economisch en milieutechnisch kerngebied met ruimte voor bollenteelt en windenergie

RECENTE OPDRACHTGEVERS/PROJECTEN

- RIZA Lelystad
 - 1998-2001: inrichtingsplan Rijnwaarden-sche Uiterwaarden/Gelderse Poort.
- Ministerie van VROM. 2002
 - MKBA voor een randmeer langs de Noord-oostpolder. Integrale ontwerpen. In samenwerking met het NEI en Resource Analysis.

VISTA LANDSCAPE AND URBAN DESIGN

Prinsengracht 253
1016 GV Amsterdam

telefoon (020) 622 44 31
fax (020) 639 38 07
vista@vista.nl
www.vista.nl

2 partners, 15 medewerkers

FANTASIE-VERBEELDINGSKRACHT-ARGUMENTATIE

VLUG & PARTNERS

JOHAN VLUG:

'WATER VEEL BEWUSTER BEHANDELEN'

“We doen dingen die aandacht vragen op hoofdlijnen en in detail. Zowel visies als projecten. Onze belangrijkste opdrachtgever is de overheid: gemeenten en Rijkswaterstaat. **We werken zorgvuldig, sober en inventief, maar wel met mooie materialen en/of met bijzondere accenten.** We zijn goed in detailuitwerkingen: beplanting, verhardingen en materialen en hun toepassingen.

Voor ons is ruimte een heel belangrijk aspect. Een terugkomende vraag is: waar is iets nodig en waar moet het vooral leeg blijven? **We voorzien over het algemeen heel goed hoe iets ruimtelijk gaat werken. Ik noem het vaak 'de leegte ontwerpen'.** Verder moet een ontwerp in de landschappelijke omgeving passen. Geén flauwekul. Die degelijke soberheid verbindt ons met RWS. We hebben in Nederland dankzij RWS veel markante voorbeelden van het combineren van functie en vorm. Stoer en éénduidig. Heel Nederlands!

Water moet wat ons betreft véél bewuster worden behandeld. Niet door hier en daar een geïsoleerd ecologisch poeltje aan te leggen, maar juist door bestaande structuren te ver-

sterken. Bijvoorbeeld zoals wij dat hebben gedaan met het oude slotenpatroon in het natuurontwikkelingsgebied 'Praamweg' (zie foto). Verder kunnen er meer functies aan het water worden gekoppeld, zoals recreatie en natuurontwikkeling.

RWS is een van de weinige organen die water vanuit álle facetten bekijkt: veiligheid, transport, drinkwater, recreatie en natuurontwikkeling. Dat doen ze goed en grondig. Vroeger had RWS het overal voor het zeggen. Nu is een groot deel van het ruimtelijke beleid doorgeschoven naar gemeenten en provincies. Die willen allemaal iets leuks doen voor hun mensen. **Natuur is populair, maar je moet het niet overal aan vastplakken.** Een groot gevaar is bijvoorbeeld de tendens natuur te ontwikkelen langs alle oeverranden. Het kan niet de bedoeling zijn, dat je het zicht op het water verliest!

JOHAN VLUG

Natuurontwikkelingsgebied Praamweg

In het plan zijn akkerbouwpercelen, een ooit in het natte gegraven zandwinput en een voor de rijshoutteelt gebruikt wilgenbos omgevormd tot natuurgebied. In het nieuwe beeld van open water, riet en ruigtes zijn de oorspronkelijke patronen niet uitgewist, maar als vormmiddel ingezet, waardoor een 'leesbaar' landschap is ontstaan.

RECENTE OPDRACHTGEVERS/PROJECTEN

- Rijkswaterstaat
 - Inrichtingsplan Praamweggebied en Lage Vaartstrook.
 - Ontwerp natuurvriendelijke oever Noordzeekanaal-Zuiderpolder.
 - Landschapsstudie Zeesluizen IJmuiden, i.s.m. DLG.
 - Dijkversterkingsplan Noordoostpolder en Oostelijk Flevoland.
 - Studie kernkwaliteiten IJsselmeergebied.
- Gemeente Zoetermeer
 - Gebruiksmemorandum grote stadsrandparken.
 - Inrichtingsplan stortlocatie NW2.

VLUG & PARTNERS

Gijsbrecht van Aemstelstraat 27
1091 TB Amsterdam

telefoon (020) 692 30 07
fax (020) 463 92 59
vlugp@xs4all.nl
www.xs4all.nl/~vlugp

3 partners, 1 medewerker

WEST 8

ADRIAAN GEUZE:

'HEROÏEK VAN HET WATER VERBINDEN MET DE STAD'

Als een van de eerste bureaus voor landschapsarchitectuur zijn wij begonnen met opgaven in het verstedelijkte landschap. **Onze stedenbouwkundige masterplannen onderscheiden zich door een ver doorgevoerde integrale benadering.** We ontwerpen steden met een afgewogen mix van functies. Een afrekening met de monocultuur van suburbane slaapsteden. Verder ontwerpen we infrastructuur en steeds meer bruggen. Binnen ons bureau zijn de disciplines landschapsarchitectuur, architectuur, stedenbouw en design vertegenwoordigd.

Wij willen de heroïek, allure en dynamiek van het Nederlandse water naar de woonomgeving brengen en andersom. Een directe confrontatie teweegbrengen tussen het weefsel van de stad en de rijke, grootschalige natuur. Géén getemde natuur, maar overweldigend water, bij voorkeur mét getijdenbewegingen. Ook moet er af en toe iets mogen overstromen. De projecten waarbij een stad het water ontmoet, zijn voor ons dan ook de interessantste, de waterfronts. Ons eerste woon/water-project in het oostelijk havengebied van Amsterdam heeft zó veel publiciteit gekregen, dat we behalve op veel plaatsen in

Nederland inmiddels ook in vier andere Europese landen aan waterfronts werken.

Een opdrachtgever moet vooral een 'goed bouwheer' zijn. Iemand die het hele project bewaakt en stuurt. Iemand die er spiritueel bij betrokken is en verantwoordelijkheid draagt in alle facetten. Nu is de opdrachtgever vaak gedelegeerd en overheerst het pragmatisme van planteam. Dat leidt tot oplossingen die nergens voor staan of tot keuzes op procedurele gronden.

Verder zou ik willen pleiten voor een positieve grondhouding in de discussie over onze infrastructuur. Nu blijven we steeds steken in de discussie of het allemaal wel moet, waardoor er alleen vanuit de verdediging aan de infrastructuur kan worden gewerkt. Nederland moet gaan staan voor infrastructuur die de moeite waard is als cultureel fenomeen in harmonie met het landschap!

ADRIAAN GEUZE

*Drinkwaterleidingsterrein Sliedrecht
Buitendijks aan de rivier de Beneden
Merwede tegenover de Sliedrechtse
Biesbosch ligt het watertorenterrein.
In het stedenbouwkundig plan is een
oude arm van de rivier hersteld tot een
watergang door een griend. De woning-
bouw vindt daardoor plaats op een
eiland in het buitendijks gebied.*

RECENTE OPDRACHTGEVERS/PROJECTEN

- ir. M Schaafsma
 - Schiphol Real Estate.
- RWS
 - Aanleg schelpenplan: Kop van Schouwen.
 - Studie plaatsing windmolens.
 - Landschappelijke afwerking oostelijke Oosterscheldekering: visie op de landschappelijke en ecologische afwerking van de werkeilanden en dam-aanzetten behorend bij de Oosterscheldekering.

WEST 8 URBAN DESIGN & LANDSCAPE ARCHITECTURE BV

Wilhelminakade 68
Postbus 24326
3007 DH Rotterdam

telefoon (010) 485 58 01
fax (010) 485 63 23
west8@west8.nl
www.west8.nl

3 partners, circa 40 medewerkers

"LANDSCHAPSARCHITECTEN BRENGEN
ALS ENIGE DISCIPLINE VANZELFSPREKEND
DE TIJDFACTOR IN. ONONTKOOMBAAR."

JAN OOSTERBAAN (GROENTeam)

"VRAGEN STELLEN, ANTWOORDEN VERHELDEREN,
INTEGREREN EN VERBEEDEN. DE ESSENTIE ONDER-
SCHEIDEN VAN DETAILS, ZODAT IN ELKE ONTWERPSTAP
NAVOLGBARE OPLOSSINGEN ONTSTAAN."

HERMINE DER NEDERLANDEN (NIEUWLAND ADVIS)

"WE ZIEN DOOR DE LAGEN HEEN DE
EFFECTEN VAN PLANNEN."

ELSBETH LUNING (ROYAL HASKONING)

"JE KUNT OPDRACHTGEVERS VERGELIJKEN MET ARCHITECTEN.
ALS EEN ARCHITECT AUTOMATISCH NAAR DE LOCATIE EN DE
SITUERING VAN HET HUIS KIJKT, GAAT HET WEL GOED. MAAR
MAAKT HIJ ZICH ALLEEN DRUK OM HET AANTAL KAMERS EN
GANGEN, DAN MOET JE ERG GAAN OPLETTELEN."

HARM VEENENBOS (VEENENBOS EN BOSCH LANDSCHAPSARCHITECTEN)

“HET IS ONZE ROL NA TE DENKEN OVER HET LANDSCHAP ALS CULTUURGOED. HET VERTALEN VAN DE MAATSCHAPPELIJKE VRAAG IN DE INRICHTING VAN HET LANDSCHAP.”

RIK VISSER (VISTA LANDSCAPE AND URBAN DESIGN)

NIET DE BEBOUWDE RUIMTE, MAAR HET LANDSCHAP IS DE DRAGER VAN ONS FUNCTIONEREN.”

MICHEL DEN RUIJTER (DEN-ETC / MICHEL DEN RUIJTER BV INGENIEURSBUREAU VOOR LANDSCHAPSARCHITECTUUR EN STEDEBOUW)

DEEL 2

“ALS LANDSCHAPSARCHITECT BEN JE EEN SOORT MAKELAAR. JE COMBINEERT DINGEN, ZIET KANSEN EN KAN AANGEEVEN WAAR DE MEERWAARDE ZIT. JE MAAKT ZAKEN BREDER, INTEGRALER.”

LIVINA TUMMERS (GRONTMIJ)

ANK BLEEKER EN ANNEKE NAUTA

RECENTE OPDRACHTGEVERS/PROJECTEN

- Wij werken momenteel aan 21 projecten voor 15 opdrachtgevers, zo werken wij met Arcadis aan ruimtelijke visies voor drie regio's en ontwerpen voor de gemeente Aa en Hunze een bedrijventerrein.

Buitenruimte Rijksmuseum voor Volkenkunde in Leiden, op voormalig bolwerk rond de binnenstad (opdrachtgever Rijksgebouwendienst)

BETEKENIS BUREAU VOOR HET 'NATTE' WERKVELD VAN RWS

Hoewel ons bureau pas sinds 2000 bestaat, hebben wij samen ruim 40 jaar werkervaring. Rijkswaterstaat heeft als opdrachtgever ons pad meermalen gekruist (o.a. Deltadienst-Oesterdam en landschapsvisie voor het Wilhelminakanaal). Deze ervaring kunnen wij inbrengen in allerlei projecten op het fascinerende raakvlak van water en land, van visievorming tot uitvoeringsgericht.

ANK BLEEKER EN ANNEKE NAUTA LANDSCHAPSARCHITECTEN BNT

Alexanderweg 12
6721 HG Bennekom

telefoon (0318) 416 976
fax (0318) 413 637
Natable@worldonline.nl

tweemansbureau

Afhankelijk van de opdracht werken we met freelancers, zoals ontwerpers, ecologen, stedenbouwkundigen, etc. Voor kostenramingen en digitaal tekenwerk hebben we een vaste samenwerking met een extern technisch bureau.

BERNO STROOTMAN

RECENTE OPDRACHTGEVERS/PROJECTEN

- Esselinkstichting + Waterleidingmaatschappij Overijssel + Waterschap Regge en Dinkel
 - Waterlandgoed Enschede: samenhangende visie voor de noordrand van Enschede, met o.a. spaarbekkens, beekherstel en landschappelijk wonen (bij B+B).
- Gemeente Ouder-Amstel
 - Herinrichting haven van Ouderkerk aan de Amstel: aanlegsteiger, keermuren, meubilair, verlichting, parkeervoorzieningen en verblijfsplekken (bij B+B).

BETEKENIS BUREAU VOOR HET 'NATTE' WERKVELD VAN RWS

Wij kunnen complexe opgaven aan op alle schaalniveaus: van het ontwikkelen van visies op regionale schaal tot het vormgeven van concrete, uitvoerbare projecten. Wij kunnen de ambities van Rijkswaterstaat vormgeven door architectuur te maken van weg- en waterbouw: IngenieursKunst met een grote I en een grote K.

De heringerichte haven van Ouderkerk aan de Amstel: een steiger aan het water, kolossale, massieve houten banken en een vrij uitzicht over de Amstel

BERNO STROOTMAN LANDSCHAPSARCHITECTEN

D.L. Hudigstraat 29
1029 TR Amsterdam

telefoon (020) 419 41 69, mobiel 06 212 306 27
fax (020) 682 19 00
b.strootman@wolmail.nl

eenmansbureau

(Na 14 jaar ervaring bij diverse bureaus, ben ik in 2002 mijn eigen bureau gestart, waarin ik werk met verschillende freelance medewerkers. Aan genoemde projecten heb ik in loondienst gewerkt bij Bureau B+B stedenbouw en landschapsarchitectuur).

CONCEPTUEEL-CONTRASTRIJK-ROBUUST

BIJKERK C.S.

RECENTE OPDRACHTGEVERS/PROJECTEN

- Zandwincombinatie Rutbekerveld
 - Landschapsplan zandwinning Rutbekerveld (ca. 40 ha.), plannen voor landschappelijke inpassing en ecologische ontwikkeling.
- Provinciale Waterstaat
 - Landschapsplannen rotondes Zenderen.
 - Landschappelijke inpassing en visualisaties traject Borne Zenderen.

BETEKENIS BUREAU VOOR HET 'NATTE' WERKVELD VAN RWS

- Jarenlange ervaring met de landschappelijke en ecologische inpassing van zandwinningen.
- Analyse van de bestaande landschappelijke situatie en rapportage van plannen alsmede (3D)visualisaties.
- Hoe oude en nieuwe landschappen en landschapselementen samen te voegen of te laten contrasteren.
- Beplantingsplannen in relatie tot beheer.
- Werken met o.a. Autocad, 3D-Studio, etc.

*Landschapsanalyse D.D.E. Drôme Frankrijk
Op een bepaald moment vormen natuur en menselijke cultuur een landschapstype. De kracht van de landschapsarchitect is, het omgaan met deze oude en nieuwe vormen.*

BIJKERK C.S. TUIN- EN LANDSCHAPS-ARCHITECTEN, ING. ANDRÉ BIJKERK

Hengelosestraat 791,
7521 PA Enschede

telefoon (0534) 359 956
fax (0534) 309 245
andre@abijkerk.nl

1 partner, 1 medewerker

BORG

RECENTE OPDRACHTGEVERS/PROJECTEN

- Stichting 'Het Limburgse erf'
 - Erfbeplantingsplannen (in provincie Limburg) van kleinschalige plannen tot de landschappelijke inrichting van percelen.
- Gemeente Deurne
 - Het plan voor het traject van het ooit rechtgetrokken beekje 'de Vlier' voorziet in natuurlijke oevers; de beek heeft meer ruimte gekregen binnen de mogelijkheden.

BETEKENIS BUREAU VOOR HET 'NATTE' WERKVELD VAN RWS

- Gebruik van de ruime ervaring op het gebied van ontwerp en aanleg van beplantingen.
- Gebruik van de ruime ervaring in kleinschalige natuurbouw binnen het natte werkveld.

Project aanleg natuurlijke oevers Peelse Loop, gemeente Gemert, 1999; ontworpen door Borgo Tuin- en Landschapsarchitectuur

BORG TUIN- EN LANDSCHAPSARCHITECTUUR

Janka Borgo, Tuin- en landschapsarchitecte bnt

Rietvenseweg 10
5427 LR Boekel

telefoon (0492) 324 074
fax (0492) 329 446
borgo.veen@planet.nl

eenmansbureau

BRAM BREEDVELD

RECENTE OPDRACHTGEVERS/PROJECTEN

- Heijmans-IBC Vastgoedontwikkeling en gemeente Amsterdam
 - Inrichting van 'Het Funen' en woonomgeving met 550 woningen.
- Gemeente Woerden
 - Visie inrichting openbare ruimte binnenstad en stedenbouwkundig plan haven en omgeving.

Gras, 150 bomen en een padennetwerk van flagstones vormen de samenhangende openbare ruimte tussen achttien nieuwe woonblokken en de Amsterdamse Czaar Peterbuurt. De forse flagstones zijn speciaal voor dit project ontwikkeld.

BETEKENIS BUREAU VOOR HET 'NATTE' WERKVELD VAN RWS

Rijkswaterstaat speelt een dominante rol in het Nederlandse landschap. Ik vind het van belang dat infrastructuur, landschap en architectuur in samenhang worden ontworpen. Zo kunnen complexe vraagstukken en uiteenlopende belangen tot krachtige nieuwe beelden leiden. Het gehele traject, van grootschalige visie tot en met detaillering voer ik zelf uit.

BRAM BREEDVELD LANDSCHAPSARCHITECT BNT

Veerstraat 5
1211 HJ Hilversum

telefoon/fax (035) 624 31 17
aplusb@xs4all.nl

netwerkverband van 7 specialisten

BRONS + PARTNERS

RECENTE OPDRACHTGEVERS/PROJECTEN

- Rijkswaterstaat
 - Landschappelijke inpassing A4 Vlaardingen/Schiedam/Pernis.
 - Ontwikkeling landschapszones A2 Utrecht-Amsterdam.
 - MER Zuid-Willemsvaart.
 - Ecologische verbindingszone Eerbeek.
- Gemeenten
 - Diverse landschapsvisies en -ontwerpen.

BETEKENIS BUREAU VOOR HET 'NATTE' WERKVELD VAN RWS

Als schatkist van het collectieve geheugen, blijft het landschap ons oneindig boeien. Onze drijfveer is daarbij het onderzoek naar de essenties van het landschap in stad en land. Hierbij is er ruimte voor verwondering en respect, dit verrijkt onze geest en biedt inspiratie voor visies, structuren, landschapsontwerpen en discussie.

BRONS + PARTNERS LANDSCHAPS-ARCHITECTEN

Lange Meent 24
4101 BG Culemborg

telefoon (0345) 534 765
fax (0345) 534 736
Info@bronsenp.nl

5 medewerkers

RESPECT-VERWONDERING-BETROKKEN

BUREAU B+B

RECENTE OPDRACHTGEVERS/PROJECTEN

- Gemeente Veere/Rijkswaterstaat Directie Zeeland
 - Beeldkwaliteitsplan voor het werkeiland Neeltje Jans.
- Waterleiding Maatschappij Overijssel
 - Masterplan voor de drinkwaterwinning Weerseloseweg in Enschede.

B+B richt zich op het ontwikkelen en benutten van potenties in recreatie, landschap, water, infrastructuur, stedenbouw en architectuur. Waar mogelijk in hun onderlinge samenhang. B+B zoekt naar toegevoegde waarde door meervoudigheid

BETEKENIS BUREAU VOOR HET 'NATTE' WERKVELD VAN RWS

Het benutten van potenties van de sectoren landschap, stedenbouw, infrastructuur en architectuur in hun onderlinge samenhang, zodat er meerwaarde ontstaat voor de deelsectoren en voor het geheel op verschillende schaalniveaus.

BUREAU B+B LANDSCHAPSARCHITECTUUR EN STEDEBOUW BV

Herengracht 252
1016 BV Amsterdam

telefoon (020) 623 98 01
fax (020) 620 37 12
bureau@bplusb.nl
www.bplusb.nl

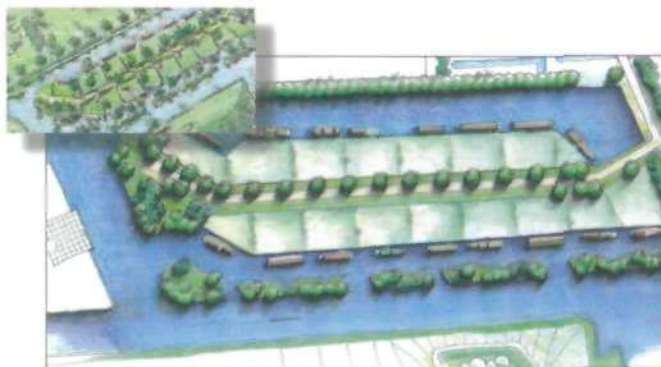
3 partners, 30 medewerkers

INTERDISCIPLINAIR-REALISEREN-ONDERZOEKEND

BURO CLEMENS SCHOON

RECENTE OPDRACHTGEVERS/PROJECTEN

- Gemeente Groningen
 - Het opstellen van reconstructieplannen in het kader van de algehele wijkverbetering.
- Vinkhuizen, gemeente Groningen, Van der Wiel Planontwikkeling
 - Onderzoek naar mogelijkheden en opstellen ontwikkelingsvisie 'Landgoedwonen' Eerbeek.

Schetsontwerp en vogelvlucht voor nieuwe woonboten-haven in het kader van het Drachtstervaartproject, opdrachtgever is gemeente Smallingerland

BETEKENIS BUREAU VOOR HET 'NATTE' WERKVELD VAN RWS

- Bestuderen mogelijkheden grote en kleine recreatievaart in Noord-Nederland en het opstellen van inrichtingsplannen daarvoor.
- Onderzoek naar recreatief medegebruik zee-dijk Noord-Groningen.
- Landschappelijk onderzoek naar ecologische potenties en mogelijkheden natuurontwikkeling (advies en ontwerp).
- Opstellen van stedenbouwkundige plannen voor wonen aan het water.

BURO VOOR OMGEVINGSARCHITECTUUR, CLEMENS SCHOON BNT

Selmien East 49
9247 TT Ureterp

telefoon (0512) 301 614
fax (0512) 301644
clemens.schoon@planet.nl

eenmansbureau

BURO HOLLEMA

RECENTE OPDRACHTGEVERS/PROJECTEN

- Gemeente Oldenzaal
 - Woonwijk 'Gravenes', vier overstortvijvers in ecologische zone, stadsweide park met inzijgvijvers.
- Gemeente Borculo
 - Woonwijk 'Het Elbrink', ecologisch park met poelen, aansluitend op hergeprofileerde en uitgestulpte 'Oude Berkel' strang.

Berkelpoel te Borculo.

BETEKENIS BUREAU VOOR HET 'NATTE' WERKVELD VAN RWS

Wij kunnen leveren in brede zin, van jachthavens tot parken in eco- en klassieke stijl. Wij hebben zowel de civieltechnische als groenkennis in huis en kunnen het hele traject verzorgen van ontwerp, inspraak/presentatie belangstellenden, begrotingen, bestek- en werktekeningen, directie- c.q. toezichtvoering op de uitvoering (door derden), tot oplevering en beheersplan.

BURO HOLLEMA BNT LANDSCHAPS-ARCHITECTEN EN CIVIELE TECHNIEK

Asserstraat 12
9451 AC Rolde

telefoon (0592) 241 313
fax (0592) 243 085
buro.hollema@wxs.nl

*2 partners, 4 vaste medewerkers, wisselend aantal
uitzendkrachten*

BURO LUBBERS

RECENTE OPDRACHTGEVERS/PROJECTEN

- TRS Ontwikkelingsgroep
 - De polder Madestein wordt getransformeerd in een woonlandschap. Het plan wordt perceelsgewijs ontwikkeld.
- Visade Projectontwikkeling
 - Een landschappelijke combinatie van waterberging, natuurontwikkeling, wonen en recreatie rondom Pijnacker.

BETEKENIS BUREAU VOOR HET 'NATTE' WERKVELD VAN RWS

Buro Lubbers is sterk in het analyseren van opgaven en het uitdenken van creatieve oplossingen. Buro Lubbers kan oplossingen op een heldere manier verbeelden en de gevonden oplossingen uitwerken tot realiseerbare plannen. In al onze projecten werken wij vanuit een landschappelijke visie en met een integrale aanpak. Ook 'natte' projecten worden op deze manier benaderd.

*Waterfront oude centrum Cuijk
Verbeteren van het waterfront van het oude centrum van Cuijk. Dit betekent het verbreden van de rivierdijk, het vergroten van de Maasuitwaarden en het bouwen in en op de dijk. Opdrachtgever: gemeente Cuijk.*

BURO LUBBERS BV LANDSCHAPSARCHITECTUUR & STEDELIJK ONTWERP

Postbus 1530
5200 BN 's-Hertogenbosch

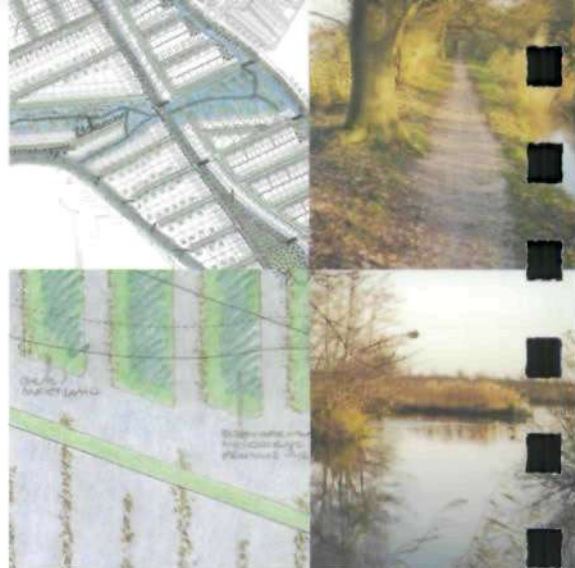
telefoon (073) 614 93 21
fax (073) 614 09 20
Bastion@BuroLubbers.nl

18 medewerkers

BURO WITSENBURG

RECENTE OPDRACHTGEVERS/PROJECTEN

- Gemeente Spijkensisse
 - Waterpark als onderdeel van een plan voor de gehele openbare ruimte voor een nieuwe woonwijk.
- Stadsdeel Oost-Watergraafsmear
 - Pleinenplan voor vier pleinen in Amsterdam-Oost. Integraal ontwerp voor pleinen en pleinwanden. Eikenplein gereed.

Lang smal park in nieuwe woonbuurt in Spijkensisse, bestaande uit begroeide rietdijk met rieteilanden rondom (referentie: Ankeveense plassen)

BETEKENIS BUREAU VOOR HET 'NATTE' WERKVELD VAN RWS

- landart op grens land/water
- inrichtingsplannen rond gebouwen en kunstwerken
- restruimtes landschappelijk vormgeven
- inrichting waterlandschappen
- waterkunst.

BURO WITSENBURG / BURO VOOR STEDELIJKE LANDSCHAPS- ARCHITEKTUUR

Borneolaan 250
1019 KJ Amsterdam

telefoon (020) 418 39 98
fax (020) 418 36 88
burowitsenburg@knoware.nl

1 partner, aantal medewerkers afhankelijk van de opdracht

DELTA VORM GROEP

RECENTE OPDRACHTGEVERS/PROJECTEN

- Esa-Estec Noordwijk
 - Patiotuin, een rietoever als lunchplek.
- V.O.F.Thiendenland Schoonhoven
 - Stedenbouwkundig plan, woonwijk en bedrijventerrein. Het natte raamwerk vormt de basis voor wonen en werken.

*Patiotuin Esa-Estec, lunchen tussen het ruisende riet
Bij het ontwerp van de patio tuin vormden de rietvelden,
zoals die langs de duinmeren in de kuststrook te vinden
zijn, de belangrijkste inspiratiebron.*

BETEKENIS BUREAU VOOR HET 'NATTE' WERKVELD VAN RWS

In het voortdurend veranderende landschap wordt de 'natte' component steeds belangrijker. Delta Vorm Groep richt zich daarbij niet alleen op de technische aspecten, maar streeft ernaar de functie van het water zichtbaar te maken. Genoemde projecten zijn een voorbeeld van deze aanpak, waarbij water zowel in het ontwerp van een werk- als van een woonomgeving een centrale rol speelt.

DELTA VORM GROEP B.V.

Californiëdreef 49
Postbus 9842
3506 GV Utrecht

telefoon (030) 261 18 43
fax (030) 262 67 20
bureau@deltavormgroep.nl
www.deltavormgroep.nl

3 partners, 4 medewerkers

GEBIEDSEIGEN-EENVOUD-CONTRAST

RECENTE OPDRACHTGEVERS/PROJECTEN

- Stuurgroep Belvedere/Min. van OC&W
 - Ontwikkelingsscenario's voor 'Nationaal Limes-project', voormalige rijksgrens in het stroomgebied van de Rijn.
- DLG Zeeland
 - Strategie en structuur voor de recreatieve ontsluiting en natuurbeleving van brak binnendijks gebied van de Prunje (Zuidkust Schouwen-Duiveland).

Het nieuwe landgoed Wylerbergmeer (165 ha). Dit landgoed krijgt een voorbeeldfunctie binnen de Gelderse Poort; het hand in hand ontwikkelen van 'natte' natuur, landbouw en recreatie is daarbij een belangrijke ambitie.

BETEKENIS BUREAU VOOR HET 'NATTE' WERKVELD VAN RWS

Natuur- en cultuurbewust ordenen, vormgeven en beheren van de leefruimte in stad en land. In een deltagebied is het landschap van origine dynamisch en divers. Planning en ontwerp richten zich op het duurzaam samengaan van behoud en ontwikkeling van deze kwaliteiten. Reorganisatie van de ruimte moet leiden tot een nieuwe culturele kwaliteit: divers en hoogwaardig erfgoed voor komende generaties.

DLA+ LANDSCAPE ARCHITECTS B.V

Wylerbaan 28a,
6561 KR Groesbeek

telefoon (024) 397 60 00
fax (024) 397 63 50
dla_plus@wxs.nl

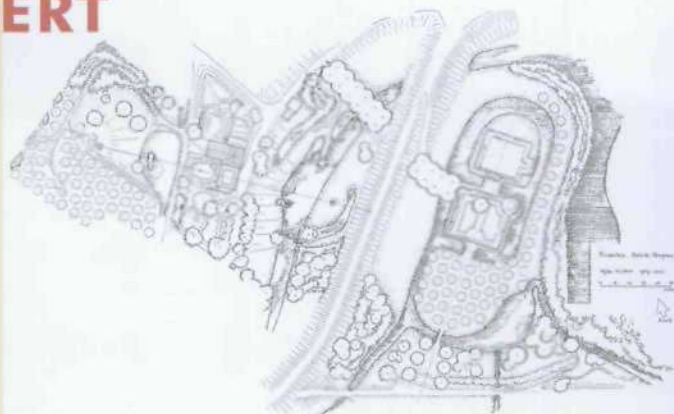
6 partners, 6 medewerkers

DLA+ is lid van de maatschap X+1 consultants; een strategische alliantie van zelfstandige raadgevers in diverse disciplines.

DR IR WYBE KUITERT

RECENTE OPDRACHTGEVERS/PROJECTEN

- Particuliere opdrachtgever
 - Nieuwerhoek aan de Vecht, Frissestein-Huis te Herwijnen aan de Waal

Landschapsplan voor historische overblijfselen van waterburcht Huis te Herwijnen op opwas in winterbed van de Waal en voor herbouwd Frissestein op de bandijk

BETEKENIS BUREAU VOOR HET 'NATTE' WERKVELD VAN RWS

Ervaring met architectuur voor complexe landschappelijke situaties. Eenvoudige communicatie door coördinatie in één hand van het volledige traject: onderzoek (veldbiologisch, bodem, water, historisch, etc), concept tot en met de uitvoering. Elk product is maatwerk.

DR IR WYBE KUITERT

Tuin- en Landschapsarchitect BNT
Tarthorst 397
6708 HN Wageningen

telefoon (0317) 428 663
fax (0317) 428 667

*1 partner, geen vaste medewerkers, diverse specialisten
als projectmedewerkers, per opdracht variërend*

DS LANDSCHAPSARCHITECTEN

RECENTE OPDRACHTGEVERS/PROJECTEN

- Gemeente Oegstgeest
 - Landschapsplan Poelgeest (25 ha), waterretentie en -zuivering, uitloopgebied voor bewoners en natuurcompensatie.
- Gemeente Voorst
 - Achter 't Holthuis: stedenbouwkundig (400 woningen) en landschapsplan met integratie van ecologische en waterhuishoudkundige aspecten.

Landschapsplan Poelgeest

Het landschap is opgebouwd uit gevarieerd rietland voor de waterzuivering en brede sloten voor de waterretentie. Het gebied is uit zijn isolement gehaald en verbonden met de Kagerplassen. De ontworpen bruggen en meubilair zijn geïnspireerd op dit riet.

BETEKENIS BUREAU VOOR HET 'NATTE' WERKVELD VAN RWS

Ervaring van analyse tot uitvoering van projecten op diverse schaalniveaus en van verschillende complexiteit. 'Vormgeven aan natuur'. Ervaring in presentaties en ruimtelijke visualisaties.

DS LANDSCHAPSARCHITECTEN

De Ruyterkade 105
1011 AB Amsterdam

telefoon (020) 530 12 52
fax (020) 423 06 27
info@ds.landschapsarchitecten.nl

2 partners, 10 medewerkers

ELINGS

RECENTE OPDRACHTGEVERS/PROJECTEN

- Gemeente Breda/Rijsbergen
 - Landschappelijke inpassing en inrichtingsplan bedrijventerrein Hazeldonk III, plan met retentie, verlegging Kerzelse Beek, natte en droge natuurontwikkeling en vele betrokken partijen.

BETEKENIS BUREAU VOOR HET 'NATTE' WERKVELD VAN RWS

Het bureau is gespecialiseerd in het combineren van vormgeving en natuurontwikkeling. Daarnaast werken we praktijkgericht en zijn we goed in het bijeenbrengen van tegenstrijdige belangen.

*Zicht op het Wilhelminakanaal bij Oosterhout
Rechts (in ontwikkeling) de Ecologische Verbindingszone van ± 2 kilometer lengte en deels zichtbaar de aangepaste weg met viaduct en fietspad. Ontwerp en uitvoeringsbegeleiding van EVZ met fietspad, aanpassing viaduct, onderdoorgangen, wegversmalling, tuimelkade, ed. in samenspraak met IBZH Rijswijk en RWS Tilburg.*

ELINGS LANDSCHAPSARCHITEKTEN

contactpersoon ir Stan Elings
Sporlaan 50
5061 HB Oisterwijk

telefoon (013) 528 28 44
fax (013) 521 75 81
Info@elingslandschap.demon.nl

1 landschapsarchitect, 6 medewerkers

G84

RECENTE OPDRACHTGEVERS/PROJECTEN

G84 adviseert voornamelijk op het lokale schaalniveau o.a. voor gemeenten, instellingen en bedrijven.

- Vinexlocatie Stadshagen te Zwolle
 - Detaillering woonomgeving en vormgeving van de oevers Millingerplas.
- Vlinderbuurt te Eindhoven
 - Herinrichting woonomgeving en uitwerking infiltratievoorzieningen.

BETEKENIS BUREAU VOOR HET 'NATTE' WERKVELD VAN RWS

G84 geeft vorm aan de stedelijke en landschappelijke buitenruimte. Onze missie is het tot stand brengen van ruimtelijke, functionele en natuurlijke kwaliteit. Door zorgvuldig om te gaan met water en groen in combinatie met een gedegen kennis van harde materialen en straatmeubilair streven we naar een duurzame en herkenbare woon-, werk- en leefomgeving.

Paladijnenweg e.o. te Amersfoort; masterplan woonomgeving en ontwerp kademuur

G84, BUREAU VOOR TUIN- EN LANDSCHAPS-ARCHITECTUUR

Barchman Wuytierslaan 72
3818 LK Amersfoort

telefoon (033) 461 84 11
fax (033) 465 73 41
G84@kpd.nl

5 partners, 4 medewerkers

ENTHOUSIASME-CREATIVITEIT-VAKMANSCHAP

HDL

RECENTE OPDRACHTGEVERS/PROJECTEN

- Gemeente Venlo
 - Ontwikkelingsplan voor stadsuitbreiding met bedrijvigheid, wonen, bosuitbreiding, natuur en recreatieve voorzieningen (i.s.m. twee andere particuliere bureaus). Uitwerking en supervisie in 2002.
- Gemeente 's Hertogenbosch
 - Herinrichting recreatieplas en park in het kader van het 'Grote Stedenbeleid'.

BETEKENIS BUREAU VOOR HET 'NATTE' WERKVELD VAN RWS

HDL heeft ruime ervaring in:

- het opstellen van integrale, regionale ruimtelijke visies voor het combineren van natuur, water, recreatie en verstedelijking.
- het maken van inrichtingsplannen voor bos en recreatieplassen.

*Inrichtingsplan recreatie- en natuurgebied in Midden-Delfland
Interessant aan het plan is het samenspel tussen de recreatieve inrichting, bestaand grondgebruik (glastuinbouw, manege, bos), mogelijkheden voor kleinschalige woningbouw, natuurontwikkeling en archeologische vindplaatsen. Ontwerp HDL, uitvoering Grontmij (2000).*

HDL LANDSCHAPSARCHITECTEN

Van Wassenaerstraat 2A
3971 VM Driebergen

telefoon (0343) 416 057
fax (0343) 413 190
HDL.landschapsarchitecten@hetnet.nl

1 eigenaar, 3 medewerkers, 3 freelance medewerkers

INNOVATIEF-ENTHOUSIAST-FLEXIBEL

HOLLANDSCHAP

RECENTE OPDRACHTGEVERS/PROJECTEN

- Stadsdeel Osdorp, Amsterdam
 - Ontwikkelen van een drasse dijkvoet langs de Ringvaartdijk in Osdorp. Een en ander is uitgewerkt als onderdeel van de Groene As.
- Volker Stevin en Bohemen Vastgoed
 - Realiseren van een groot woningbouwproject op een tunnel in Voorburg.

BETEKENIS BUREAU VOOR HET 'NATTE' WERKVELD VAN RWS

Vormgeving, landschapsarchitectuur en ecologie.

Drasse Dijkvoet, stadsdeel Osdorp, Amsterdam

HOLLANDSCHAP, ADVIESBURO VOOR STAD- EN LANDSCHAPSINRICHTING

Moerdijkstraat 23
2751 BE Moerkapelle

telefoon (079) 593 18 19
fax (079) 593 24 98
mail@hollandschap.nl

*15 medewerkers (o.a. landschapsarchitecten,
ecologen en stedenbouwkundigen)*

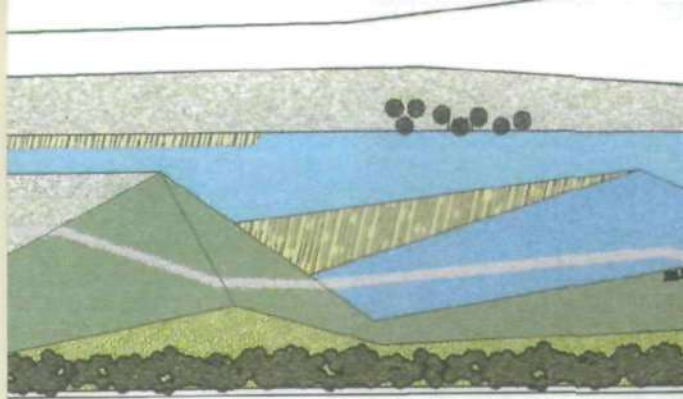
ING. MARJOLEIN HILLEGE

RECENTE OPDRACHTGEVERS/PROJECTEN

- Gemeente Haarlemmermeer
 - Freelance bij de sector Landschap en Stedenbouw.
 - Verdichtingstudie kantorenged. b.
 - Regionale knooppunten, herziening Structuurvisie 2015.
- DS landschapsarchitecten (freelance)
 - Voorlopig ontwerp RandstadRail 3, gemeente Den Haag.

BETEKENIS BUREAU VOOR HET 'NATTE' WERKVELD VAN RWS

Als freelance landschapsarchitect werk ik bij verschillende overheden en ontwerp bureaus. Binnen de organisatie van de opdrachtgever werk ik aanvullend, ondersteunend of initiërend aan ontwerp en projectorganisatie. Op verschillende schaalniveaus; van inrichtingsplan tot structuurvisie.

*Detail inrichtingsplan Kruithuiswegberm, gemeente Delft
Het ontwerp voor een 50 meter brede berm biedt mogelijkheden om het waterpeil te laten fluctueren en riet- en biezenbeplanting tot ontwikkeling te brengen, waardoor het waterzuiverend, -bergend en -voerend vermogen wordt vergroot.*

ING. MARJOLEIN HILLEGE AVB

Landschapsarchitect bnt
Kouwerplantsoen 75
3571 LX Utrecht

telefoon (030) 271 34 79
mhillege@hetnet.nl

eenmansbureau

INGENIEURSBUREAU DORDRECHT

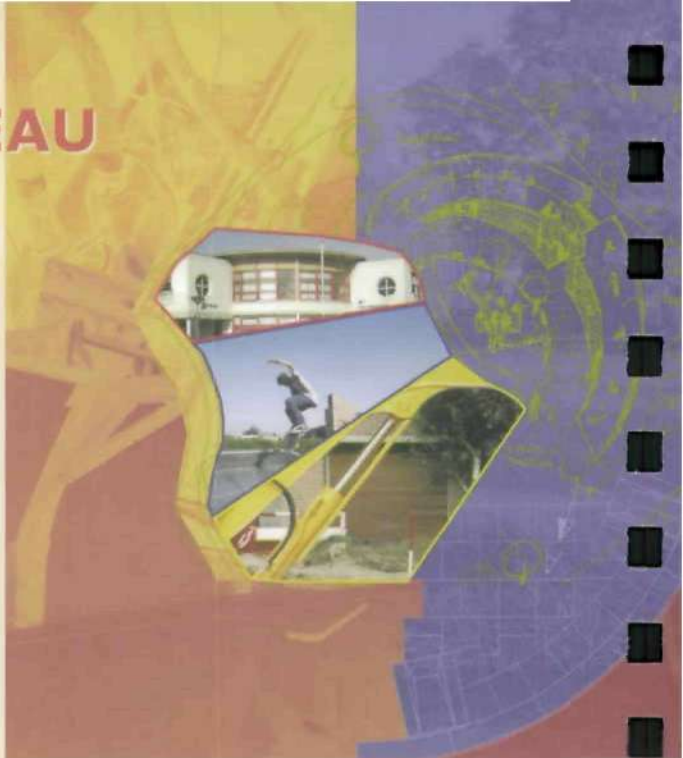
RECENTE OPDRACHTGEVERS/PROJECTEN

- Stadsontwikkeling Dordrecht
 - Landschappelijke beplanting waterkering Noordendijk te Dordrecht.
- Stadsontwikkeling Dordrecht
 - Landscaping bedrijvenpark Dordtse Kil III.

Beide projecten zijn zeer complex en hebben een duidelijke relatie met water.

BETEKENIS BUREAU VOOR HET 'NATTE' WERKVELD VAN RWS

Ingenieursbureau Dordrecht is een resultaatgericht bureau met specialisten op een breed terrein. Het bureau heeft ruime ervaring op het gebied van landschapsarchitectuur, bouwkunde en infrastructuur.

INGENIEURSBUREAU DORDRECHT

Crown Point
Spuiboulevard 344
3311 GR Dordrecht

Postbus 318
3300 AH Dordrecht

telefoon (078) 639 83 44
fax (078) 639 83 00
id@sw.dordrecht.nl

2 directieleden, 68 werknemers

INTEGRALIS P.P.

RECENTE OPDRACHTGEVERS/PROJECTEN

- Provincie Noord-Holland en Productschap Tuinbouw en gemeente Hoofddorp
 - Prins Bernhardbos (10 ha), bij Floriade 2002.

Aanplant van bomen en struiken volgens de integrale beplantingsmethode Ruyten in het Prins Bernhardbos bij de Floriade 2002

Relatief grote bomen en struiken op eindafstand met inzaai van een bloemenweide mengsel. Met financiële steun van Noord-Holland, Productschap Tuinbouw, Plant Propaganda Holland en de Boomkwekerijsector. Foto P.P.H. (Boskoop).

BETEKENIS BUREAU VOOR HET 'NATTE' WERKVELD VAN RWS

Landschapsonderzoek, beplantingsonderzoek, -ontwerp en -plan en berekenen van de aanleg- en onderhoudskosten (tevens promotie-onderzoek).

INTEGRALIS P.P.

ing. F. Ruyten, landschapsarchitect
Raadhuisstraat 18
5801 MA Venray

telefoon (0478) 588 579
fax (0478) 630 805

*eenmansbureau, samenwerkingsverband met Planformart
ing. K. Drabben, Duisburg (D)*

IR GUIDO W.F.M. PAUMEN

RECENTE OPDRACHTGEVERS/PROJECTEN

- Gemeente Sittard
 - Beekdal Leyenbroek, landschapspark: basis is de typologie van een Zuid-Limburgs beekdal: natte dalbodem, dalvoet met vochtige graslanden, helling met hagen en hoogstam.
- Het Limburgse Erf (DLG, IKL en LLTB)
 - Erfbeplantingen, opstellen van erfbeplantingsplannen Zuid- en Midden-Limburg.

Ontwikkeling nat, voedselarm grasland op afgeplagde bosgrond

BETEKENIS BUREAU VOOR HET 'NATTE' WERKVELD VAN RWS

Visievorming en ontwikkeling structuurplannen en de concretisering van die plannen. Opstellen beplantingsplannen. Fungeren als intermediair tussen overheid/ambtelijke organisaties en particulieren/agrariërs.

IR GUIDO W.F.M. PAUMEN

St. Janstraat 13
6041 CT Roermond

telefoon (0475) 430 684
fax (0475) 430 685
info@guidopaumen.nl

eenmansbureau

IR ANJA GUINÉE

RECENTE OPDRACHTGEVERS/PROJECTEN

- Gewest IJmond
 - Groen & Waterplan binnenduinrand Heemskerk, Beverwijk, Velsen.
 - Plan voor groen- en waterstructuur in samenhang met stedelijke ontwikkelingen.
- Woningstichting Den Helder
 - Dorus Rijkershofje: plan voor het weer zichtbaar maken van de geschiedenis bij de Helderse Zeewering.

Versterking van deze Heldersche Zeewering verbrak de historische relatie van Oud Helder en het Dorus Rijkershofje met het Marsdiep. Vraag aan de landschapsarchitect: hoe kan die relatie weer herkenbaar worden gemaakt?

BETEKENIS BUREAU VOOR HET 'NATTE' WERKVELD VAN RWS

Rijkswaterstaat kan mij ontwerp vragen stellen over water en waterstaatkundige werken in het landschap. Die vragen kunnen betrekking hebben op de leesbaarheid van het (functioneren van het) landschap, verbeelding, gebruik natuur en andere zaken. Bij het beantwoorden daarvan werk ik desgewenst samen met vertegenwoordigers van andere disciplines of met RWS zelf.

IR ANJA GUINÉE - LANDSCHAPSARCHITECT

Statensingel 92a
3039 LS Rotterdam

telefoon (010) 465 71 71
fax (010) 265 10 15
guine45@zonnet.nl

eenmansbureau

IR BEN KUIPERS

RECENTE OPDRACHTGEVERS/PROJECTEN

- Projectbureau Leidsche Rijn gemeente Utrecht
 - Verkenning van de ontwikkelingsmogelijkheden van de Haarrijnseplas voor recreatie, natuur, wonen en werken.
- Gemeente Brielle
 - Schetsontwerp voor de Brielse vesting en het waterfront.

Schetsmaquette voor de Brielse vesting

Het buitendijks gebied tussen de vesting en het Brielse meer wordt getransformeerd tot een waterrijk recreatief stadsdeel. De stad krijgt een adres aan het water.

BETEKENIS BUREAU VOOR HET 'NATTE' WERKVELD VAN RWS

Voor het natte werkveld van Rijkswaterstaat kan ik ontwerpstudies verrichten, waar het gaat om het verkennen van ontwikkelingsmogelijkheden van waterrijke gebieden. Het zwaartepunt van mijn bijdrage ligt daarbij vooral in de beginfase; het verkennen van mogelijkheden en het integraal opnemen van de verschillende aspecten, zowel vanuit het landschap als vanuit de stedenbouw.

IR BEN KUIPERS LANDSCHAPSARCHITECT STRATEGIE, ONTWERP EN ADVIES VOOR DE BUITENRUIMTE

Hoefijzersteeg 9
2611 NP Delft

telefoon (015) 214 70 35, mobiel 06 242 690 18
fax (015) 214 70 24
b.kuipers@freeler.nl

*per project wordt uit ons brede netwerk een team
samengesteld*

JOS VAN DE LINDELOOF

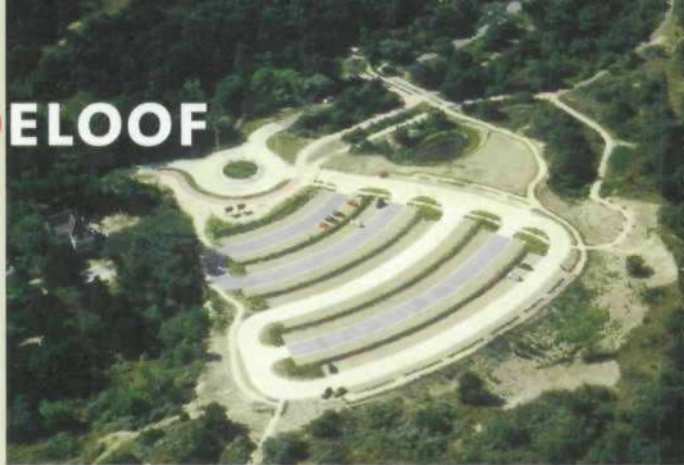
RECENTE OPDRACHTGEVERS/PROJECTEN

- NV Duinwaterbedrijf Zuid-Holland
 - Natuurontwikkelingsprojecten: De Klip en De Hertenkamp.
 - Inpassing van recreatieve voorzieningen en parkeerlocatie in het duingebied.
- Gemeente Haarlemmermeer
 - Ontwerp begraafplaats Zwaanshoek inclusief inpassing in het landschap.

BETEKENIS BUREAU VOOR HET 'NATTE' WERKVELD VAN RWS

Ons bureau bestrijkt het gehele werkveld van het ontwerp, het besteksgereed maken (RAW) tot en met de begeleiding van de uitvoering. Gezien onze ervaringen kunnen wij ingezet worden voor projecten als:

- inpassingen en ontwerpen van de omgeving van kunstwerken, bedrijfs- en werklocaties
- ontwerpen van natuurbouwlocaties en ecologische zones
- landschappelijke inpassing van wegen en waterlopen.

Inpassing en ontwerp van parkeerterrein Kievitsdel in het duingebied Meyendel, een functioneel parkeerterrein ingepast in het reliëf van het duinlandschap

JOS VAN DE LINDELOOF TUIN-EN LANDSCHAPSARCHITECTENBUREAU

Martinus Nijhofflaan 2
2624 ES Delft

Postbus 1096
2600 BB Delft

telefoon (015) 213 34 44
fax (015) 284 09 17
info@josvandelindelooft.nl

4 medewerkers

KHANDEKAR

RECENTE OPDRACHTGEVERS/PROJECTEN

- Goudappel Coffeng adviseurs verkeer en vervoer
 - Visie herinrichting dijklint Alblasserdam (ontwerp).
- Adviesburo de Meent grondwater en groen
 - Aanzet natte natuurontwikkeling en wonen Oosterhout (ontwerp en presentatie).

Voorstel inrichting Eemkade Amersfoort

BETEKENIS BUREAU VOOR HET 'NATTE' WERKVELD VAN RWS

Rijkswaterstaat kan ons inschakelen in diverse stadia van projecten, waarbij wordt vormgegeven met aandacht voor de context en kenmerken van het gebied, de vraagstelling of andere invloeden. Vervolgens transformeren wij al die aspecten tot een nieuw helder (stedelijk) landschap. De ontwerpen worden middels 3d-presentaties inzichtelijk gemaakt. Ons bureau maakt ook presentaties voor projecten van derden.

KHANDEKAR LANDSCHAPSARCHITECTUUR EN INRICHTING BV

Soesterbergsestraat 19
3768 EA Soest

telefoon (035) 603 51 70
fax (035) 603 51 71
landschap@khandekar.nl

tweemanszaak

VORMGEVEND-VEELZIJDIG-COÖPERATIEF

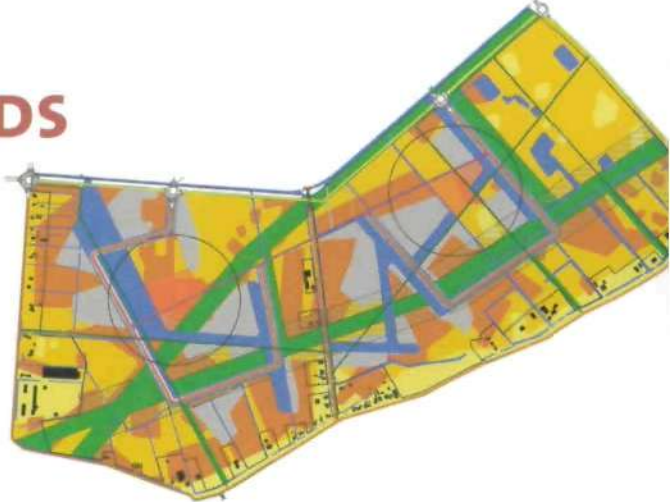
KARRES EN BRANDS

RECENTE OPDRACHTGEVERS/PROJECTEN

- Gemeente Amsterdam, Universiteit van Amsterdam, Nederlandse organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek
 - Masterplan voor Wetenschap en Technologie Centrum Watergraafsmeer, i.s.m. Kees Christiaanse Architects & Planners bv.
- Gemeente Heerhugowaard
 - Structuurplan voor nieuwe woonwijk met 2.500 woningen, waarbij een zo divers mogelijk sociaal woonlandschap en programmatische flexibiliteit is gecombineerd met bestaande landschappelijke kwaliteiten.

BETEKENIS BUREAU VOOR HET 'NATTE' WERKVELD VAN RWS

Wij vinden een dynamische benadering van het ontwerpproces een vereiste. Wij hebben ruime ervaring in complexe opgaven (met meer partijen en een groot programma van eisen). We zoeken naar een intelligente integratie tussen natuurlijk en stedelijk landschap.

Structuurplan De Draai, Heerhugowaard
Integratie landschappelijke en stedelijke kwaliteiten in dynamische structuur. Strategisch gebruik van de aanwezige verschillen in grondwaterstand en maaiveldniveaus zorgen voor een grote diversiteit in woonmilieus.

KARRES EN BRANDS LANDSCHAPSARCHITECTEN

Rigelstraat 55
1223 AR Hilversum

telefoon (035) 642 29 62
fax (035) 683 63 62
karbrand@euronet.nl

partners: Sylvia Karres en Bart Brands, 10 medewerkers

INTERDISCIPLINAIR-INTEGRAAL-TIJD

LANDSCAPE ARCHITECTS FOR SALE

RECENTE OPDRACHTGEVERS/PROJECTEN

- Provincie Noord-Holland
(afdeling Zorg, Welzijn en Cultuur)
 - Identiteitsonderzoek Noord-Holland-Zuid,
(afdeling Water & Groen)
 - Projectenboek Landschap & Cultuur-
historie Kennemerzoom.
- Gemeente Boxtel
 - Masterplan centrumgebied. Supervisie
architectuur en buitenruimte.
 - Ontwerp en uitvoering Dommelpark.

BETEKENIS BUREAU VOOR HET 'NATTE' WERKVELD VAN RWS

la4sale bestaat uit een netwerk van gedreven personen met ruime ervaring, die samen hun kwaliteiten inzetten voor alle soorten opgaven op het vlak van de ruimtelijke ordening. Binnen het netwerk werken experts op het gebied van landschap, architectuur, stedenbouw, ecologie, sociale veiligheid, infrastructuur en mobiliteit, recreatie, strategie en beleid.

Woon/werklinten Aalsmeer, identiteitsonderzoek Noord-Holland-Zuid

LANDSCAPE ARCHITECTS FOR SALE - STEDEBOUW ARCHITECTUUR LANDSCHAP ECOLOGIE

Nieuwe Kerkstraat 119
1018 VJ Amsterdam

telefoon (020) 624 42 26
fax (020) 624 42 28
mail@la4sale.nl

2 tot 15 medewerkers in netwerkverband

LINDEMANS

RECENTE OPDRACHTGEVERS/PROJECTEN

- College van B&W van de gemeente Dongeradeel
 - Landschapsonderzoek t.b.v. recreatieve ontwikkelingen langs het Dokkumer Grootdiep.
- Directie Utrecht van RWS
 - Landschappelijke inpassing en ontwerp van de A12-oost.

BETEKENIS BUREAU VOOR HET 'NATTE' WERKVELD VAN RWS

Wij kunnen een rol spelen bij landschapsonderzoek, landschappelijke inpassingen en visievorming op het landschap om te komen tot veelzijdige en ecologisch aanvaardbare ontwerpen.

Dokkumer Grootdiep

- Onderzoek
- Waardering
- Structuur landschap
- Visie en ideeën
- Beleidspunten
- Realisatie projecten

- Bestemmingsplan
- Beeldkwaliteitsplan

Lindemans
Landschapsarchitecten

Dokkumer Grootdiep

Van landschapsonderzoek naar gebiedsvisie, waarbij we door afwatering en herstel van oude meanders een ecologisch aanvaardbaar plan hebben ontwikkeld.

LINDEMANS LANDSCHAPSARCHITECTEN

Zuiderend 83
9203 TK Drachten

telefoon (0512) 530 615, mobiel 06 532 258 16
fax (0512) 510 477
rob@lindemanslandschapsarchitecten.nl

1 partner, 1 medewerker

MECANOO

RECENTE OPDRACHTGEVERS/PROJECTEN

- Stichting Innovatie Glastuinbouw, Den Haag/
Innovatiewerk Groene Ruimte en Agrocluster,
Den Haag
 - 'Het Glazen Dorp', stedenbouwkundig plan
voor glastuinbouw in de Zuidplaspolder
met o.a. plan voor waterberging.
- Provincies Flevoland, Friesland, Groningen,
Drenthe i.s.m. projectgroep van gemeenten
langs de 'Zuiderzeeroute'
 - 'Zuiderzeeroute', een totaalvisie op de
modaliteiten weg, water en spoor.

BETEKENIS BUREAU VOOR HET 'NATTE' WERKVELD VAN RWS

Mecanoo architecten is een bureau waarin de disciplines architectuur, landschap en stedenbouw zijn verenigd. Hierdoor kunnen we bij complexe vraagstukken een integrale visie en/of plan ontwikkelen, waarbij gebruiks- waarde, duurzaamheid en beleving van een landschappelijk dan wel stedelijk gebied voorop staan.

Studie innovatie Glastuinbouw

In deze studie worden water, wonen, werken (glastuinbouw) en recreatie gecombineerd. Onder meer om de waterproblematiek in het Hollandse veengebied het hoofd te bieden, dient 312 ha als zoetwaterberging.

MECANOO ARCHITECTEN

Oude Delft 203
2611 HD Delft

Postbus 3277
2601 DG Delft

telefoon (015) 279 81 00
fax (015) 279 81 11
info@mecanoo.nl

2 partners, 60 medewerkers

MICHAEL R. VAN GESSEL

RECENTE OPDRACHTGEVERS/PROJECTEN

- Rijksgebouwendienst
 - Renovatie Ministerie van LNV.
 - Nederlandse Ambassade in Bangkok.
- Gemeente Amsterdam
 - Supervisie openbare ruimte IJ-oeveren en IJburg.
 - Ontwerp stadspark Osdorp.
 - Supervisie Renovatie Vondelpark.

BETEKENIS BUREAU VOOR HET 'NATTE' WERKVELD VAN RWS

- Ontwerpen van waterstaatkundige werken i.s.m. een interdisciplinair team.
- Landschappelijke inpassing van alle mogelijke kunstwerken.
- Supervisie over ontwikkelingen m.b.t. stedenbouw en landschap in de ruimste betekenis van het woord.

Renovatie van Park Groeneveld in Baarn (opdrachtgever Staatsbosbeheer)

Een voorbeeld van mijn werk: inspiratie putten uit zowel de vraag als de aanwezige situatie met als resultaat en sober, maar doeltreffend werk met een zekere elegantie.

MICHAEL R. VAN GESSEL

Bloemgracht 40
1015 TK Amsterdam

telefoon (020) 625 33 69, mobiel 06 538 118 88
fax (020) 421 45 88
mvangessel@compuserve.com

eenmansbureau, werkend met een netwerk van bureaus, freelancers en specialisten

ONBEVANGEN-SAMENWERKEN-ERVARING

MTD

RECENTE OPDRACHTGEVERS/PROJECTEN

- Trebbe Bouw / Enschede
 - Landgoed Welna te Enschede. Landschappelijke ontwikkelingsvisie landgoed Welna en beekdal Vanekerbeek.
- Lingeveste / Dinxperlo
 - Hutten-Zuid te Ulft. Structuurvisie en inrichtingsplan openbare ruimte woongebied en ecologische verbindingszone langs Oude IJssel.

Het plangebied is een voormalig industriegebied aan de Oude IJssel te Ulft. De gemeente heeft de ambitie om hier een woonwijk te realiseren. Hoofddoelen zijn het herstel van de samenhang tussen Ulft en de Oude IJssel, de realisatie van een ecologische verbindingszone en het behoud van het industriële erfgoed.

BETEKENIS BUREAU VOOR HET 'NATTE' WERKVELD VAN RWS

MTD landschapsarchitecten is een ontwerp-bureau voor de buitenruimte in breedste zin van het woord. Het bureau ontwerpt op diverse schaalniveaus, zowel in het landelijk als in het stedelijk gebied. Opdrachtgevers zijn overheden, ontwikkelaars, bedrijven, instellingen en particulieren. Er wordt gestreefd naar initiëren- en voorwaardenscheppende plannen, die zowel technisch als financieel realiseerbaar en haalbaar zijn.

MTD LANDSCHAPSARCHITECTEN

Zuid Willemsvaart 142
Postbus 5225
5201 GE 's-Hertogenbosch

telefoon (073) 612 50 33
fax (073) 613 66 65
mtd@mtdlandschapsarchitecten.nl

*3 partners: Frank Meijer / Han Thijssen / Ruud Dubbeld,
20 medewerkers*

NIEK ROOZEN

RECENTE OPDRACHTGEVERS/PROJECTEN

- Stichting Floriade 2002
 - Masterplan wereldtuinbouwtentoonstelling, 90 ha.
- Mondo Verde (hr. J.M.G. Meuffels)
 - Masterplan Kasteeltuinen 'Mondo Verde', themapark internationale tuinen in Strijthagen (L.), 30 ha. Opening medio 2002.

Floriade 2002 in aanleg: 'Big Spotters Hill' en 'De Eilanden'

BETEKENIS BUREAU VOOR HET 'NATTE' WERKVELD VAN RWS

Zie projecten hierboven.

NIEK ROOZEN BV

Ossenmarkt 36
1381 LX Weesp

telefoon (0294) 418 610
fax (0294) 458 240
nr@euronet.nl

1 partner, 6 medewerkers

NOËL VAN DOOREN

RECENTE OPDRACHTGEVERS/PROJECTEN

- Emscher Genossenschaft
 - Projectleider (i.s.m. Dahlem, H+N+S).
Ombouw 60 kilometer vervuilde rivier Emscher tot groene ruggengraat Ruhrgebied. Studie 1996-2005; bouw 2005-2025.
- Consortium (SKB, RWS; RIB; provincie Utrecht), projectleider (i.s.m. Tauw, Holland Railconsult, One Architecture)
 - Innovatiestudie naar grond als ontwerp-factor; toegepast op grote infrastructuurprojecten regio Utrecht. Studie 2001-2002.

BETEKENIS BUREAU VOOR HET 'NATTE' WERKVELD VAN RWS

De uitdaging: concepten voor en de uitwerking van de 'nutswerken' van Rijkswaterstaat. Slim doordenken van vernieuwende oplossingen op grote schaal. Samen met technici het onderste uit de kan halen. Belanghebbenden overtuigen door heldere presentatie, goede argumentatie en door integreren van andere maatschappelijke functies van het bouwwerk. Toepassing: uitgevoerde Waaldijkversterking Afferden-Dreumel (als ontwerper bij H+N+S, 1995-1997).

In het Ruhrgebied ontwerpen we een boezemsysteem. De boezems worden waterbouwkundig uitgedetailleerd, ingezet in een nieuw hoogwaterconcept en doorontworpen als landschapsimpuls voor het verarmde Ruhrgebied: het natte programma als motor voor stedelijke vernieuwing. Uitvoering vanaf 2005.

NOËL VAN DOOREN, LANDSCHAPSARCHITECT

Deken Roesstraat 4

Postbus 13108

3507 LC Utrecht

telefoon (030) 236 91 60

fax (030) 236 91 52

nvd@knoware.nl

geen medewerkers; opererend in netwerken; netwerkpartners onder meer Tauw Deventer, Dahlem b.l. Essen, H+N+S Landschapsarchitecten, One Architecture

OD 205 STEDENBOUW

RECENTE OPDRACHTGEVERS/PROJECTEN

- Gemeente Amersfoort, Waterschap Eem en Vallei en Utrechts Landschap
 - Plan beekdal Barneveldse beek: natuur- en landschapsontwikkeling en regionale waterberging.
- Bedrijvenschap Regio Gouda
 - Landschappelijke inpassing bedrijventerrein, vormgeving watersysteem en waterberging, natuurvriendelijke oevers.

Bloedaal, plan voor de Barneveldse Beek bij Amersfoort
Het omvat het herstel van een oude beekloop in combinatie met de aanleg van een de berging voor een nieuwe bedrijventerrein, een buffer tegen verdroging van het beekdal en natuurontwikkeling. Het gebied krijgt tevens een regionale bergingsfunctie.

BETEKENIS BUREAU VOOR HET 'NATTE' WERKVELD VAN RWS

Het bureau is onder meer werkzaam op het gebied van landschapsontworp, natuurontwikkeling en landschaps (-ecologisch) onderzoek. Kenmerkend is de integratie van landschapsontworp, stedenbouw en ecologie met oog voor de schaal van de ingreep. Het bureau heeft ervaring met inpassingstudies (o.a. A 58), effectenstudies, ruimtelijk visuele analyses, beeldkwaliteitplannen, ecologische infrastructuur en ruimtelijke ordening.

OD 205 STEDENBOUW ONDERZOEK EN LANDSCHAP BV

Oude Delft 205
2611 HD DELFT

telefoon (015) 213 19 15
fax (015) 214 17 48
od205@od205.nl

20 medewerkers

PLAN DE CAMPAGNE

RECENTE OPDRACHTGEVERS/PROJECTEN

- Welgro Groenlo bv.
 - Terrein inrichtingsplan in aansluiting op de nieuwbouw van het hoofdkantoor Welgro te Groenlo.
- Rijkswaterstaat dienstkring Noord-Holland, Alkmaar
 - Inrichtingsplan voor de buitenruimte van dienstkringkantoor N.H. met geïntegreerde kunsttoepassing, 100 meter lang terras met tekst in rvs 'RIJKSWATERSTAAT'.

*Een van de Drie Poorten voor het Beatrixpark te Almere
Honderd jaar oude eiken dragen houten sculpturen die
refereren aan tuinornamenten. Realisatie in het kader
van de reconstructie Beatrixpark.*

BETEKENIS BUREAU VOOR HET 'NATTE' WERKVELD VAN RWS

Het werkveld van Plan de Campagne zit verborgen in de naamgeving van het bureau. Ik pak graag projecten aan die raken aan de beelden- de kunst. Omgevingsvormgeving, autonome beelden in de openbare ruimte en land art. Opgaven die naast een ontwerpende houding ook artistieke kwaliteiten vragen. Verder werk ik graag aan concrete oplossingen op kleinere schaal voor tuinen, buitenplaatsen en terreinen rond gebouwen.

PLAN DE CAMPAGNE / E.A. JOOSTING BUNK

Amsterdamseweg 21
6814 GA Arnhem

telefoon (026) 442 07 66
fax (026) 442 09 88
bureau@plandecampagne.nl

zelfstandig

PLANCOMPAGNONS

RECENTE OPDRACHTGEVERS/PROJECTEN

- Witteveen+Bos in samenwerking met Gemeente Boxtel en Waterschap
 - Landschappelijke inpassing en vormgeving van retentievoorzieningen in het dal van de Dommel.
- Gemeente Breda in samenwerking met Waterschap
 - Landschappelijke inpassing en vormgeving van hoogwaterkeringen en ecologische maatregelen in en langs de Mark.

BETEKENIS BUREAU VOOR HET 'NATTE' WERKVELD VAN RWS

Plancompagnons Landschapsarchitecten is een enerverend bureau, waar jong enthousiasme tezamen met ruime ervaring tot bijzondere resultaten leiden. Naast advisering op het gebied van onderzoek, ontwerp, beheer en techniek met als trefwoorden: strategische planvorming, waterkwaliteit- en kwantiteit, landschappelijke inpassing en ecologie, begeleidt en regisseert Plancompagnons het gehele proces.

Natuurontwikkeling met paaigebied van circa 10 hectare ten bate van de waterkwaliteit van de Binnenschelde (recreatiemeer) in opdracht van het Hoogheemraadschap West-Brabant en gemeente Bergen op Zoom

PLANCOMPAGNONS LANDSCHAPSARCHITECTEN

Archimedesstraat 91
4816 BA Breda

telefoon (076) 587 81 96
fax (076) 571 37 41
Info@plancompagnons.nl
www.plancompagnons.nl

team van 5 personen

INNOVATIEF-FLEXIBEL-PERSOONLIJK

PLANGROEP HEGGEN

RECENTE OPDRACHTGEVERS/PROJECTEN

- Gemeente Meerlo-Wanssum
 - Revitalisering havengebied en omgeving te Wanssum.
- Professor Dubois Stichting
 - Aanleg tuinen en vijver te Venlo.

Revitalisering havengebied en omgeving, Meerlo-Wanssum

BETEKENIS BUREAU VOOR HET 'NATTE' WERKVELD VAN RWS

Plangroep Heggen is een multidisciplinair adviesbureau met de disciplines: stedenbouw, landschapsinrichting, cultuurtechniek, verkeerskunde, civieltechniek en recreatieadvisering. Vanwege de succesvolle integratie van de verschillende bureaudisciplines kunnen wij projecten vanaf de eerste streep op papier tot en met de oplevering begeleiden. Wij staan garant voor een professioneel hoogwaardige dienstverlening en advies vanuit expertise en ervaring.

PLANGROEP HEGGEN BV

Parkweg 1a
Postbus 44
6120 AA Born

telefoon (046) 458 22 22
fax (046) 458 02 88
info@plangroep-heggen.nl

25 medewerkers

POUDEROYEN COMPAGNONS

RECENTE OPDRACHTGEVERS/PROJECTEN

- Gemeente Bemmelen
 - Ontwikkelingsvisie Huissensche Waarden. Economische activiteiten leiden, onder specifieke regie, tot nieuwe landschappelijke opbouw uiterwaarden.
- Gemeente Oirschot
 - Ontwikkelingsvisie kanaalzone. Door vervallen van provinciale weg langs Wilhelminakanaal, ontstaan (binnen nautische randvoorwaarden), mogelijkheden voor ecologische verbindingszone, parkzone, promenade, passantenhaven, voetbrug.

Ontwikkelingsvisie Huissensche Waarden
Eindbeeld van het landschapsontwikkelingsplan, resultante van ontwerpend onderzoek naar rivierkundige en landschapsvormende processen. Vernieuwd landschap als eindproduct door herschikking van de bestaande dynamiek; ontgroning, recreatie, ecologie en waterstaat.

BETEKENIS BUREAU VOOR HET 'NATTE' WERKVELD VAN RWS

Onze advisering bestrijkt het volledige veld van de ruimtelijke ordening. Door de inzet van multidisciplinaire plantteams kunnen wij integrale planvorming verzorgen, waarbij onderzoek, ontwerp, advisering en communicatie een rol spelen. Wij bieden de disciplines landschapsarchitectuur, stedenbouw, planologie en recht, met aanvullende expertise op het gebied van planeconomie, ecologie, hydrologie en milieukunde.

POUDEROYEN COMPAGNONS VORMGEVING VAN STAD EN LAND

St. Stevenskerkhof 2
(Latijnse School)
6511 VZ Nijmegen

postbus 156
6500 AD Nijmegen

telefoon (024) 322 45 79
fax (024) 324 12 40
info@pouderoyen.nl
www.pouderoyen.nl

2 partners, circa 35 medewerkers

QUADRAT

RECENTE OPDRACHTGEVERS/PROJECTEN

- Gemeente Roermond
 - Roerdelta; stedenbouwkundig plan.
- Gemeente Rotterdam
 - Derde stadsbrug. Studie naar de ligging, inpassing in de stedenbouwkundige context en de uitwerking van deze brug over de Nieuwe Maas.

Kaderplan Driervierenpunt Drechtoevers

Een nieuw getijdennatuurpark in de Sophiapolder langs de Noord en in contrast daarmee een stedelijke cultuurwerf op de Kop van de Staart tussen Wantij en Beneden-Merwede.

BETEKENIS BUREAU VOOR HET 'NATTE' WERKVELD VAN RWS

Quadrat kan voor Rijkswaterstaat van betekenis zijn bij ontwerpvragestukken in het stedelijk gebied, van landschapsvisies tot inrichtingsplannen. Hierbij zal het bureau gericht zijn op een integratie van landschapsarchitectuur en stedenbouw, een zorgvuldig ontwerpen 'door de schalen heen' en de vertaling van technische eisen en programma's in een ruimtelijk ontwerp.

QUADRAT, ATELIER VOOR STEDEBOUW, LANDSCHAP EN ARCHITECTUUR

Posthoornstraat 12B
3011 WE Rotterdam

telefoon (010) 413 30 88
fax (010) 413 29 16
atelier@quadrat.nl

3 partners, 15 medewerkers

R.J. HAGEMANS

RECENTE OPDRACHTGEVERS/PROJECTEN

- Waterschap 'De Dommel'
 - Inrichting buitengebied van ca 50 ha voor RWZI Tilburg-Noord.
- NUSO
 - Inrichting buitenruimte voor cluster van drie scholen, Amsterdam ZO.

BETEKENIS BUREAU VOOR HET 'NATTE' WERKVELD VAN RWS

Als extern adviseur kan mijn bureau meewerken aan projecten, waar ervaring en inzicht is vereist op ons specifieke vakgebied.

Symbolisch kunstwerk in het buitengebied van de RWZI te Tilburg-Noord

R.J. HAGEMANS

De Rijf 2
5258 JB Berlicum

telefoon (073) 503 8119
rhagemans@hccnet.nl
www.ruudhagemans.nl

eenmansbureau

ERVARING-FLEXIBEL-SNELHEID

ROB WAGEMAKERS

RECENTE OPDRACHTGEVERS/PROJECTEN

- Rijksbouwmeester
 - Nieuwe Hollandse Waterlinie, begeleiding ontwikkeling scenario's als onderlegger voor visie op revitalisering NHW (grande project Architectuurnota).
- KPMG Bouwmanagement
 - Ontwikkeling stedenbouwkundig plan voor omgekeerde integratie op terrein Zorgcentrum Tragel, Clinge.

*Landschapspark Kunstcluster, Binnenstad Tilburg
Een terughoudend ingericht glooiend binnengebied met
respect voor monumentale bomen, gelegen in een cluster
van nieuwbouw voor theater, muziek en kunst.*

BETEKENIS BUREAU VOOR HET 'NATTE' WERKVELD VAN RWS

Planvorming op grond van bewijsbare argumenten t.b.v. opstellen van landschapsvisies, ecologische visies (nat en droog), beheersvisies, inrichtingsplannen voor natuurontwikkeling en landschapsbouw. Bijdrage aan ontwikkeling natuurcompensatieplannen en landschappelijke/ecologische inpassing van infrastructurele werken. Begeleiding bij het opstellen van ruimtelijke visies in de vorm van ontwerpatelieris.

ROB WAGEMAKERS TUIN- EN LANDSCHAPS- ARCHITECT BNT

Gasthuisring 5
Postbus 10038
5000 JA Tilburg

telefoon (013) 543 43 65
fax (013) 535 00 71
info@robwagemakers.com

1 partner, 5 medewerkers

SB4

RECENTE OPDRACHTGEVERS/PROJECTEN

- Waterschap Regge en Dinkel/particuliere eigenaar
 - Landgoed Baasdam bij Tubbergen; inpassing retentiebekken in oud landgoed, gecombineerd met herstel van oorspronkelijke waterpartijen.
- Stichting Het Geldersch Landschap
 - Landgoed Groot Warnsborn bij Arnhem; herstel van cultuurhistorisch waardevolle tuinen inclusief waterwerken en sprengbeek.

BETEKENIS BUREAU VOOR HET 'NATTE' WERKVELD VAN RWS

SB4 richt zich naast onderzoek, op het ontwikkelen van renovatie- en restauratieplannen voor historische tuinen, parken en landschappen. De inpassing van nieuwe functies en gebruiksmogelijkheden is hierbij een belangrijk aspect. Door aandacht voor behoud, inpassing en versterking van de historische waarden, middels een zorgvuldige analyse, wordt een afgewogen geheel bereikt tussen verleden, heden en toekomst.

De waterpartijen in het Engelse Werk te Zwolle, omstreeks 1870 ontstaan uit een verdedigingswerk, zijn van belang voor recreatie en natuurontwikkeling. Het park waarvan zij deel uitmaken, is tevens een belangrijk grondwaterwinningsgebied.

SB4 BUREAU VOOR HISTORISCHE TUINEN, PARKEN EN LANDSCHAPPEN

Costerweg 1 N
6702 AA Wageningen

telefoon (0317) 424 167
fax (0317) 411 752
sb4wageningen@worldmail.nl

2 partners, 3 medewerkers

SONSBEEK

RECENTE OPDRACHTGEVERS/PROJECTEN

- Gemeente Echteld
 - Bestemmingsplan voor de uiterwaarden, waarin op vernieuwende wijze de beleidslijn 'Ruimte voor de Rivier' is opgenomen.
- Industrieschap Medel
 - Inrichtingsplan, waarin water als ordenend en ecologisch element een duurzame werkomgeving waarborgt.

BETEKENIS BUREAU VOOR HET 'NATTE' WERKVELD VAN RWS

Sonsbeek Adviseurs maakt plannen op het gebied van de ruimtelijke ordening, stedenbouw en landschapsarchitectuur, waaronder ook bestemmingsplannen, ontwerpen en inrichtingsplannen voor waterrijke gebieden in Nederland. Deze plannen zijn gebaseerd op een inspirerende visie, die voortkomt uit de fysieke gesteldheid van het plangebied, waardoor de landschappelijke identiteit en ruimtelijke kwaliteit zijn gewaarborgd.

Ook voor de waterrijke gebieden van Nederland maakt Sonsbeek Adviseurs plannen, waarin aspecten van waterbeheer, natuurontwikkeling, landschapsbeleving, recreatie en ontgrondingen op logische en verantwoorde wijze worden geïntegreerd.

SONSBEEK ADVISEURS BV

Burgemeestersplein 2
6814 DM Arnhem

telefoon (026) 445 62 55
fax (026) 351 37 81
sonsbeek@sonsbeek.nl
www.sonsbeek.nl

1 directeur, 10 medewerkers

STIJLGROEP

RECENTE OPDRACHTGEVERS/PROJECTEN

- Dura Vermeer Stedelijke Ontwikkeling
 - Herstructurering Delft-Zuid, waterberging voor het Westland.
- Gemeente Dordrecht / Stam + De Koning Vastgoed
 - Plan TIJ, wonen in een getijdelandchap.

BETEKENIS BUREAU VOOR HET 'NATTE' WERKVELD VAN RWS

Voor Stijlgroep fungeert het landschap als drager van nieuwe ontwikkelingen, zowel binnen de stad als daarbuiten. Waterbeheer en waterberging in onze rivierdelta stellen geheel nieuwe eisen aan de inrichting van het landschap en de wijze waarop wij dat gebruiken. 'Natte' vraagstukken beschouwen wij als een inspiratie voor vernieuwing.

Stijlgroep

landschap en stedelijke ruimte

Water: drager van nieuwe ontwikkelingen

STIJLGROEP, LANDSCHAP EN STEDELIJKE RUIMTE

Piekstraat 33
3071 EL Rotterdam
Postbus 50511
3007 JA Rotterdam

telefoon (010) 413 80 20
fax (010) 213 37 38
mail@stijlgroep.nl

directeur Paul van Wijk, 11 medewerkers

ONDERZOEKEND-GEDURFD-ENTHOUSIASMEREND

VAN EMPELEN VAN AALDEREN

RECENTE OPDRACHTGEVERS/PROJECTEN

- Cammingha Groep
 - Kuindermeer: onderzoek naar ruimtelijke ontwikkelingen bij realisatie van een randmeer langs de NOP.
- Schiphol Real Estate
 - A. Fokker Business Park: omvorming van het Fokkerterrein Schiphol tot lucht-havengebonden businesspark.

BETEKENIS BUREAU VOOR HET 'NATTE' WERKVELD VAN RWS

Inzet van de kennis van het bureau om water als vormbepalend element te hanteren. Gebruik van het vermogen om ruimtelijke en functionele vraagstukken op verschillende schaalniveaus ontwerpend op te lossen; van concepten tot detaillering en materialisering.

Een bruisende cascade omringt de inrit naar de parkeer-garage onder het Stationsplein; het geruis van het water dempt het verkeerslawaaï, de schittering trekt het oog, het kabbelen verleidt tot actie.

VAN EMPELEN VAN AALDEREN PARTNERS BV

Van den Eijndekade 4
2102 LE Heemstede

telefoon (023) 528 28 02
fax (023) 528 73 30
vevapbv@worldonline.nl

2 partners, 6 medewerkers

VAN HEES

RECENTE OPDRACHTGEVERS/PROJECTEN

- Rijksgebouwendienst
 - Kennislandgoed De Haaff, Wageningen: waterberging op locatie, infrastructuur, parkeerplaatsen, natuurontwikkeling, natuurbos zes ha (nominatie Omgevingsarchitectuurprijs 2002).
- WRA Montapack, Diemen
 - Werklandschap (kantoor en productiegebouw). Opdracht onder meer: ontwerp bouwrijp en woonrijp.

*Waterberging en natuurontwikkeling,
Kennislandgoed De Haaff, Wageningen*

BETEKENIS BUREAU VOOR HET 'NATTE' WERKVELD VAN RWS

Van Hees is een bureau voor op uitvoering gerichte ontwerpen en advisering in kleine tot middelgrote projecten.

VAN HEES TUIN- EN LANDSCHAPS- ARCHITECTUUR

Lage Gouwe 214
2801 LM Gouda

telefoon (0182) 523 003
fax (0182) 584 131
heesv_tl@euronet.nl

*2 partners, meer dan 15 jaar vaste samenwerking met
adviesbureau en samenwerking met freelance specialisten*

VERMEULEN WINDSANT

RECENTE OPDRACHTGEVERS/PROJECTEN

- Gemeente Schipluiden
 - Ontwerp drie verschillende (beweegbare) bruggen sedert 1997.

Bouwsom project: € 450.000.

- NS Stations
 - Nieuwbouw 'Binnenland' en 'Internationaal' stations Utrecht CS, Venlo, Rotterdam CS, Amsterdam CS.

Bouwsom projecten: € 3.900.000.

Deze hefbrug, oplevering 2001, markeert de overgang van open landschap naar de bebouwde kern van het dorp Schipluiden nabij Delft; schaal, vormgeving en detaillering zijn op deze locatie afgestemd.

BETEKENIS BUREAU VOOR HET 'NATTE' WERKVELD VAN RWS

Het bureau wordt gevormd door een landschapsarchitect en een architect. Deze combinatie schept mogelijkheden die ieder vakgebied apart overstijgen. Hieruit volgt affiniteit met ontwerpgegevens waarbij een synthese tussen de landschappelijke (grote) schaal en de architectonische (kleine) schaal aan de orde is. Specifieke deskundigheid: (beweegbare) bruggen inclusief landschappelijke inpassing.

VERMEULEN WINDSANT ARCHITECTEN

Zaananlaan 108
2024 ZD Haarlem

telefoon (023) 527 15 86
fax (023) 525 24 41
windsant@kpd.nl

2 partners

VICTOR R. VAN BOVEN

RECENTE OPDRACHTGEVERS/PROJECTEN

- Katwijkse OntwikkelingsMaatschappij
 - Voor landgoed Eikenrode (Heemstede): ontwerp inpassing, in landschapsstijl, van een nieuw appartementencomplex in een bosrijke omgeving. Het ontwerp is vastgelegd in de Monumentenwet.
- Mr. A. Huijgers
 - Landgoed Reeduyn, Aerdenhout: ontwerp, in landschapsstijl, bestaande uit tuinen, een park en een golfterrein in een bosrijke omgeving.

*Haarlem-Oost 50 ha. 2.500 wooneenheden, 20% water
Natuurlijk casco, waarin het stedelijke zich moet voegen.
Ruimtelijk plan voor recreatief wonen op nieuwe buitenplaats
op basis van culturele en landschappelijke kwaliteiten.*

BETEKENIS BUREAU VOOR HET 'NATTE' WERKVELD VAN RWS

- Duurzame stedenbouw en recreatief wonen en recreëren in relatie tot het water.
- Ontwerpen met sterk ruimtelijk inzicht en behoud van de culturele identiteit.
- Duurzaam: schoonwatermilieu, het vergroten van het wateroppervlak, vasthouden regenwater, ketenbeheer, ecologische verbindingen, rietlanden, gesloten waterhuishouding en grondbalans.
- Duurzaam bouwen: ism. Ir. H. Duijts b.i., Haarlem.

VICTOR R. VAN BOVEN

Staten Bolwerk 18
2011 ML Haarlem

telefoon/fax (023) 532 29 41
vanbovenhaarlem@planet.nl

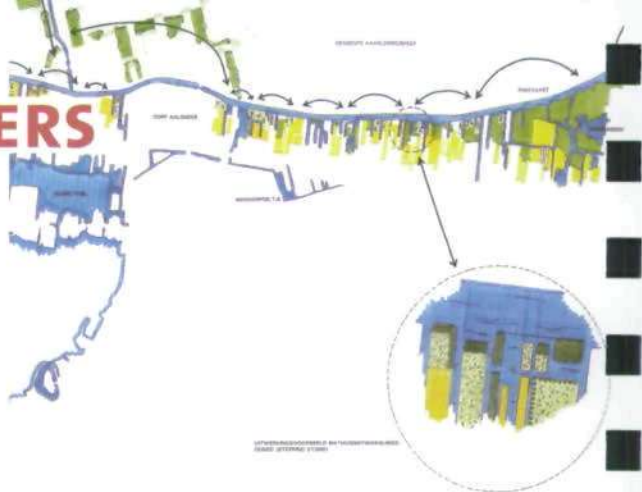
eenmansbureau

AANSPREKEND-RUIMTELIJK-RELEVANT

VOLMER & PARTNERS

RECENTE OPDRACHTGEVERS/PROJECTEN

- Provincie Noord-Holland
 - Opstellen visie voor de zuidelijke IJmeerkust, uitwerking PEN-eiland.
- Stichting Bovenlanden Aalsmeer
 - Opstellen visie voor de ruimtelijke en functionele hoofdlijnen voor de Bovenlanden in Aalsmeer.

Met de zonering wordt een ecologische zone geprojecteerd langs de Ringvaart tussen het Amsterdamse Bos en het Groene Hart

BETEKENIS BUREAU VOOR HET 'NATTE' WERKVELD VAN RWS

In veel van onze opgaven vormt water de basis voor zowel natuurlijke als stedelijke systemen:

- landschappelijke inpassings- en compensatieplannen (dijkverzwaring, sluiscomplexen, etc)
- uitwerking ecologische infrastructuur (regionaal en plaatselijk)
- groen- water- en recreatieplannen (regionaal en plaatselijk)
- plannen in het kader van kustmorfologie en duinbehoud
- nieuwe concepten voor water en wonen.

VOLMER & PARTNERS BUREAU VOOR STEDENBOUW EN LANDSCHAPSPLANNING BV.

Broekmolenweg 18
2289 BE Rijswijk

telefoon (015) 214 17 87
fax (015) 213 86 27
info@vp.nl
www.vp.nl

2 partners, 7 medewerkers

ZIJAANZICHT

RECENTE OPDRACHTGEVERS/PROJECTEN

- Gemeente Overbetuwe
 - Landschapsplan voor de Overbetuwe (2001).
- Gemeente Beuningen en de provincie Gelderland
 - Structuurvisie voor de zandwinningslocatie H1 (2001-2002, i.s.m. Habets Stedenbouw Arnhem).

BETEKENIS BUREAU VOOR HET 'NATTE' WERKVELD VAN RWS

Kennis en ervaring op het gebied van duurzame waterhuishouding en zandwinning. Water, ecologie en landschappelijke context vormen de grondslag voor studies, visies en ontwerpen van het bureau. Er wordt samengewerkt met een breed scala van specialisten. Afhankelijk van de aard van de opdracht maakt communicatie met betrokkenen deel uit van het planproces.

*Vogelvluchttekening van het model Geerstraat
(afb. Loek Meenhorst).*

*Een van de twee modellen voor de ruimtelijke verkenning
van de H1-locatie in Winssen (gemeente Beuningen)*

ZIJAANZICHT, BURO VOOR TUIN- EN LANDSCHAPSARCHITECTUUR

Oude Kraan 72
6811 LL Arnhem
Postbus 247
6800 AE Arnhem

telefoon (026) 445 95 06
fax (026) 445 39 83
mobiel 06 270 967 53
zijaanzicht@diva.nl

1 partner, 5 medewerkers

ALFABETISCH REGISTER

NAAM

PAGINA

NAAM

PAGINA

Alterra,	
Researchinstituut voor de Groene Ruimte	14
Ank Bleeker en Anneke Nauta	
landschapsarchitecten BNT	84
Arcadis Ruimtelijke Ontwikkeling – Vakgroep	
Ruimtelijke Inrichting	16

Baljon, Lodewijk	50
Beek, Paul van	62
Berno Strootman Landschapsarchitecten	85
Bhalotra, Ashok	46
Bijkerk c.s. Tuin- en Landschapsarchitecten	86
Bijkerk, ing. André	86
Bleeker, Ank	84
Bolhuis, Peter van	64
Borgo Tuin- en landschapsarchitectuur	87
Borgo, Janka	87
Bosch Slabbers	18
Boven, Victor van	133
Bram Breedveld Landschapsarchitect BNT	88
Brands, Bart	111
Breedveld, Bram	88
BRO, adviseurs in ruimtelijke ordening,	
economie en milieu	20
Brons + partners landschapsarchitecten	89
BTL Planburo B.V.	22
Bureau Alle Hosper	24
Bureau B+B landschapsarchitectuur en	
stedebouw bv	90
Buro Hollema BNT landschapsarchitecten en	
civiele techniek	92

Buro ir Ronald Pfeiffer	26
BURO LUBBERS bv Landschapsarchitectuur &	
stedelijk ontwerp	93
Buro voor omgevingsarchitectuur, Clemens	
Schoon bnt	91
Buro Witsenburg / buro voor stedelijke	
landschapsarchitectuur	94

Croonen Adviseurs	28
-------------------	----

Delta Vorm Groep B.V.	95
DEN-etc / Michiel den Ruijter bv	30
Dienst Landelijk Gebied	32
Dijkema, Enno	58
DLA+ landscape architects b.v.	96
Dooren, Noël van	118
dr ir J.H.A. Meeus	34
dr ir Wybe Kuitert	97
Drabben, ing. K. (Planformart, Duisburg, Dld)	105
Droog, Aleks	60
DS landschapsarchitecten	98
Dubbeld, Ruud	116

Eekhout, Marcel	61
Elderen, Berrie van	24
Elings Landschapsarchitekten	99
Elings, ir Stan	99

G84, bureau voor tuin- en landschaps-architectuur	100
Gessel, Michael R. van	115
Geuze, Adriaan	80
Gils, Mark van	28
GroenTeam	36
Grontmij	38
Guinée, ir Anja	107

H+N+S Landschapsarchitecten	40
Hagemans, Ruud	125
HDL landschapsarchitecten	101
Heide, Ronald van der	38
Heijden, Rinus van der	22
Heinen, ing. J.	33
Henk Volkers	42
Hillege, Marjolein	103
Hoefsloot, Jeroen	20
Hollandschap, Adviesburo voor Stad- en Landschapsinrichting	102
Hund, Kees	44

ing. Marjolein Hillege avb	103
Ingenieursbureau Dordrecht	104
Integralis P.P.	105
ir Guido W.F.M. Paumen	106
ir Anja Guinée – Landschapsarchitect	107
ir Ben Kuipers landschapsarchitect	108

Joosting Bunk, E.A.	120
Jos van de Lindeloof Tuin-en Landschaparchitectenbureau	109

Karres en Brands landschapsarchitecten	111
Karres, Sylvia	111
Kees Hund T.&L. Architect	44
Kempen, Hans van	20
Khandekar landschapsarchitectuur en inrichting bv	110
Knuijt, Martin	56
Kuiper Compagnons	46
Kuipers, ir Ben	108
Kuitert, dr ir Wybe	97

Lagendijk, René	48
Lagendijk, Tuin en Landschapsarchitecten	48
Landscape Architects for SALE – Stedebouw Architectuur Landschap Ecologie	112
Lindeloof, Jos van de	109
Lindemans Landschapsarchitecten	113
Lodewijk Baljon landschapsarchitecten	50
Luning, Elsbeth	68

Marcelis Wolak Landschapsarchitectuur	52
Marcelis, Antony	52
Mecanoo architecten	114
Meeus, Johan	34
Meijer, Frank	116
Michael R. van Gessel	115
MTD landschapsarchitecten	116

Nakken, Jan	72
Nauta, Anneke	84
Nederlanden, Hermine der	54
Niek Roozen bv	117
Nieuwenhuijze, Lodewijk van	40
Nieuwland Advies	54
Noël van Dooren, landschapsarchitect	118
Noortman, Adrian	16

OD 205 stedenbouw onderzoek en landschap bv	119
OKRA landschapsarchitecten	56
Oosterbaan, Jan	36
Oranjewoud	58

Pandion luchtfoto's voor planning, ontwerp en inrichting	64
Parklaan landschapsarchitecten	60
Paul van Beek landschappen BNT	62
Paumen, Guido	106
Peter van Bolhuis	64
Pfeiffer, ir Ronald	26
Plancompagnons Landschapsarchitecten	121
Plan de Campagne	120
Plangroep Heggen BV	122
Posthoorn, Roel	66
Pouderoyen Compagnons vormgeving van stad en land	123

Quadrat, atelier voor stedenbouw, landschap en architectuur	124
--	------------

R.J. Hagemans	125
RIZA	66
Rob Wagemakers Tuin- en landschaps-architect bnt	126
Roozen, Niek	117
Royal Haskoning	68
Ruijter, Michiel den	30
Ruyten, ing. F.	105

S.A.B. Adviseurs voor ruimtelijke ordening bv	70
SB4 Bureau voor Historische Tuinen, Parken en Landschappen	127
Scheepers, Cees	70

Schoon, Clemens	91
Slabbers, Steven (Bosch Slabbers)	18
Smeets, Peter	14
Sonsbeek Adviseurs bv	128
Stijlgroep, landschap en stedelijke ruimte	129
Strootman, Berno	85

Taken Landschapsplanning bv	72
Thijssen, Han	116
Tummers, Livina	38

Van Empelen van Aalderen Partners BV	130
Van Hees tuin- en landschapsarchitectuur	131
Veelen, Jhon van	72
Veenenbos en Bosch landschapsarchitecten	74
Veenenbos, Harm	74
Veldkamp, Michiel	32
Vermeulen Windsant Architecten	132
Victor R. van Boven	133
Visser, Rik de	76
Vista landscape and urban design	76
VLUG & Partners	78
Vlug, Johan	78
Volkers, Henk	42
VOLLMER & PARTNERS bureau voor stedenbouw en landschapsplanning bv.	134

Wagemakers, Rob	126
West 8 landscape architects bv	80
Wijk, Paul van	129
Wolak, Monique	52
Wolfert, Henk	14

Zijaanzicht, buro voor tuin- en landschaps-architectuur	135
--	------------

REGISTER PER PROVINCIE

PROVINCIE/BUREAU

PLAATS

PAGINA

GRONINGEN

Geen bijdrage uit deze provincie

FRIESLAND

Advies en ingenieursbureau Oranjewoud B.V. <i>ook vestigingen in Deventer, Almere, Capelle aan den IJssel, Oosterhout, Geleen en Rijswijk</i>	Heerenveen	58
Buro voor omgevingsarchitectuur, Clemens Schoon bnt	Ureterp	91
Lindemans Landschapsarchitecten	Drachten	113

DRENTE

Buro Hollema BNT landschapsarchitecten en civiele techniek	Rolde	92
--	-------	----

OVERIJSEL

Bijkerk c.s. Tuin- en Landschapsarchitecten	Enschede	86
---	----------	----

GELDERLAND

Alterra, Research Instituut voor de Groene Ruimte	Wageningen	14
Ank Bleeker en Anneke Nauta landschapsarchitecten BNT	Bennekom	84
Arcadis Ruimtelijke Ontwikkeling <i>ook vestigingen in Arnhem (hoofdkantoor), Assen, Den Bosch, Hoofddorp, Goes, Hoorn, Maastricht, Leeuwarden, Maastricht en Rotterdam</i>	Apeldoorn	16
DLA+ landscape architects b.v.	Groesbeek	96
dr ir J.H.A. Meeus	Arnhem	34
dr ir Wybe Kuitert	Wageningen	97
Plan de Campagne	Arnhem	120
Marcelis Wolak landschapsarchitectuur	Oosterbeek	52
DEN-etc./Michiel den Ruijter bv	Dieren	30
Nieuwland Advies	Wageningen	54

(VERVOLG)

GELDERLAND (vervolg)

PANDION luchtfoto's voor planning, ontwerp en inrichting	Westervoort	64
Pouderoyen Compagnons vormgeving van stad en land	Nijmegen	123
Ronald Pfeiffer	Oosterbeek	26
SAB, adviseurs in ruimte en leefomgeving	Arnhem	70
SB4 Bureau voor Historische Tuinen, Parken en Landschappen	Wageningen	127
Sonsbeek Adviseurs bv	Arnhem	128
Veenenbos en Bosch landschapsarchitecten	Arnhem	74
Zijaanzicht, buro voor tuin- en landschapsarchitectuur	Wageningen	135

UTRECHT

Brons + partners landschapsarchitecten	Culemborg	89
Delta Vorm Groep B.V.	Utrecht	95
DLG Centraal	Utrecht	32
<i>ook vestigingen in Leeuwarden, Arnhem, Haarlem, Voorburg, Roermond, Goes en Tilburg</i>		
G84, bureau voor tuin- en landschapsarchitectuur	Amersfoort	100
Grontmij Advies & Techniek bv	Houten	38
H+N+S landschapsarchitecten	Utrecht	40
HDL landschapsarchitecten	Driebergen	101
ing. Marjolein Hillege avb	Utrecht	103
Noël van Dooren, landschapsarchitect	Utrecht	118
OKRA landschapsarchitecten	Utrecht	56
Royal Haskoning, divisie Ruimtelijke Ontwikkeling	Utrecht	68

FLEVOLAND

RIZA	Lelystad	66
------	----------	----

NOORD-HOLLAND

Berno Strootman Landschapsarchitecten	Amsterdam	85
Bosch Slabbers, landschapsarchitecten	Den Haag	18
<i>ook vestigingen in Middelburg en Arnhem</i>		
Bram Breedveld Landschapsarchitect BNT	Hilversum	88
Bureau Alle Hosper	Haarlem	24
Bureau B+B landschapsarchitectuur en stedenbouw bv	Amsterdam	90

(VERVOLG)

NOORD-HOLLAND (VERVOLG)

Khandekar landschapsarchitectuur en inrichting bv	Soest	110
Buro Witsenburg / buro voor stedelijke landschapsarchitectuur	Amsterdam	94
DS landschapsarchitecten	Amsterdam	98
Henk Volkers ontwerp&visualisatie	Amsterdam	42
Karres en Brands landschapsarchitecten	Hilversum	111
Kees Hund T.&L. Architect	Amsterdam	44
"Landscape Architects for SALE – Stedebouw Architectuur Landschap Ecologie"	Amsterdam	112
Lodewijk Baljon landschapsarchitecten	Amsterdam	50
Michael R. van Gessel	Amsterdam	115
Niek Roozen bv	Weesp	117
Van Empelen van Aalderen Partners BV	Heemstede	130
Vermeulen Windsant Architecten	Haarlem	132
Victor R. van Boven	Haarlem	133
Vista landscape and urban design	Amsterdam	76
VLUG & Partners	Amsterdam	78
"VOLLMER & PARTNERS bureau voor stedenbouw en landschapsplanning bv"	Rijswijk	134

ZUID-HOLLAND

"GroenTeam, Adviescentrum voor groenontwerp, natuurontwikkeling en landschapsplanning"	Moordrecht	36
Hollandschap, Adviesburo voor Stad- en Landschapsinrichting	Moerkapelle	102
Ingenieursbureau Dordrecht	Dordrecht	104
ir Anja Guinée – Landschapsarchitect	Rotterdam	107
ir Ben Kuipers landschapsarchitect	Delft	108
Jos van de Lindeloof Tuin- en Landschaparchitectenbureau	Delft	109
Kuiper Compagnons, Bureau voor Ruimtelijke Ordening en Architectuur BV	Rotterdam	46
Lagendijk Tuin- en Landschapsarchitecten	Bergambacht	48
Mecanoo architecten	Delft	114
OD 205 stedenbouw onderzoek en landschap bv	Delft	119
Paul van Beek landschappen BNT	Rotterdam	62
Quadrat, atelier voor stedebouw, landschap en architectuur	Rotterdam	124

(VERVOLG)

ZUID-HOLLAND (VERVOLG)

Stijlgroep, landschap en stedelijke ruimte	Rotterdam	129
Van Hees tuin- en landschapsarchitectuur	Gouda	131
West 8 urban design & landscape architecture bv	Rotterdam	80

NOORD BRABANT

Borgo Tuin- en landschapsarchitectuur	Boekel	87
BRO, adviseurs in ruimtelijke ordening, economie en milieu <i>ook vestigingen in Tegelen en Amsterdam</i>	Vught	20
BTL Planburo B.V. <i>tweede vestiging in Barendrecht (ZH)</i>	Haaren (N.Br.)	22
BURO LUBBERS bv Landschapsarchitectuur & stedelijk ontwerp	's-Hertogenbosch	93
Croonen Adviseurs	Rosmalen	28
Elings Landschapsarchitekten	Oisterwijk	99
MTD landschapsarchitecten	's-Hertogenbosch	116
Parklaan Landschapsarchitecten	's-Hertogenbosch	60
Plancompagnons Landschapsarchitecten	Breda	121
R.J. Hagemans	Berlicum	125
Rob Wagemakers Tuin- en landschapsarchitect bnt	Tilburg	126

ZEELAND

Geen bijdrage uit deze provincie

LIMBURG

Integralis P.P.	Venray	105
ir Guido W.F.M. Paumen	Roermond	106
Plangroep Heggen BV	Born	122
Taken Landschapsplanning bv <i>tweede vestiging in Arnhem</i>	Roermond	72

COLOFON

Schakelpunt@riza.rws.minvenw.nl

PROJECTLEIDING

André Rijdsdorp

CONCEPT

Marlies van Diest/Henk Volkers

TEKST

Ella van Oosten

e-mail ellavanoosten@hetnet.nl

VORMGEVING EN COÖRDINATIE PRODUCTIE

Henk Bos

DTP EN DRUKWERK

Evers litho en druk

RIZA rapportnummer 2002.041

ISBN 90 369 5469 x

© Copyright RIZA Lelystad

September 2002

Ministerie van Verkeer en Waterstaat

Directoraat-Generaal Rijkswaterstaat

Rijksinstituut voor Integraal Zoetwaterbeheer en Afvalwaterbehandeling RIZA

“DOOR HET TABOE OP INFRASTRUCTUUR IS
DE VORMGEVING ERVAN IN VEEL GEVALLEN
GEWOON NIET AAN DE ORDE.”

ADRIAAN GEUZE (WEST 8 URBAN DESIGN & LANDSCAPE ARCHITECTURE BV)

“VAAK WORDT VERGETEN DE LANDSCHAPSARCHITECT
OOK BIJ DE UITVOERING EN HET BEHEER TE BETREKKEN.
TOCH IS DAT BELANGRIJK OMDAT ER DAN OPNIEUW
KEUZES WORDEN GEMAAKT.”

ENNO DIIKEMA (ORANIEWOUD)

“ALS WE ER OP TIJD BIJ ZIJN, KUNNEN WE DE
OPDRACHTGEVER BEHOEDEN VOOR VALKUILEN.
ANDERS HOOR JE LATER IN HET PROCES:
OH, HAD IK MAAR ...”

HARM VEENENBOS (VEENENBOS EN BOSCH LANDSCHAPSARCHITECTEN)